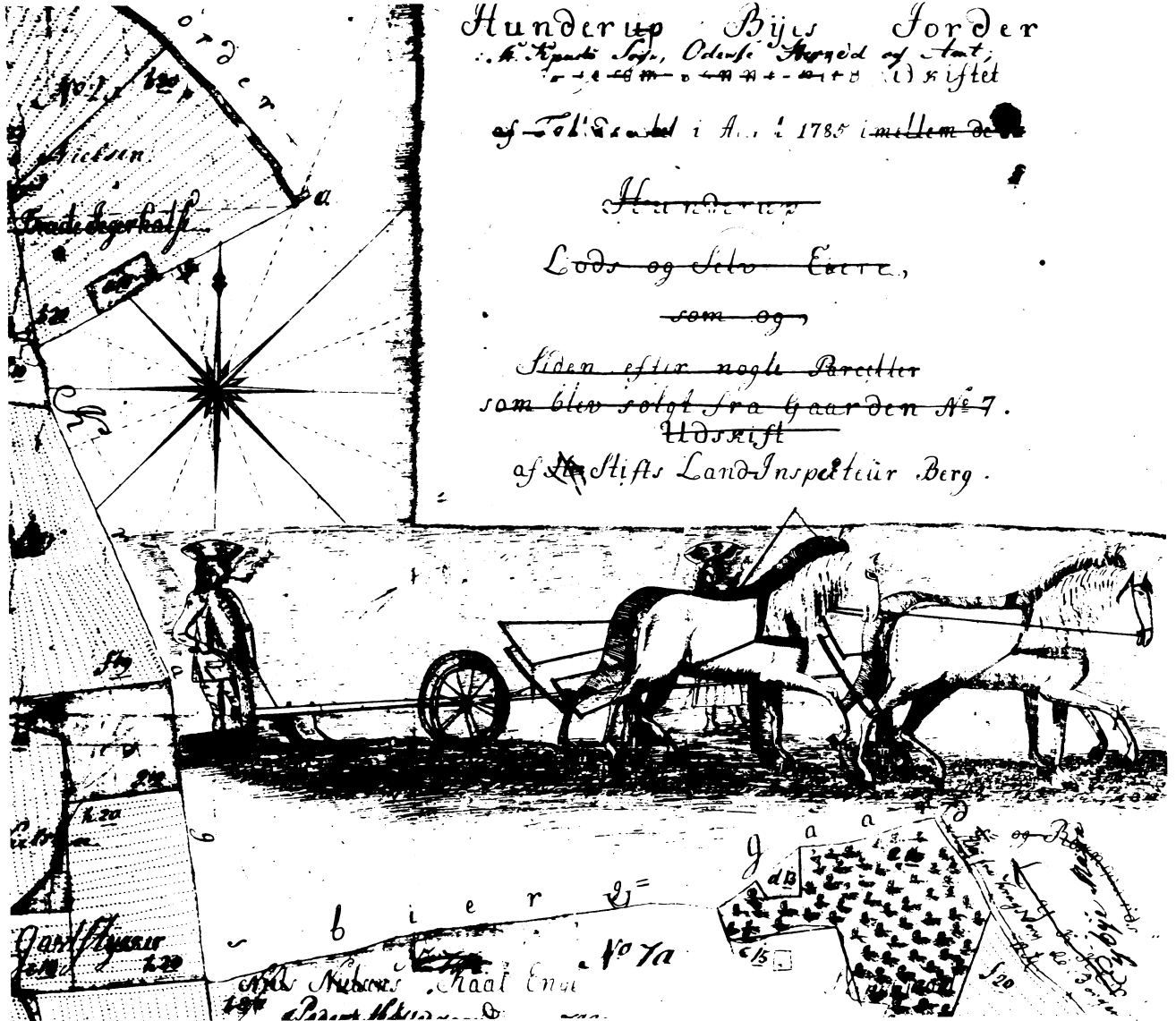

LANDSBYREGISTRERING I FYNES AMT

Historiske forhold BOGENSE KOMMUNE

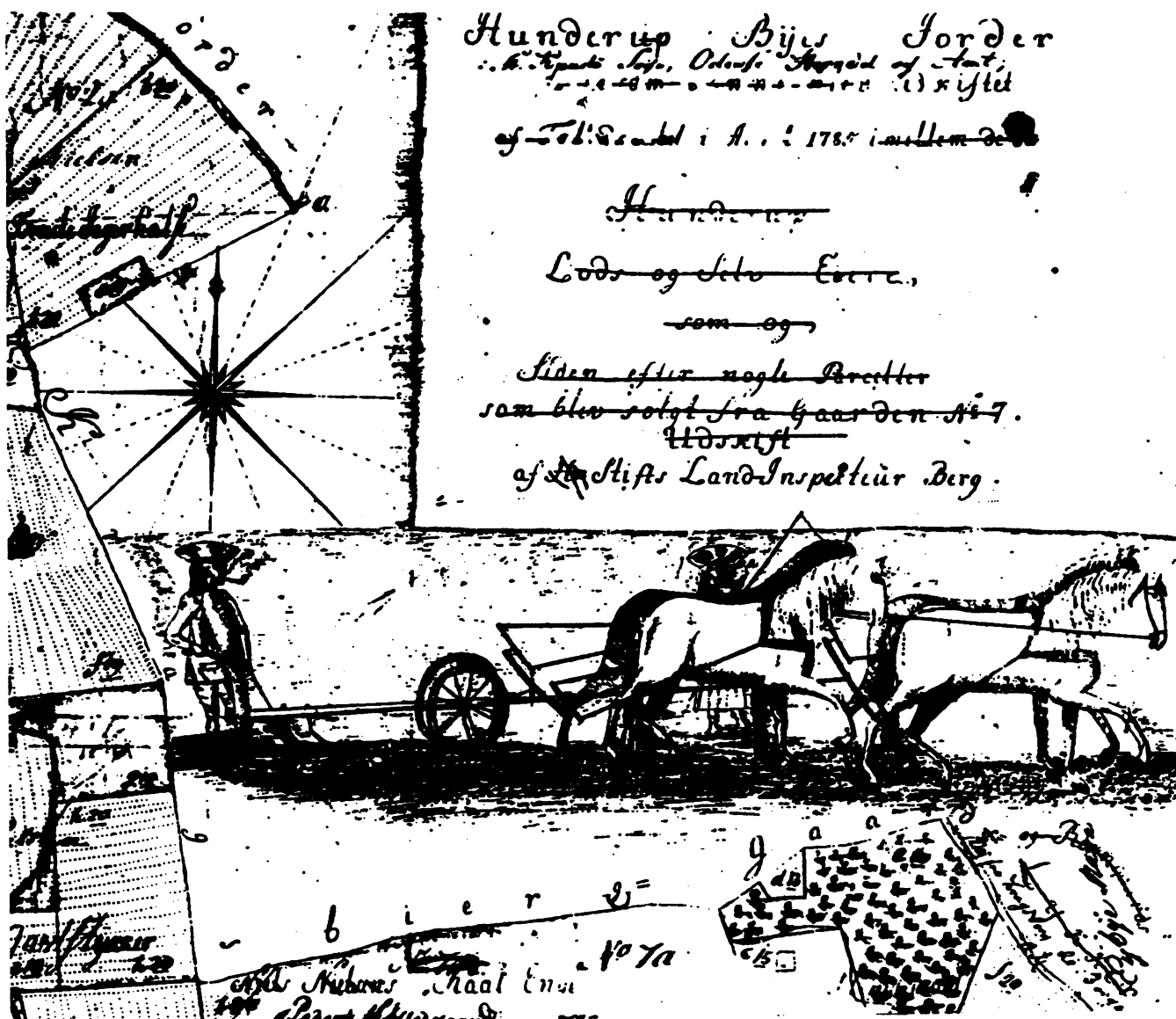

FYNS AMTSKOMMUNE
Udvalget for teknik og miljø
1983

LANDSBYREGISTRERING I FYNES AMT

Historiske forhold

BOGENSE KOMMUNE

FYNES AMTSKOMMUNE

Udvalget for teknik og miljø

1983

2. oplag, sept. 1992

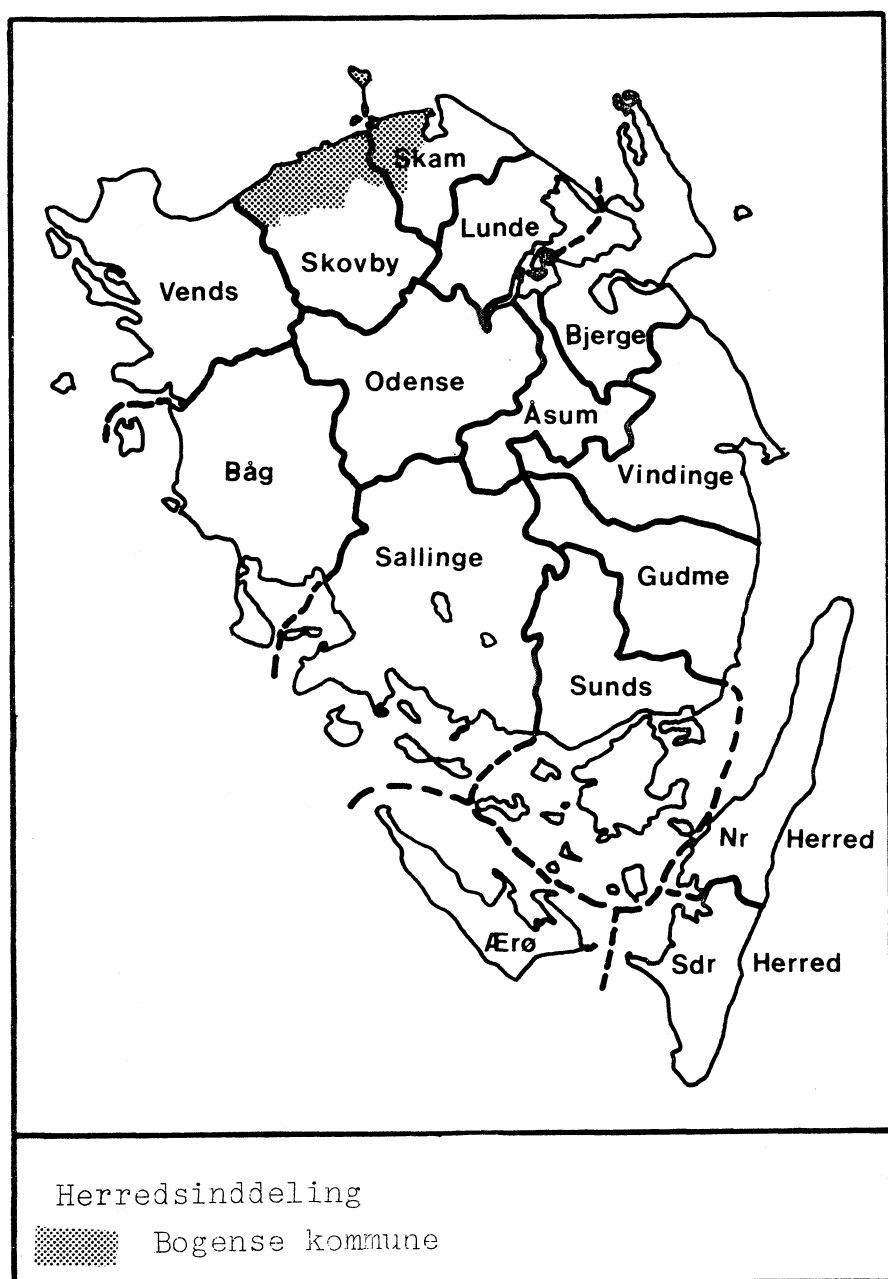
Indhold

	Side.
Indledning	2.
Herredsbeskrivelse	3.
<u>Grindløse sogn</u>	
Engeldrup	9.
Grindløse	21.
Vesterby	33.
Vester Egense	45.
<u>Gudbjerg sogn</u>	
Kolshave	57.
Nordskov	69.
Smidstrup	81.
<u>Klinte sogn</u>	
Jersore	93.
Klinte	105.
Nørreby	117.
<u>Nørre Sandager sogn</u>	
Nr. Esterbølle	129.
<u>Ore sogn</u>	
Ore	141.
Skåstrup	153.
Ørbæk	167.
<u>Skovby sogn</u>	
Eskilstrup	179.
Harritslev	191.
Kærby	203.
Skovby	215.
Skårup	227.
Tofte	239.

INDLEDNING

Denne rapport indeholder en undersøgelse og vurdering af de kulturhistoriske interesser i landsbyerne i Bogense kommune.

For så vidt angår en nærmere beskrivelse af undersøgelsens baggrund og tilrettelæggelse samt forklaringer til de anvendte skemaer og kort, henvises til rapporten LANDSBYREGISTRERING I FYNS AMT - FORELØBIG ORIENTERING, 1983.

Bogense kommune omfatter dele af Skam og Skovby herreder. For at kunne sammeligne de enkelte landsbyers ressourcemæssige og udviklingsmæssige forhold, bringes i det følgende en beskrivelse af bebyggelsesudviklingen i de nævnte herreder fra år 1500 til år 1900.

SKAM HERRED

Af det 21.600 tdr. land store herred var i 1682 opdyrket 50%, lidt mere end Fyns-gennemsnittet (47%). Herredets økonomi var fortrinsvis baseret på agerbrug, og i 1682 var trevangsbruget absolut dominerende. Som helhed havde herredet middelgod bonitet - en følge af, at de sandjordsprægede kystsogne mod nord trækker gennemsnittet ned. Omkring 1800 var herredets skove ubetydelige (464 tdr. land), og allerede i 1400-tallet var der udpræget mangel på skov. Da der desuden er ret få engforekomster, regnedes "Nørresletten" allerede i 1600-tallet for en forarmet og elendig egn, hvor alting manglede bortset fra sædelandet, der både var rigeligt og godt. I 1806 betegnedes bondestanden i herredet fortsat som den fattigste på Fyn, og var det ikke for den udbredte tekstilhusflids skyld ville man næppe kunne ernære sig. Der var da i hver gård og hus en eller to væve.

Af inddæmninger må især nævnes Agernæs og Jersore strand. Arbejdet påbegyndtes i 1780'erne og fortsattes igennem 1800-tallet.

Fra 1400-tallet fungerede Agernæs som selvstændig birk. Vellinge og Pugholm hørte i middelalderen til Lunde herred, medens Ullerup regnedes til Skovby herred.

I sen-middelalderen vrimler herredet med små væbnergårde, men kun 3 Jerstrup, Uggerslevgård og Kørup (den sidste fik i 1600-tallet aflæggerhovedgården Einsidelsborg) overlevede igennem til nyere tid. Udover disse spillede især Dallund og Gyldensteen godser (Skovby herred) en betydelig rolle. Kronen var endnu i 1664 i besiddelse af 38% af bøndergårdene i herredet. Umiddelbart efter reformationen ejede kronen omtrent halvdelen. Efter de store krongodsauktioner i 1700-tallet overgik godset til de nævnte godskomplekser, der endnu i 1850 besad langt over hovedparten af herredet. Mellem 1850 og 1895 sker stort set overgangen til selveje.

Som følge af den sene overgang til selveje - måske kombineret med, at herredet i 1682 havde den overhovedet tætteste gårdbebyggelse på Fyn - holder gårdtallet sig stort set konstant fra 1511 til 1895, dog med en mindre nedgang omkring 1800. Hustallets ekspansion ligger ligeledes under det normale på Fyn. I 1664 var der 0,3 huse pr. gård (i 1688 mangler en del sogneoplysninger om jordløse huse), i 1774 var der 0,7 i 1850 1,1 og o. 1895 1,9 huse pr. gård. I overensstemmelse hermed er også befolkningsstigningen beskeden 53% i tidsrummet 1787-1901 mod 96% for hele Fyn. 1664 hartkornet (omregning af landgilder) var usædvanlig høj i forhold til 1684 hartkornet, der til gengæld svarer godt overens med 1844 hartkornet. Som følge heraf er den gennemsnitlige gårdstørrelse fra 1688 til 1850 uændret 5,5 tdr. htk. Som følge af en række egaliseringer sker der i sidstnævnte periode en udjævning af gårdenes størrelse i herredet, således egaliserede Einsidelsborg og Dallund deres landsbyer ved udskiftningen.

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			135	40	89	24	134	28
1850	41	37	fæstere ialt		290	312		
1895	328	569	-	-	21	79		

STATISTIK

Areal: O. 1800: 21.600 tdr. land, heraf opdyrket 1682: 50%.							
Tønder hartkorn	1664	1684	1850	1895			
	3310	2125	2137	2148			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1774	1850	1895
Gårde:	359	345	362	354	337	331	349
Huse:	11		92		243		
Huse m/ jord:				44		307	462
Huse u/ jord:				33		42	166
I alt:	370	345	454	431	580	680	997

Størreisesfordeling i tønder harkorn: (Bondegårde)

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	36	134	138	3,6
1684	136	159	55	5,5
1850	36	282	9	5,5
1895	84	253	7	4,9
Folketal:				
	1787	1845	1901	
Voksne:				
Børn:				
I alt:	3358	4412	5139	

SKOVBY HERRED

I modsætning til "Sletten" (Skam og Lunde herreder) benævnes Skovby herred fra gammel tid "Skovbygden". Navnet er dog kun delvis dækkende, da herredet har stærkt varierende naturforhold, der rækker fra kystzone over slette til deciderede skovbygdområder i herredets indre, hvor dødislandskabets urolige terrænrelief gør sig gældende.

Herredets areal er i nyere tid øget en del som følge af inddæmninger omkring Nr. Sandager og Bogense sogne. Omkring 1800 var arealet 21.500 ha, hvoraf i 1682 var opdyrket 51%, hvilket er noget mere end det fynske gennemsnit (47%). Opdykningsgraden varierer dog stærkt inden for herredet. De deciderede slettesogne (Guldbjerg, Melby, Ejlby, Sørslev, Søndersø, Skovby) er generelt opdyrket 60-80%, medens kystsognene (Nr. Sandager, Ore) ligger på en mellemposition, og skovbygdsognene Hårslev, Vigerslev og Veflinge ligger lavest. I Veflinge sogn var kun 1/3 af jorden opdyrket. Skovbygdsognene er meget store og strækker sig fra sognecentrene på sletten mod syd dybt ind i skovbygdens urolige terræn. I 1806 nævnes det, at medens kornavlens hovedsagen på slettedelen har skovbygdboerne deres hovedindtægt af husdyrbrug og frugt.

Skovby herred udgjorde i middelalderen et selvstændigt len under lenshovedsædet Rugård. Efter 1660 ændredes navnet til Rugård Amt. Til Rugård len regnedes i perioder også Vissenbjerg birk og sogn, der senere lagdes under Odense herred.

I senmiddelalderen var kronen dominerende godsbesidder i herredet. Under Rugård len hørte omtr. 100 bønder, hvoraf de 60 var jordegne, men hertil kom 2 kongelige godskomplekser: Oregård med omkring 45 gårde og Harritslevgård med et lignende antal bøndergårde. De gejstlige besiddelser havde begrænset omfang bortset fra Veflinge sogn, men med reformationen kom kronen op på at eje mindst 3/4 af gårdene i Ore og Veflinge sogne, samt mellem 50 og 75% i Skovby, Hårslev, Sørslev og Melby sogne. Derimod var Søndersø, Guldbjerg og Sandager sogne klart dominerede af adelsbesiddelser. Godslenene Oregård og Harritslevgård bortskødedes til adelige i 1539 og 1560, men kronen ejede dog endnu omkring 1660 1/3 af gårdene, hvoriblandt stadig befandt sig op mod et halvt hundrede selvejere. I 1665 afhændede kronen imidlertid Rugård godset. Det generhvervedes dog i 1718 og udlagdes til ryttergods. I forbindelse med krongodsauktionen i 1764 skete en hurtig overgang til selveje, specielt i skovbygdsognene, ledsaget af en voldsom udparcellering.

Der fandtes forholdsvis få adelige godskomplekser af nogen størrelse i herredet. Over 50 tdr. hovedgårdstakst havde i 1664 kun Elved, Dalling, Sandager, Harritslevgård og Oregård, og af disse var de to sidstnævnte oprindelig kronegods. I 1700-tallet kommer tillige Enggård som hovedsæde i grevskabet Gyldensteen til at spille en betydelig rolle.

Overgangen til selveje forløb ret trægt og endnu i 1850 var halvdelen af bøndergårdene i fæste. Antallet af gårde i skovbygdsognene vokser endnu markant i 1500-tallet, men stabiliserer sig i 1600-tallet for at gå svagt ned i 1700-tallet. Igennem det 19. årh. vokser gårdtallet med 1/4, medens hustallet næsten tredobles.

Befolkningsstigningen kulminerer omkring 1870.

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
Kun bøndergårde 1660			185	79	153	82	263	53
1850	347	420			326 fæstegårde og 502 fæstehuse			
1895	541	1387			66 fæstegårde og 114 fæstehuse			

STATISTIK

Areal: 1907: 22.212 ha, o. 1800: 21.500. Opdyrkningsprocent 1682: 51%.							
Tønder hørkorn	1664	1684	1850	1895			
	o. 4870	4278	3725	3737			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1805	1850	1895
Gårde:	569	609	612	618	577	673	707
Huse:	12		214				
Huse m/ jord:				115	320	640	1042
Huse u/ jord:				100	226	232	489
I alt:	581	609	826	833	1123	1595	2238
Størrelsesfordeling i tønder hørkorn: bøndergårde							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	134	233	212	7,3			
1684	193	260	152	6,5			
1850	286	337	35	4,4			
1895	374	275	45	4,1			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:							
Børn:							
I alt:	6147	9445	10415				

ENGELDRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

Navn: Engeldrup	Navnetype: -torp
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Engeldrup er nævnt første gang 1396 i formen Engelldorp. Forleddet er ængil, som betyder snævring. Dette skulle sigte til smalle stykke land mellem åerne Ellebæk og Kragelund Møllebæk, som byen ligger på. Efterleddet er -torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype:

Udflytterbebyggelse

Anlæggelsestidspunkt:

Middelalder.

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra moderbyen (adelbyen).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby

Byens 4 gårde ligger uregelmæssig på begge sider af en vej der slynger sig mellem to højdedrag. Et hus ligger langs vejen mellem to gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering

randby engorientering kystorientering

Engområde ligger S for byen.

c. Udskiftning

år: 1791 figur: Stjerneudskiftning, jorden udskiftet i lodder, der stråler ud fra landsbyen og hvor gårdene ligger i den ene ende.

d. Udflytning 0

ved udskiftningen

efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: rotation: Trevangsbrug
vangeantal: 5 el. flere 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med ekstra marg. afvandingsløb mod S og V og tunneldal mod Ø.

jordbund: Moræneler med ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og V, men ikke mod N og S.

overvejende

overvejende ager med større indhold af eng

blandingsøkonomi med

Engarealer mod Ø og V - samt lige S for byen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Alle 4 gårde ligger på samme sted som på udskiftningstiden. Vejnettet inde i byen samt skellene i store træk er intakte, men der er anlagt er større vej lige NØ for byen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

1 af u-hegnene bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engområde S for byen bevaret som sø samt et mindre engområde i SV hjørne af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 145 ha, heraf opdyrket 1688: 52%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	33	28	29				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	4 ¹	4	4	4	4	4
Huse:		1			3		
Huse m/ jord:						2	2
Huse u/ jord:						0	3
I alt:	4	5	4	4	7	6	9
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(100)	1664		2	2	8,3		
(75)	1688		3	1	7,0		
	1844		4		7,0		
	1903		4		7,0		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	29	37	45			
	Børn:	13	11	18			
	I alt:	42	48	63			

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

	Besiddelsesforhold: Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					1		3	
1844		1			1		3	1
1903	4	5						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 145 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 52%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug og takseredes til 28 tdr. htk. mod tilsvarende 29 tdr. i 1844. Byen er udparcelleret fra Grindløse ejerlav, hvilket blandt andet det regulerede skelforhold mellem Grindløse og Engeldrup peger på. Grænsen mod syd til Rostrup løber også retlinet og tilmed tværs igennem et naturligt afgrænset ejerlav. Her lå landsbyen Oreby eller Ørkeby. I 1396 siges et byggested (ødegård) i Engeldrup at have jord på Oreby mark, og i 15-1600-tallet ydede bønder i Engeldrup og Rostrup afgifter af ødebyesmarken, der formentlig er blevet permanent fordelt på disse byer. Byen stjerneudskiftedes i 1791, men ingen gårde er udflyttede.

Den middelalderlige hovedgård Rostrup erhvervede 1 ødegård i byen i 1396, (jfr. ovenfor). Herudover ejede Henning Berg 1 gård i 1477, medens kronen i 1502 besad 2 fæstegårde. I 1664 var de 4 gårde fordelt mellem Jerstrup og Nislevgård (3 gårde) og denne fordeling holdt sig endnu i 1844. Overgangen til selveje skete inden 1903.

Antallet af gårde er uforandret 4 fra 1511 til 1903, ligesom hustallets ekspansion i det 19. århundrede har et meget begrænset omfang. Befolkningstallet stod da også næsten stille fra 1787 til 1845.

Enhederne var i 1688 forholdsvis store og dette niveau holdt sig følgeagtigt til 1903. Byen var inden 1778 udsat for lodsejervis egaliserings og er formentlig blevet egaliseret af flere omgange.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

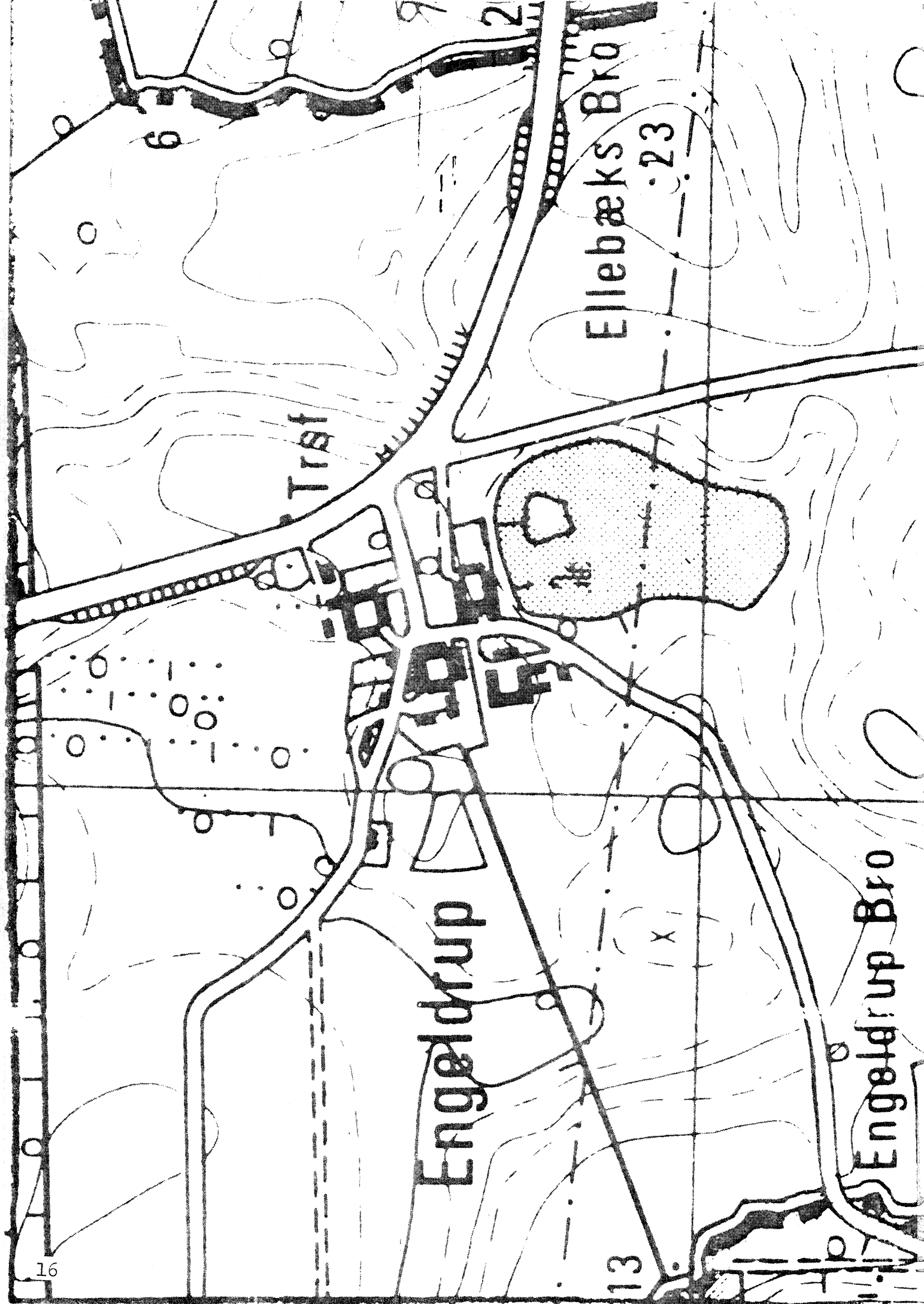
Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse af navnetypen - torp er centralplaceret i sit ejerlav op ad en mindre sø, men i øvrigt med agerorientering. Mod syd er en del af den senmiddelalderlige ødeby Oreby blevet inkorporeret. Byformen er der almindeligt forekommende slynget-vejby type i en regelmæssig og sluttet udgave.
- 2) Udviklingstype. Den lille udflytterby blev aldrig samlet på en lodsejers hånd, men synes i øvrigt at have gennemløbet flere egaliseringer. Ejendomsforholdene er i nyere tid usædvanligt stabile og bebyggelsen udvikler sig overordentlig trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og meget typeren anlægstype, der i helt usædvanlig grad har bevaret sin oprindelige struktur.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning, men dog enkelte vådarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser. *Øde gård - landskabet*

Træt

Engeldrup

Ellebæks Bro

Engeldrup Bro

6

9

2

23

13

16

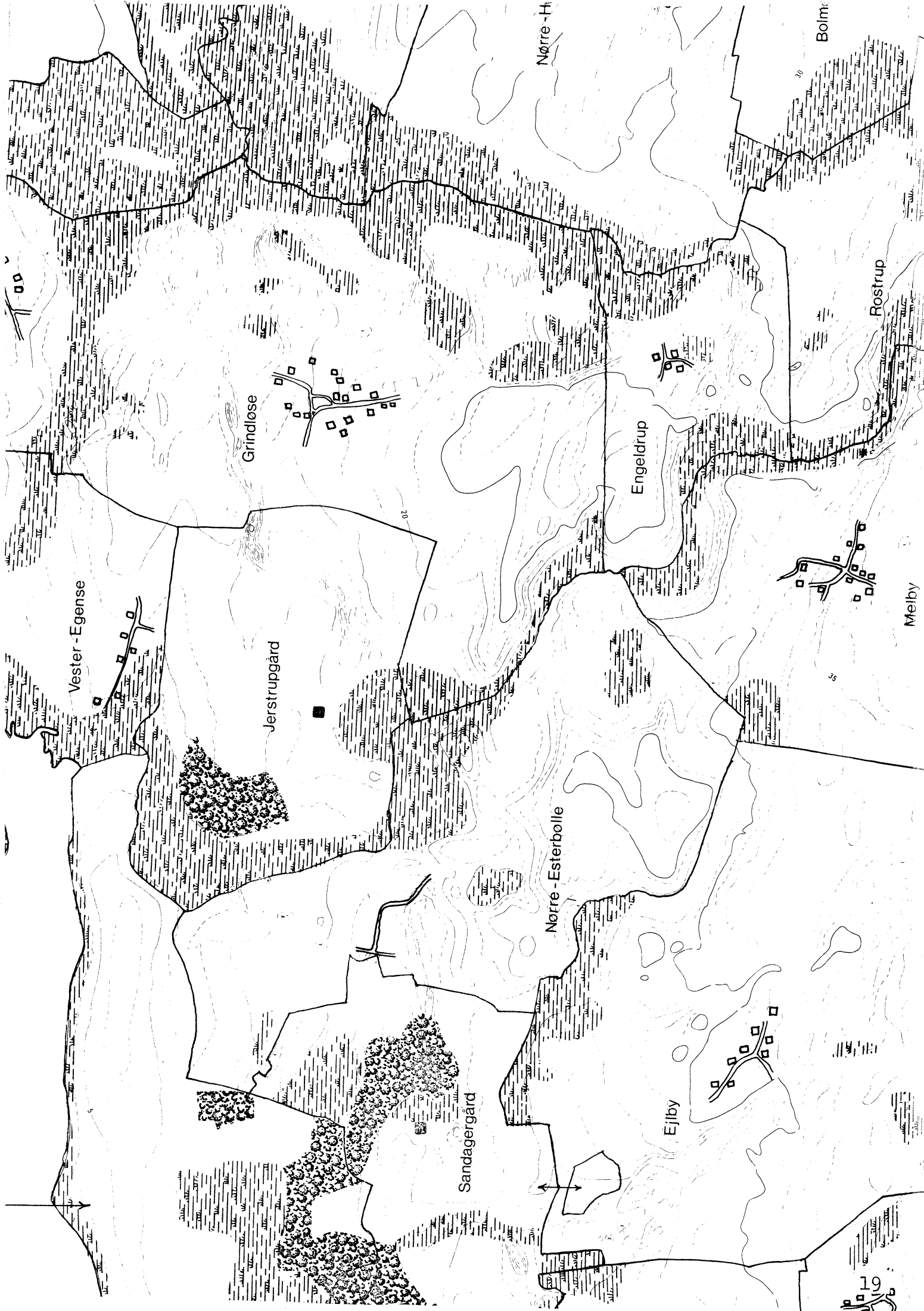
Out. type 10
No. 10
1771

Harrison's Pond
Harrison's Pond
Harrison's Pond

Harrison's Pond
Harrison's Pond
Harrison's Pond

Harrison's Pond
Harrison's Pond
Harrison's Pond

Harrison's Pond
Harrison's Pond
Harrison's Pond

Vester-Egense

Grindløse

Jerstrupgård

Sandagergård

Nørre-Esterballe

Ejlby

Engeldrup

Melby

Røstrup

Nørre-H

Bolm

GRINDLØSE

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

Navn: Grindløse	Navnetype: -løse
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Grindløse er nævnt første gang 1350 i formen Grindæløs. Forleddet er rimeligvis grind, som betyder tremmeværk, gitterværk, læge, jysk grind, dørre med spoler ved åleværket. Her har ordet måske betydningen ledpæl. Det kan også komme af grind, som betyder grus. Efterleddet er nok en afledningsendelse til forleddet, betegnende en mangel.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til udflytterbebyggelserne, ikke er anlagt ved udflytning. Grindløse er tillige kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

6 ud af 21 gårde (25-30%) er flyttet ud fra landsbyen, hvorved bebyggelsen er blevet mere opløst. Der er kun i ringe omfang sket nybebyggelse på de gamle tofter. Derimod er der sket en del nybyggeri i den S-ende af byen og omkring og på forten. Selve gadekæret er dog bevaret ligesom vejnettet i byen stort set er intakt. Også skellene i byen er intakte. Kirken har bevaret sin ucentrale placering i den S-ende af byen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftningshegnene er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engareal og vådområde i det NØ hjørne af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 596 ha, heraf opdyrket 1688: 47%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	189	96	117				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	21	19 ¹	21	21	21	20	20
Huse:	2	3	7		21		
Huse m/ jord:				2		14	26
Huse u/ jord:				?		6	23
I alt:	23	22	28	23+?	42	40	69
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(38)	1664	1	8	12	9,0		
(62)	(1:2)1688	8	13		4,5		
	1844		20		5,4		
	1903	1	19		5,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	164	189	219			
	Børn:	67	64	68			
	I alt:	231	253	287			

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2		16	5	3	2
1844		2			20	18		
1903	20	49						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 596 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 47%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug og takseredes til 96 tdr. htk. mod 117 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Fra det oprindeligt meget store ejerlav er senere udparcelleret Engeldrup, Jerstrup og måske V. Egense. Jerstrup omtales allerede som hovedgård i 1300-tallet, men stedet beboedes af (mindst) 2 bønder i 1400-tallet. I 1540 takseredes Jerstrup til 1/2 læst hartkorn (18 tdr.) mod 90 tdr. htk. i 1664. Det er derfor indlysende, at hovedgårdens areal er udvidet betydeligt på bl.a. Grindløses bekostning i mellemtiden. I 1690 oplyses det da også, at Jerstrup yder præsten en betydelig refusion til gengæld for tabtetienderrettigheder (hovedgårdsjord var tiendefri). Byen stjerneudskiftedes i 1800 og senere er en række gårde udflyttede.

I 1400-tallet kan blandt lodsejerne bl.a. nævnes væbnergården i Egense, Eggert Frille, Odense Hospital og ikke mindst Antvorskov kloster, der erhverver gods i byen i tre omgange fra 1461 til 1490. På reformationstiden besad kronen 6 fæstergårde og 1 selvejergård, medens der til Jerstrup i 1540 lå 7 gårde og 2 huse. I 1664 var kronens andel faldet til 1 annexpræstegård og 1 kirkegård, medens Kørup ejede 3 gårde og Jerstrup resten af byen. I 1844 ejede Jerstrup endnu hele byen. Overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde er omtrent uforandret fra 1511 til 1903 (1610-tallet ekskluderer de skattefrie ugedagstjenere). Hustallet er jævnt voksende i perioden (i 1688 er de jordløse huse ikke angivet), men stagnerer ligesom befolkningstallet i første halvdel af det 19. århundrede, for at genoptage væksten i normalt omfang i anden halvdel af det 19. århundrede. Befolkningsvæksten forbliver dog for perioden 1787-1901 som helhed lav.

Gårdstørrelsen er i 1688 forholdsvis lav. Jerstrups 17 gårde var egaliserede i 1778 og byen bibeholdt sin egaliserede struktur helt frem til 1903.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

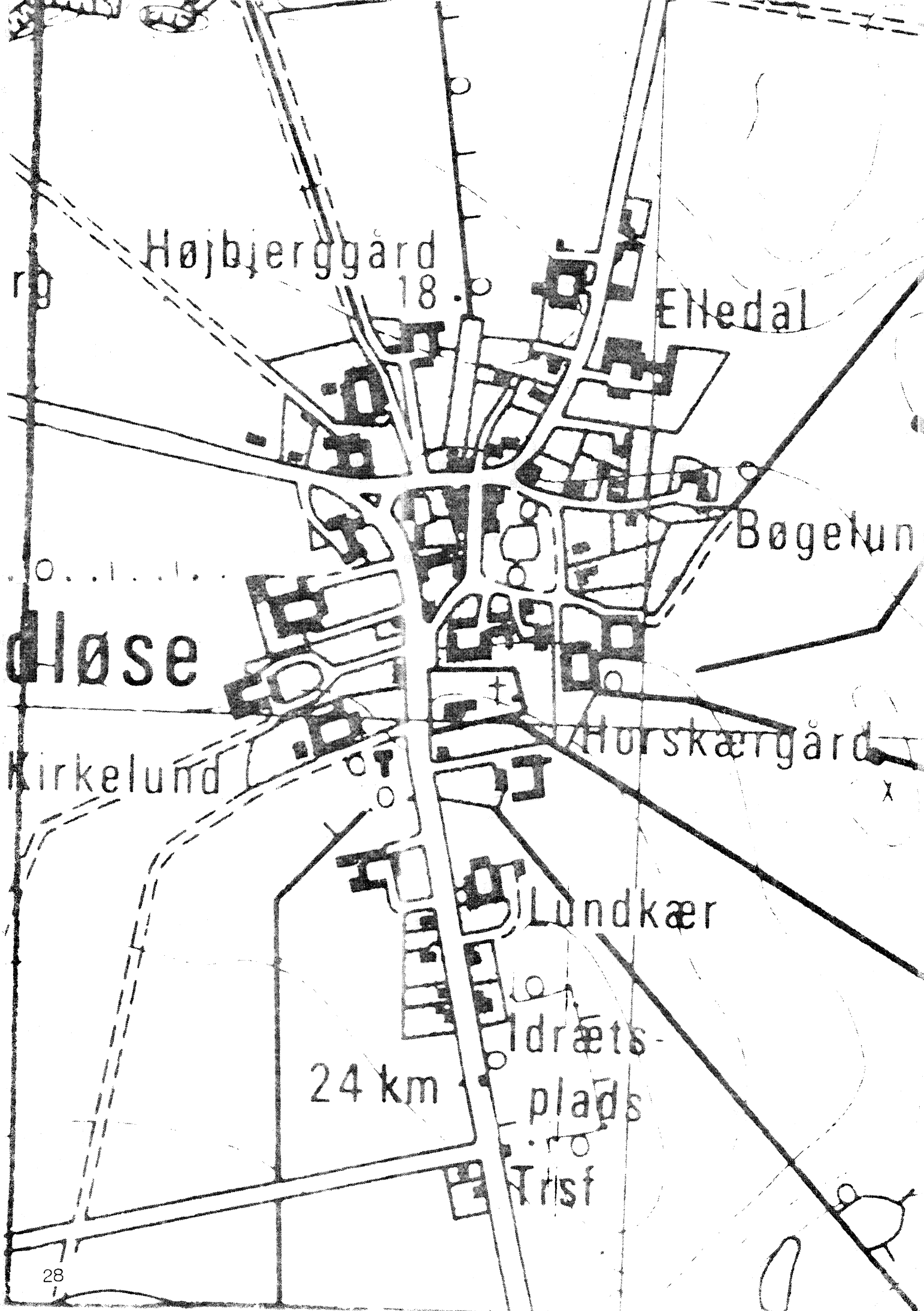
Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

- 1) Anlægstype. Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er den på Fyn ret ualmindelige (uregelmæssige) vejfortsby.
- 2) Udviklingstype. Fra det store ejerlav udparcelleredes i ældre middelalder en række torper. Nabohovedgården Jerstrup har ekspanderet ind over Grindløse ejerlav. Jerstrup blev gradvis enebesidder i den store landsby, der følgelig egaliseredes formentlig flere gange.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype, hvis videre udvikling afspejler en række vigtige bebyggelsehistoriske trin.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret. Fortestrukturen er dog noget sløret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret stjerneudskiftningshegnene og et større vådområde.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser i enkelte frilagte gårdtomter.

Højbjerggård
18

Eltedal

Bøgelund

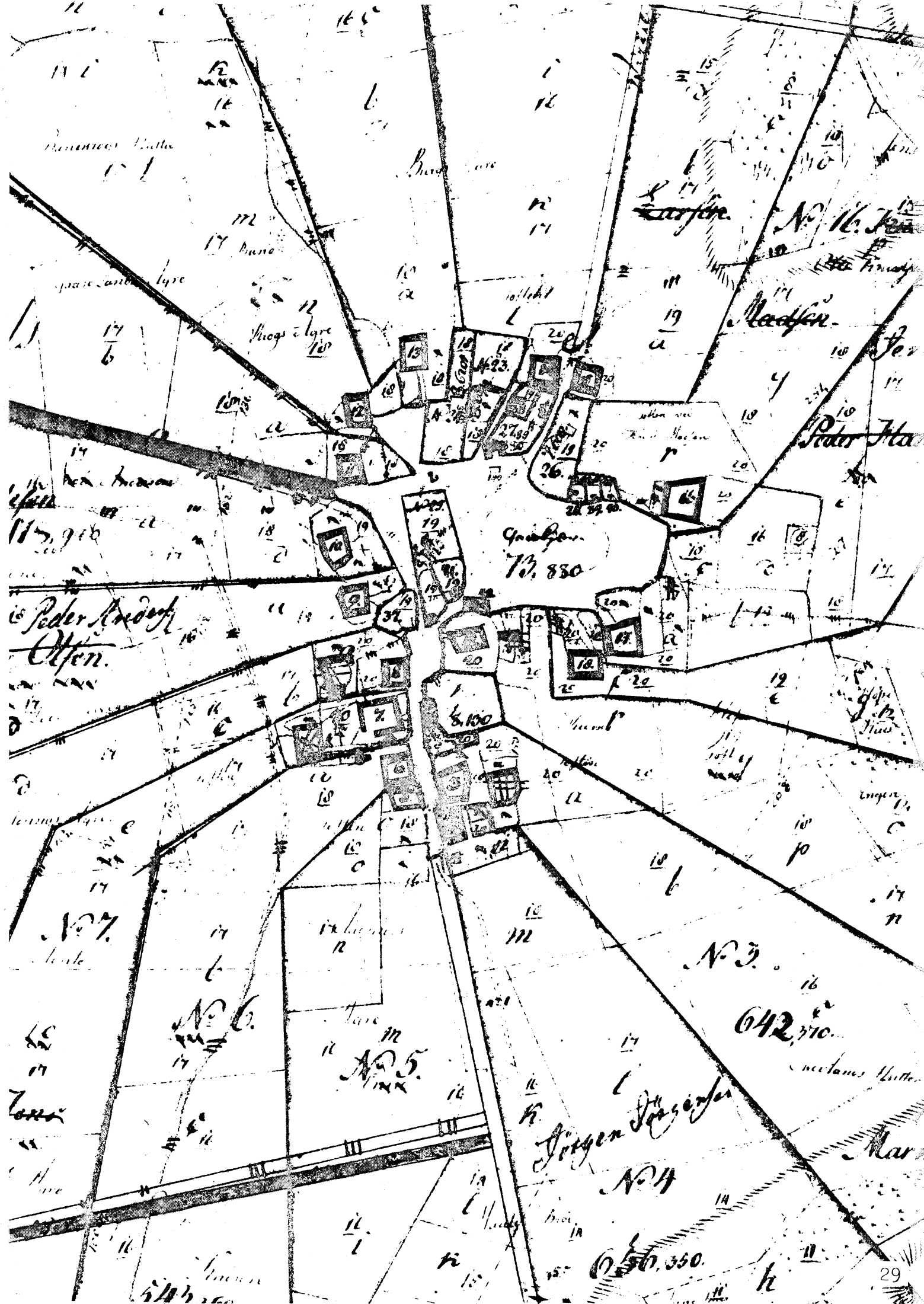
løse

Kirkelund

Lundkær

24 km

Trisf
plads

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

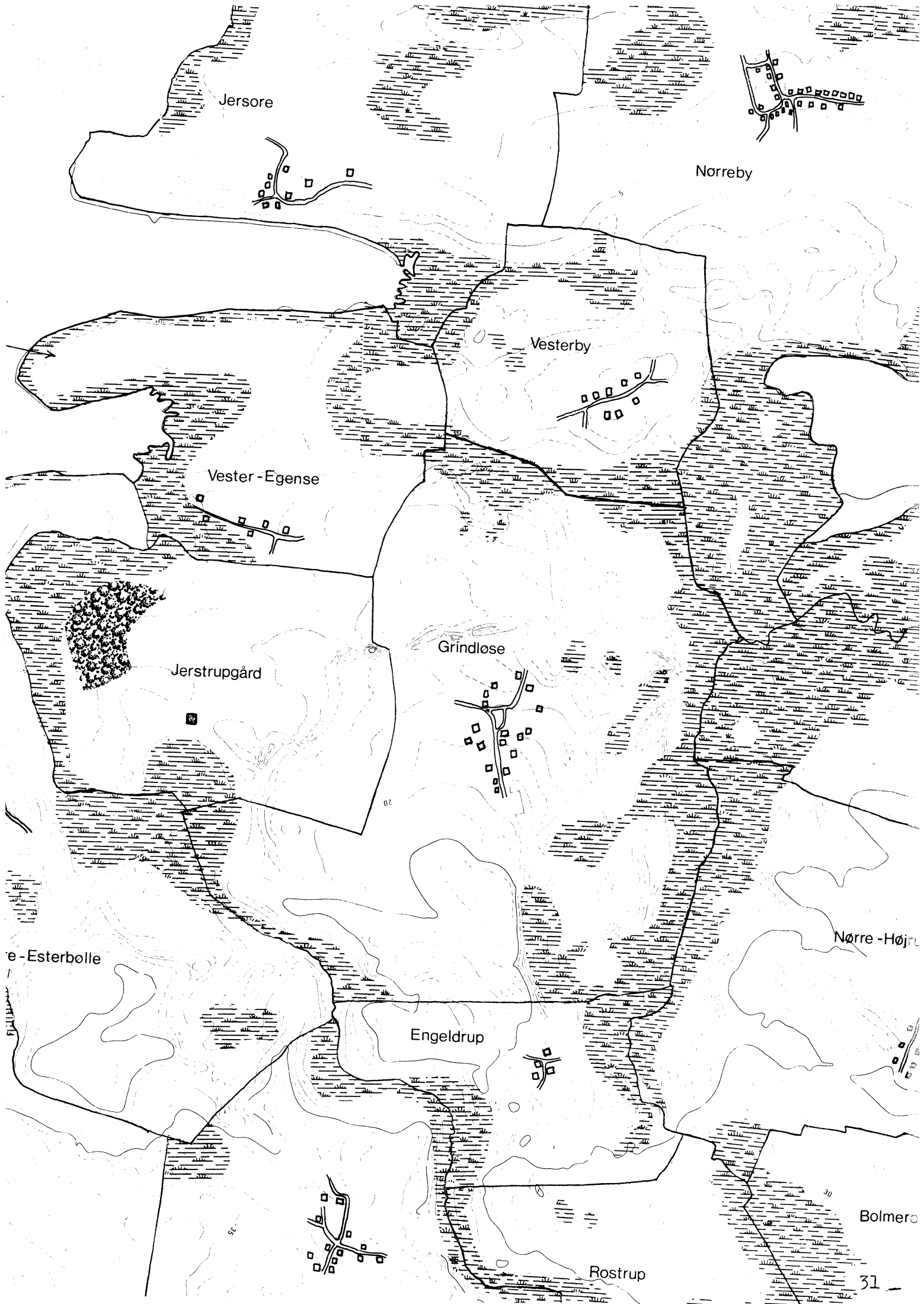
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

Jersore

Nørreby

Vesterby

Vester-Egense

Jerstrupgård

Grindløse

e-Esterbølle

Engeldrup

Nørre-Højrup

Bolmerø

Rostrup

VESTERBY

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

Navn: Vesterby	Navnetype: -by
--------------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Vesterby er nævnt første gang 1410 i formen Westerby. Navnet tolkes i Danmarks Stednavne til at betyde sydvest for Klinte. Efterleddet -by betyder landsby. Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetid.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bøgense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Alle 7 gårde er bevaret på samme sted som på u-tiden og der er ikke sket nybyggeri af betydning i byen. Dog er der opført et mejeri i den Ø-ende. Et gadekær bevaret midt i byen. Vejforløbet er uforandret. Skellene i byen er stort set intakte.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af u-hegnene

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engarealer og vådområder i den S-ende af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 179 ha, heraf opdyrket 1688: 44%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	67	33	38				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	6 ¹	9	8	7	7	7
Huse:		1	1		5		
Huse m/ jord:				1		4	3
Huse u/ jord:						0	1
I alt:	8	7	10	9	12	11	11
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(44)	1664	1	4	4	7,4		
(63)	1688	5	3		4,1		
	1844		7		5,1		
	1903		7		5,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	48	51	49			
	Børn:	21	21	15			
	I alt:	69	72	64			

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		4	1	4	
1844							7	4
1903	7	4						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 179 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 44%, hvilket er ret lavt i forhold til herredsgennemsnittet. Byen havde da almindeligt trevangsbrug og takseredes til 33 tdr. htk. mod 38 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 usædvanlig højt, måske i forbindelse med ejerlavets kystnære placering. Byen synes udflyttet fra Klinte, hvilket er i overensstemmelse med navnet Vester-by, mærkeligt nok hører byen til Grindløse og ikke til Klinte sogn. I 1428 omtales det, at Vester-by og Klinte har fri skovhugst på Æbelø. Byen stjerneudskiftedes i 1798, men ingen gårde er udflyttede.

Via Sten Basse kom Antvorskov kloster i 1441 i besiddelse af 2 gårde i Vesterby, medens Odensebispen og kronen hver besad 1 gård i senmiddelalderen. Herudover blev der i 1490'erne plads til en væbnergård (Bent Hogenskiølds i byen. I 1664 var byen stort set delt mellem Harritslevgård og den indensogns hovedgård Jerstrup (4 gårde hver). I 1778 ejede Jerstrup 3 egaliserede gårde, medens de 4 øvrige gårde lå til Gyldensteen, også disse var egaliserede. I 1844 var Gyldensteen blevet enebesidder. Overgangen til selveje var fuldbragt inden 1903.

Antallet af gårde er stort set stabilt fra 1511 til 1903. I 1610-tallet er ikke medregnet de skattefrie hovbønder til Jerstrup. I 1664 er et "hus" med 1 1/2 tdr. htk. regnet for gård. Enheden blev i 1688 takseret som hus med jord. Overraskende nok sker der ingen bebyggelses og følgelig ej heller nogen befolkningseksponation i det 19. århundrede.

Byens gårde var i 1688 forholdsvis små. Der skete først lodsejervise egaliseringer og siden synes hele byen egaliseret - formentlig i forbindelse med udskiftningen. Den egaliserede struktur holdt sig endnu i 1903.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:

Interesse:

Stor
interesse:Særlig
interesse:**Landsbytypologisk vurdering:** særlig interesse

- 1) Anlægstype. Den lille - udflytterby af vikingetids - navnetypen - by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby.
- 2) Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen en væbnergård, men samlede i øvrigt først sent på en besidders hånd. Byen egaliseredes i 1700-tallet lodsejervis og ved udskiftningen formentlig totalt. Byen har som følge af en ualmindelig træg udvikling i høj grad bevaret sit strukturpræg fra dyrkningsfællesskabets tid.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og ren anlægstype med en usædvanlig velbevaret struktur.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret, men er dog nu præget af et mejeri,.
- 2) Ejerlavet har bevaret en stor del udskiftningshegn og et større moseareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Lindebogård

11.

Mejeri

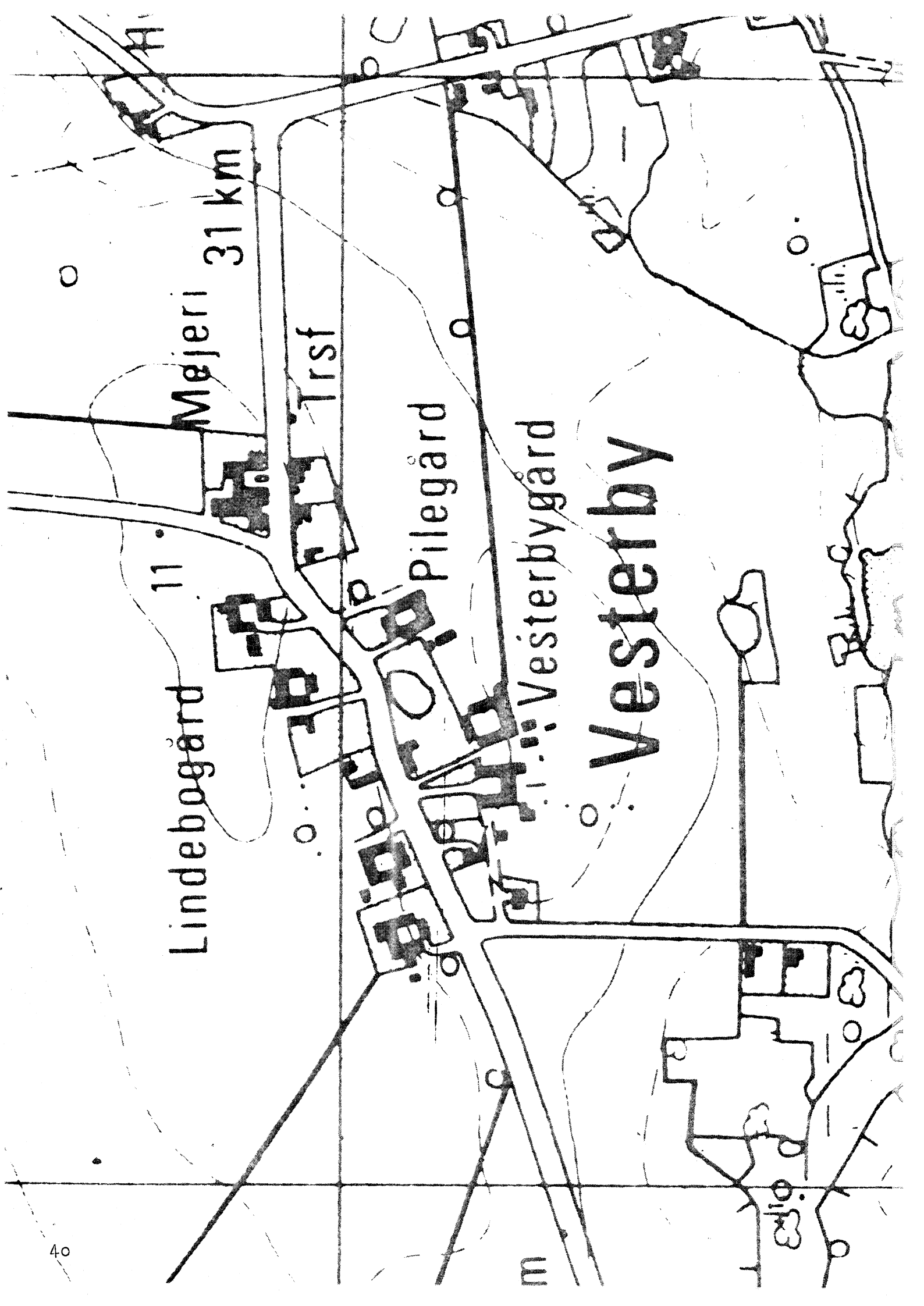
31 km

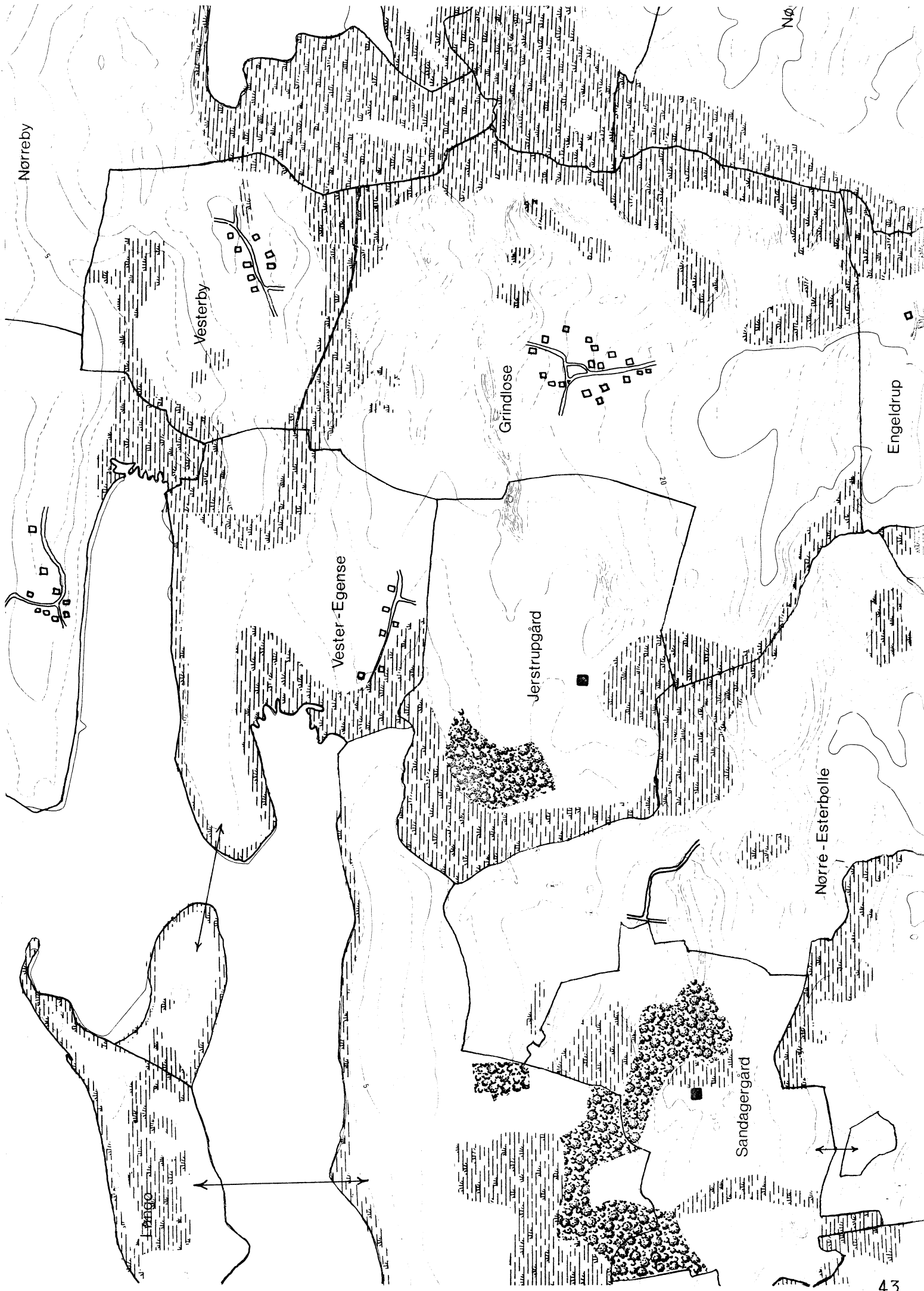
Trsf

Pilegård

Vesterbygård

Vesterby

VESTER EGENSE

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Navn: Egense, Vester	Navnetype: -næs
--------------------------------	---------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Vester Egense er nævnt første gang 1394 i formen Egnesse. Forleddet er ek, som betyder eg. Efterleddet er -næs, glða, næs, som betyder stor kystfrespring. Vester- tjener til at adskille byen fra Egense i Norup sogn.</p>
--

Anlægstype: Adelby ?	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--------------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning (muligvis udflytterby fra Grindløse).</p>
--

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
----------	-----------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

2 ud af 9 gårde udflyttet. En ny vej lavet mod SØ i den Ø-ende af byen, hvilket har betydet fjernelse af 1 gård. Nogle enkelte huse nybebygget. En af gårdtomterne nybebygget. Skelsystemet velbevaret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Større arealer inddæmnet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 220 ha, heraf opdyrket 1688: 58%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	93	41	46				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	8 ¹	11	10	9	9	14
Huse:			1		8		
Huse m/ jord:				1		15	14
Huse u/ jord:						5	10
I alt:	12	8	12	11	17	29	38
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(45)	1664	1	5	5	8,5		
(70)	1688	7	3		4,0		
	1844	2	7		4,3		
	1903	9	5		3,1		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	56	106	114			
	Børn:	28	50	47			
	I alt:	84	156	161			

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5		4	1	2	
1844	2	11			3	4	4	5
1903	14	24						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det (o. 1800) 220 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 58% -byen havde da almindelig trevangsbrug og takseredes til 41 tdr. htk. mod 46 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 meget højt - muligvis fordi Egense som kystby havde alternative øk. muligheder. Kystbypræget gik tabt gennem inddæmningsarbejder i 1800-tallet. Ejerlavsskellet mod Jerstrup hovedgård synes reguleret måske i forbindelse med hovedgårdseksponation. Kragelund Mølle blev således lagt under Jerstrupgårds takst i 1600-tallet. Byens stjerneudskiftedes i 1782 og siden er 2 gårde flyttet ud.

I 1419, 1432 og 1490 nævnes væbnere i Egense, men ejendomsforholdene i 1400-tallet synes i øvrigt meget spredte. Enggård (Gyldensteen) ejede 1 gård. Antvorskov Kloster, Skt. Knuds kloster i Odense og Kapitlet i København hver 1 gård. I 1502 havde kronen 4 gårde i byen, hvoraf de 2 gårdegne medens nabogodset Jerstrup i 1540 besad andre 4 gårde foruden Kragelund Mølle. Balancen mellem krongods og Jerstrupgårds gods holdt sig endnu i 1664, og Jerstrup ejede endnu i 1778 kun 3 gårde i byen, medens Gyldensteen da - som følge af krongodsauktionerne - besad 5 egaliserede gårde i byen og Sandagergård den sidste. Denne stilling holdt sig stort set uforandret endnu i 1844, hvor overgangen til selveje dog så småt var indledt.

Antallet af gårde synes vigende fra 1511 til 1844 (til de 8 gårde i 1610 skal dog lægges Jerstrups skattefri hoveribønder). I en indberetning fra 1690 hedder det da også, at der fandtes 2 øde gårde i byen, hvoraf den ene havde været øde siden 1659. En af gårdene i 1664 var et lille bol, der i 1688 klassificeredes som hus med jord. Med overgangen til selveje fulgte en kraftig ekspansion i gårdtallet, ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. ligger over normalen.

Gårdene var, som det er typisk for kystbyer forholdsvis små. Der synes kun at være foretaget lodsejervis egaliseringer i landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Grindløse
-----------------	-----------------	---------------------	--------------------

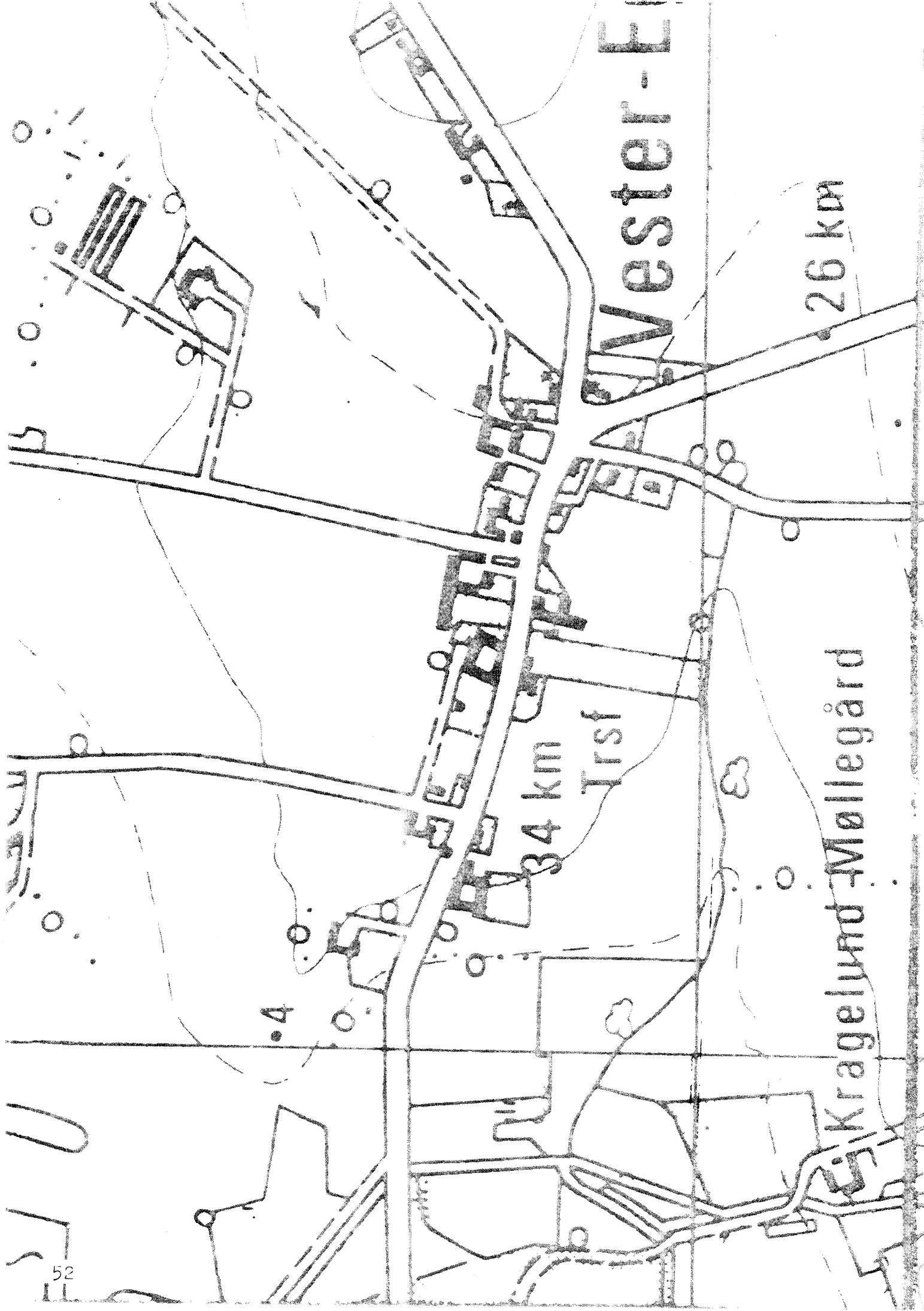
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype: Den lille adelby(?) er randplaceret i ejerlavet med engorientering. Ejerlavet udgøres delvis af et næs og byen er placeret i det inderste af ejerlavet. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Grænseforholdene mod hovedgården Jerstrup er regulerede.
- 2) Udviklingstype: Byen husede i senmiddelalderen en væbnergård, men havde i øvrigt blandede besiddelsesforhold. I nyere tid lykkedes det aldrig for nabohovedgården Jerstrup at blive enebesidder, og der forekommer kun lodsejervise egaliseringer. Byen er fra 1511 til 1774 præget af stagnation og gradvis tilbagegang. Igennem det 19. årh. er ekspansionen til gengæld kraftig.

Sammenfattende drejer det sig om en noget atypisk anlægstype med en forholdsvis ukarakteristisk udvikling.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af vejreguleringer og noget nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning og er nu præget af store inddæmningsarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomt af væbnergård ?

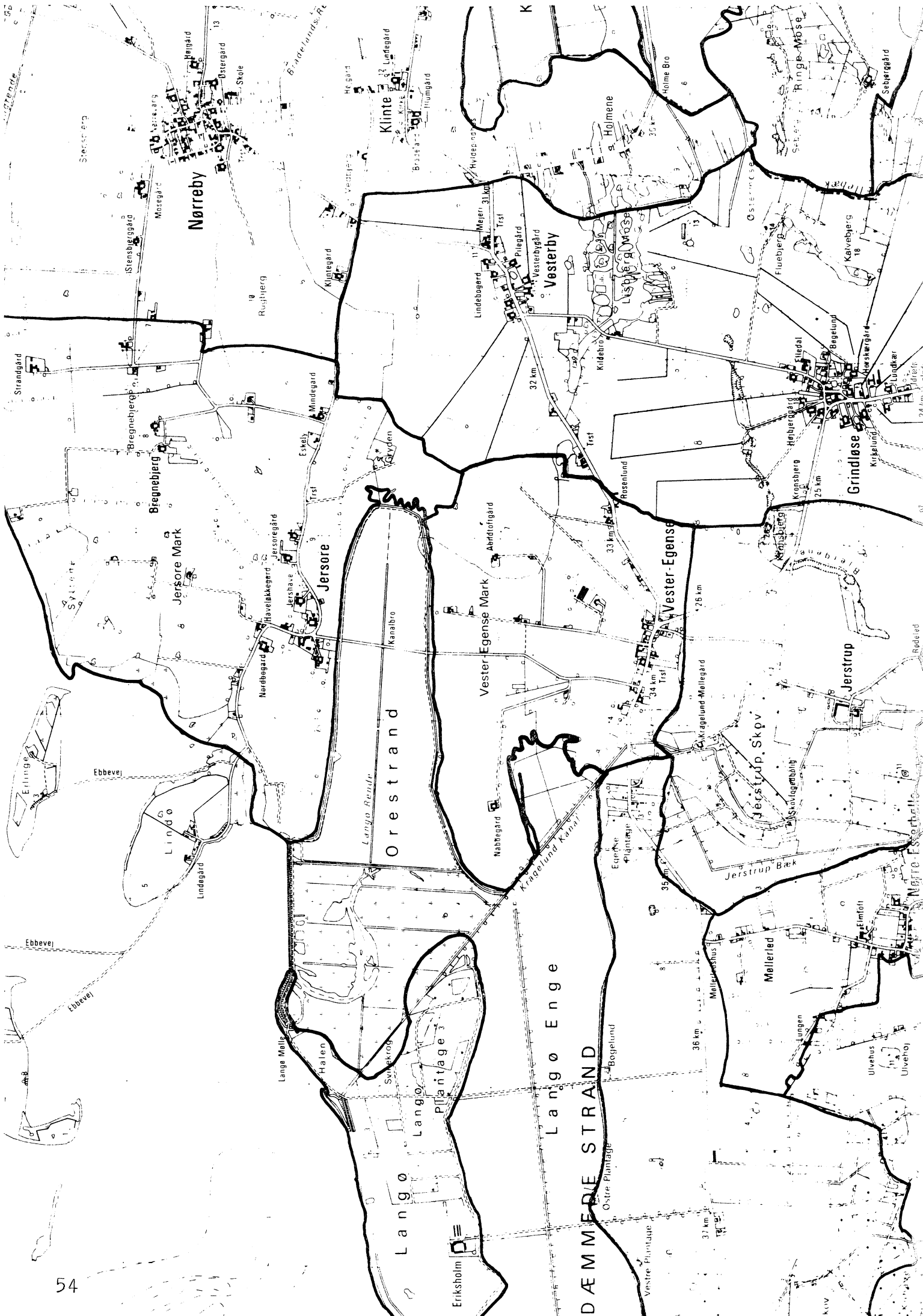

Vester-E

26 km

34 km Trst

Kragelund-Møllegård

DÆMMERE STRAND

Nordreby

Vesterby

Jersore

Vester-Egense

Grindløse

Jerstrupgård

Fango

KOLSHAVE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	----------------------	--------------------

Navn: Kolshave	Navnetype: Have
------------------------------	-------------------------------

Bemærkninger:

Kolshave er nævnt første gang 1475 i formen Kolshave. Forleddet er en form af mandsnavnet gl̥da. Kol eller gl̥da. Koll. Efterleddet er gl̥da. hagi, som betyder indhegning.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og ældre middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:**Historiske tildragelser:**

På Lundsgård mark er der en tidligere helligkilde Snogskilden. Ved midten af 1700-tallet holdtes her store kildemarkeder sankthansaften. Besidderen af GyldensteenGd. lodkilden omsætte med træværk. Omkring 1810 nedrev fæsteren på Lundsgård træværket og forbød kildemarkedet, men den besøgte stadig mange år efter. I Koelshave præstegård fødtes 1762 præsten Rasmus Balslev.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

3 ud af 5 gårde flyttet. Ingen nybebyggelse. Vejnettet uforandret - vejen mod S er dog blevet nedlagt. Skelsystemet delvis opløst.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Mindre engarealer langs åløbet ved V-grænsen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	----------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Kolshave og Reveldrup: 321 ha opdyrket 1688: 55%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	32	43	Gård htk: 28	Gård htk: 21			
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5 *	5 *	5	5	5	5	3
Huse:					3		
Huse m/ jord:				1		3	6
Huse u/ jord:				1		2	2
I alt:	5	5	5	7	8	10	11
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(80)	1664		4	1	6,4		
(60)	1688	1	1	3	8,6		
	1844	1	4		5,6		
	1903		3		7,0		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	33	42	46			
	Børn:	15	9	24			
	I alt:	48	51	70			

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2				3	
1844	3	5					2	
1903	3	8						

Udviklingsbeskrivelse:

I Kolshave ejerlav ligger den lille udflytterbebyggelse Reveldrup, der fungerede som hovedgård i midten af 1400-tallet. I 1664 var det en dobbeltgård med ialt 35 tdr. htk. Ejerlavet er ialt på 321 ha, hvoraf i 1682 var opdyrket 55%. Gårdene i Kolshave vurderedes i 1688 til 43 tdr. htk. og i 1844 til 28 tdr. htk. Reveldrup og Kolshave indgik i dyrkningsfællesskab og havde i 1682 alm. trevangsbrug. Byen blokudskiftedes i 1786 og er siden delvis opløst ved 3 gårdes udflytning.

I bymarkens nordlige del ligger Guldbjerg kirke isoleret og byen prægedes i senmiddelalderen af 2 sognekirkegårde, hvoraf den ene senere blev præstegård.

Herudover ejede Enggård (Gyldensteen) 1 gård i Kolshave i 1475. I 1783 var Gyldensteens andel øget til 2 gårde (foruden de to Reveldrupgårde), medens Harritslevgård tilsvarende ejede 2 gårde. I 1844 var Gyldensteens 2 gårde stadig i behold, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde i byen er uforandret 5 fra 1572 til 1844 og daler herefter til 3 i 1903. Hus- og befolkningsekspansionen i det 19. århundrede er af forholdsvis beskeden omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

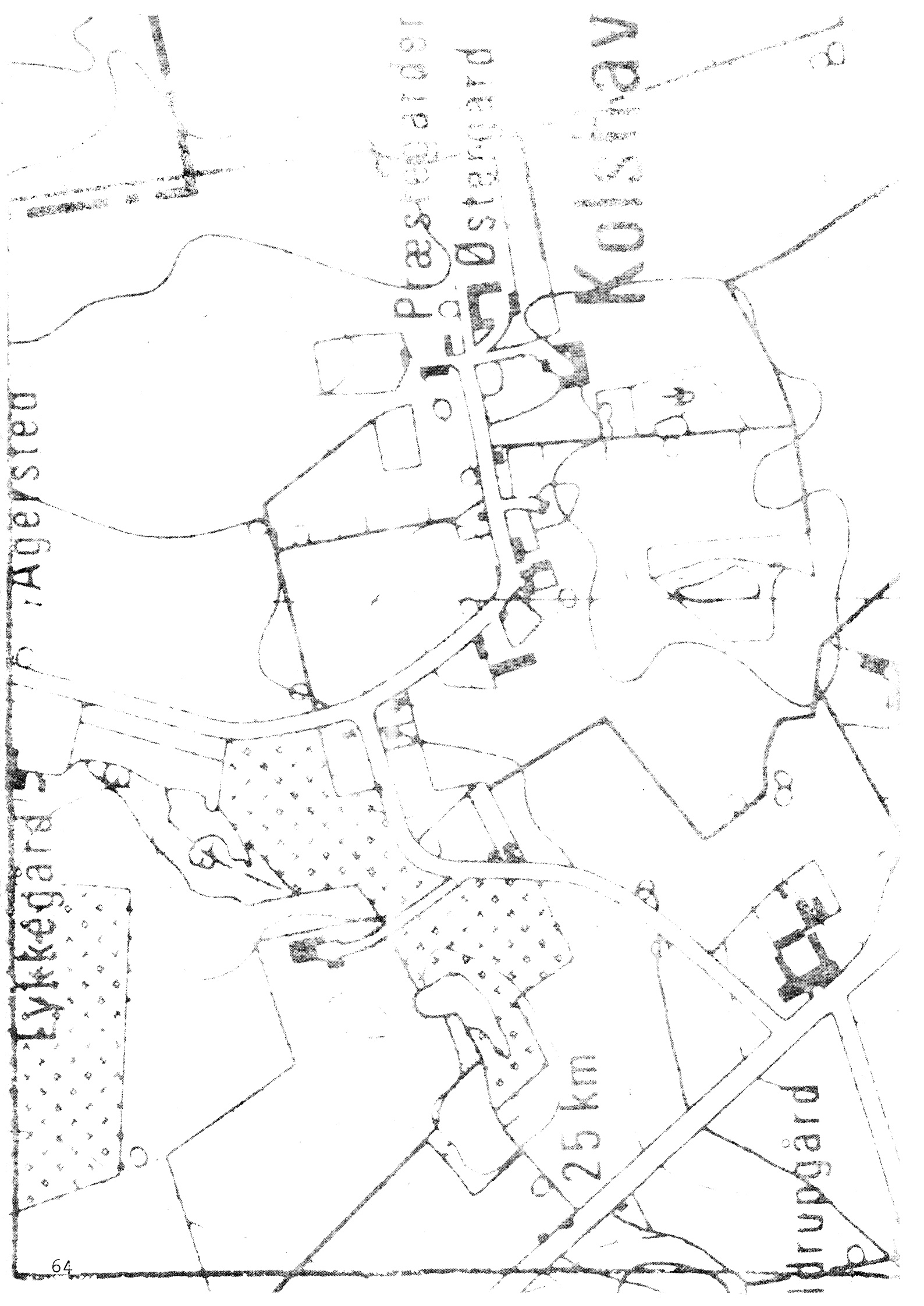
Landsbytypologisk vurdering:

- 1) Anlægstype. Den lille adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Inden for ejerlavet og i dyrkningsfællesskab med Kolshave ligger Reveldrup, der optræder som hovedgård i 1400-tallet og senere som dobbeltgård. Kolshave og Reveldrup havde i 1682 trevangsbrug. Kolshave bytomt har form af slynget vejby. I ejerlavets nordlige del ligger Guldbjerg kirke isoleret.
- 2) Udviklingstype. I senmiddelalderen ejede sognekirken 2 gårde i Kolshave, men besiddelsesforholdene forblev i øvrigt spredte. Overgangen til selveje fulgtes af en beskeden hus- og befolknings-ekspansion, medens gårdtallet gik tilbage fra 1844 til 1903.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og ikke særlig typeren anlægstype med en forholdsvis træg udvikling.

Relikt-vurdering: interesse.

- 1) Bytomten er delvis opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlig relikter: kirke, helligkilde.
- 4) Arkæologiske interesser: flere frilagte gårdtomter.

Lykkegård

Aggested

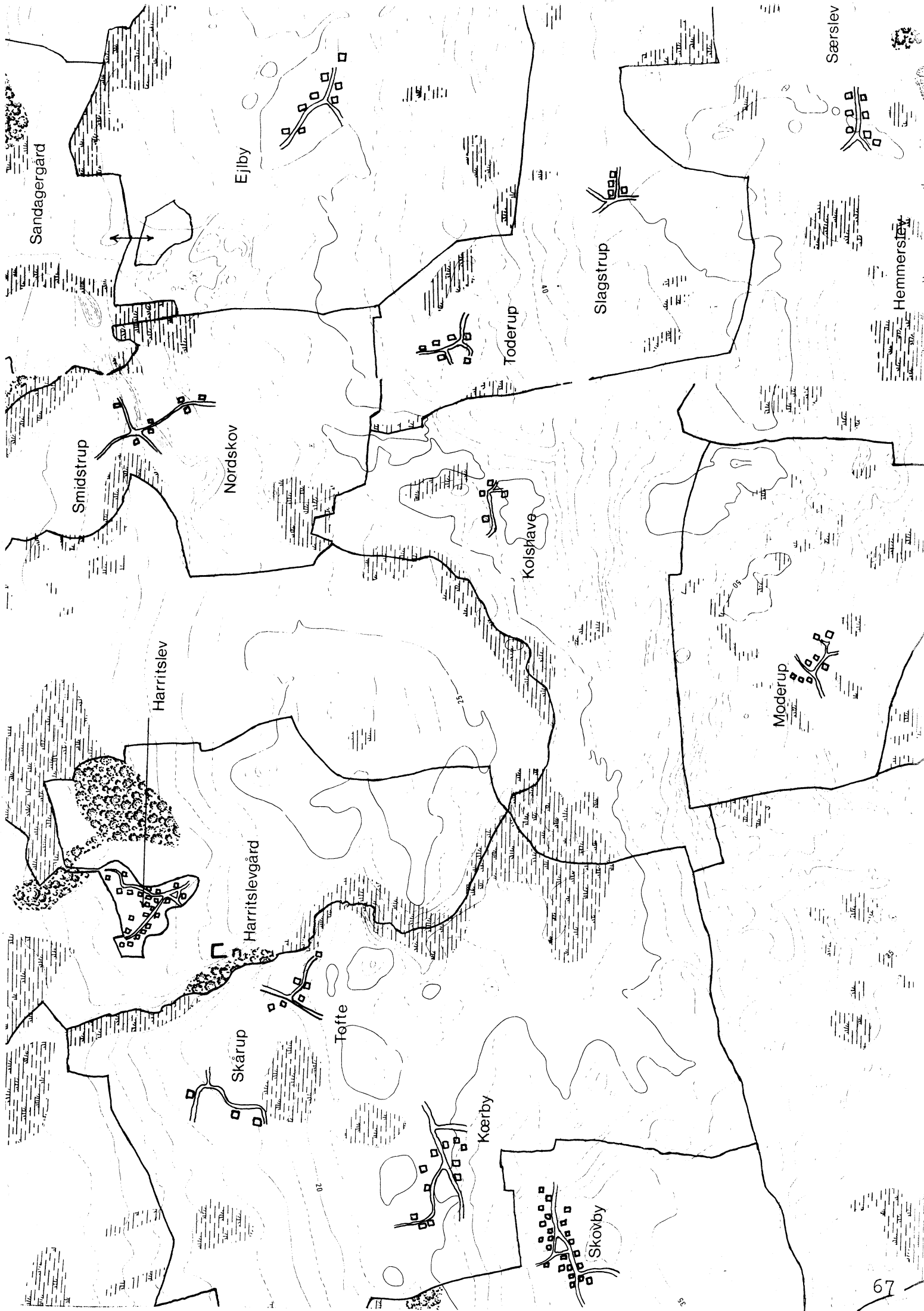
Pæstegård

Vesterhøj

Koistav

25 km

Drupgård

Sandagergard

Ejlby

Smidstrup

Nordskov

Toderup

Slagstrup

Særstev

Hemmerstev

Harritslev

Harritslevgaard

Kolshave

Moderup

Skarup

Tofte

Kærby

Skovby

NORDSKOV

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------

Navn: Nordskov	Navnetype: -Skov
------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Nordskov er nævnt første gang 1340 i formen Nørskouff. Forleddet synes oprindeligt at være et tillægsord gl. nyrthri, nørre, senere erstattet af adverbiet northær, som betyder mod nord. Navngivningen har det sydfor liggende Guldbjerg som udgangspunkt. Efterleddet er skov, gl. skogh.

Anlægstype: Adelby/rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Hered: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	------------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten skovbygd (!)

Byen består af 4 gårde, hvoraf de 3 ligger langs den NS-gående vej og den 4. ligger for enden af en vej mod Ø. Byen ligger tæt op ad Smidstrup.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Bymarken er faktisk en helhed sammen med Smidstrup og de udgør derved centralbyer.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning, større uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3
 (Dyrkningsfællesskab med Smidstrup)

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, mod Ø en tunneldal, gennemskæres SV-NØ af en anden tunneldal. Parallelt med denne ligger en af Grindløse åsene.

jordbund: Moræneler med fersvandstørv samt smeltevandsgrus og sand.

naturlig afgrænsning: Mod NØ og NV - ellers ikke.

overvejende ager
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med

Nogle engområder SV og NØ for byen og et lille lige V for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

De 4 gårde ligger alle på samme sted. Ingen nybebyggelse i byen overhovedet. Vejnettet uforandret. Skelsystemet stort set intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Et enkelt u-hegn.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engområde NØ for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Smidstrup og Nordskov: 243 ha, heraf opdyrket 1688: 42%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	26	36	Gårdhtk: 21	Gård htk: 20

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	4	4	4	4	4
Huse:							
Huse m/ jord:						6	2
Huse u/ jord:							2
I alt:	4	3	4	4	4	10	8

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50)	1664	1	2	1	6,5
(25)	1688	1	1	2	9,0
	1844		4		5,3
	1903	1	3		5,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	31	32	28
Børn:	15	4	2
I alt:	46	36	30

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							4	
1844		2					4	4
1903	4	4						

Udviklingsbeskrivelse:

Nordskov ligger tæt op af Smidstrup, kun adskilt af et mindre terræn-spring. De to byer havde fælles ejerlav og alm. trevangsbrug i 1682. Af det 243 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 42%, hvilket er forholdsvist lidt for området, og peger på tilstedeværelsen af overdrev af skovressourcer (jfr. navnet). I 1664 oplyses det da også, at 3 af byens 4 gårde har indtaget jord af fælleden og Smidstrup Skov, ligesom skoven til Nordskov bedømmes til 6 svinsolden. Nordskov har således karakter af en rydningsby, hvorfra der senere er delvis udskilt torpbebyggelsen Smidstrup. En lovhævd på Nordskov fang fra 1498 bekræfter i øvrigt, at ejerlavet i syd støder umiddelbart op til Guldbjerg kirke. Nordskov vurderedes i 1688 til 36 tdr. htk. hvilket er overraskende meget set såvel i forhold til 1844-takseringen (21 tdr. htk.) som 1664-takseringen (26 tdr.).

Nordskov blokudskiftedes i 1798. Ingen gårde flyttede ud.

Ved midten af 1400-tallet ejede Enggård (Gyldensteen) en gård i byen og i 1475 arvede Jørgen Då til Enggård på sin hustrus vegne de 3 øvrige i byen. I 1498 tog Jørgen Då følgelig lovhævd på Nordskov by og fang. Byens 4 gårde forblev samlet under Gyldensteen indtil 1800-tallets anden halvdel.

Fra 1400-tallets slutning og frem til 1903 synes byen uforandret at have bestået af 4 gårde. Husekspansionen i det 19. årh. er af beskeden omfang, ligesom befolkningstallet er vigende fra 1787 til 1901.

Byens gårde var i 1688 forholdsvist store. Inden 1783 egaliseredes Kols-haves 4 gårde under et med de 3 gårde i Smidstrup. Hver gård blev på 6 tdr., 4 skp., 3 fjerdingkar og 1 5/7 album.

Se i øvrigt Smidstrup

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

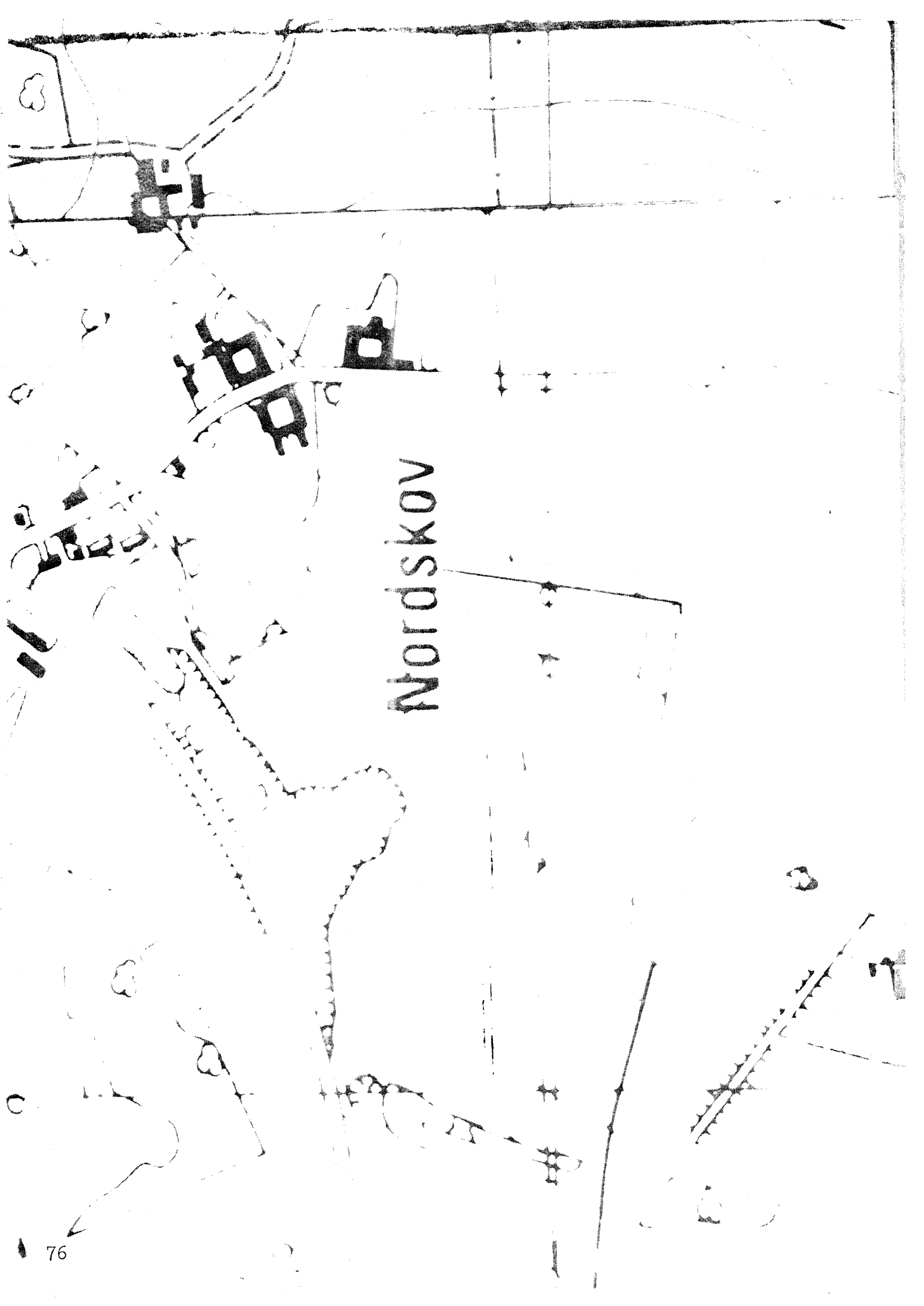
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: stor interesse.**

- 1) Anlægstype. Den lille adelby/rydningsby er placeret tæt op af udflytterbebyggelsen Smidstrup med hvilken Nordskov havde fælles ejerlav og dyrkningsfællesskab. Dobbelt-byen er placeret centralt i ejerlavet med agerorientering. Endnu i 1600-tallet fandtes skov og nyopdyrkningen fortsatte. Nordskovs bytomt er løst opbygget som typisk for en rydningsby.
- 2) Udviklingstype. Byens 4 gårde samledes i 1400-tallets slutning under nabohovedgården Enggård (Gyldensteen), hvorunder byen forblev indtil 2. halvdel af det 19. århundrede. Byen egaliseredes under et med Smidstrup i 1700-tallet.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en for området karakteristisk videre udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, men noget løs i strukturen.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning, men et enkelt engareal.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Nordskov

John
Mary
James

Elizabeth
Thomas
Richard

Henry
George
William

Robert
John
Mary

James
Elizabeth
Thomas

Richard
Henry
George

William
Robert
John

Mary
James
Elizabeth

Thomas
Richard
Henry

George
William
Robert

John
Mary
James

Elizabeth
Thomas
Richard

Henry
George
William

Robert
John
Mary

James
Elizabeth
Thomas

Richard
Henry
George

William
Robert
John

Mary
James
Elizabeth

Thomas
Richard
Henry

George
William
Robert

John
Mary
James

Elizabeth
Thomas
Richard

Henry
George
William

Robert
John
Mary

James
Elizabeth
Thomas

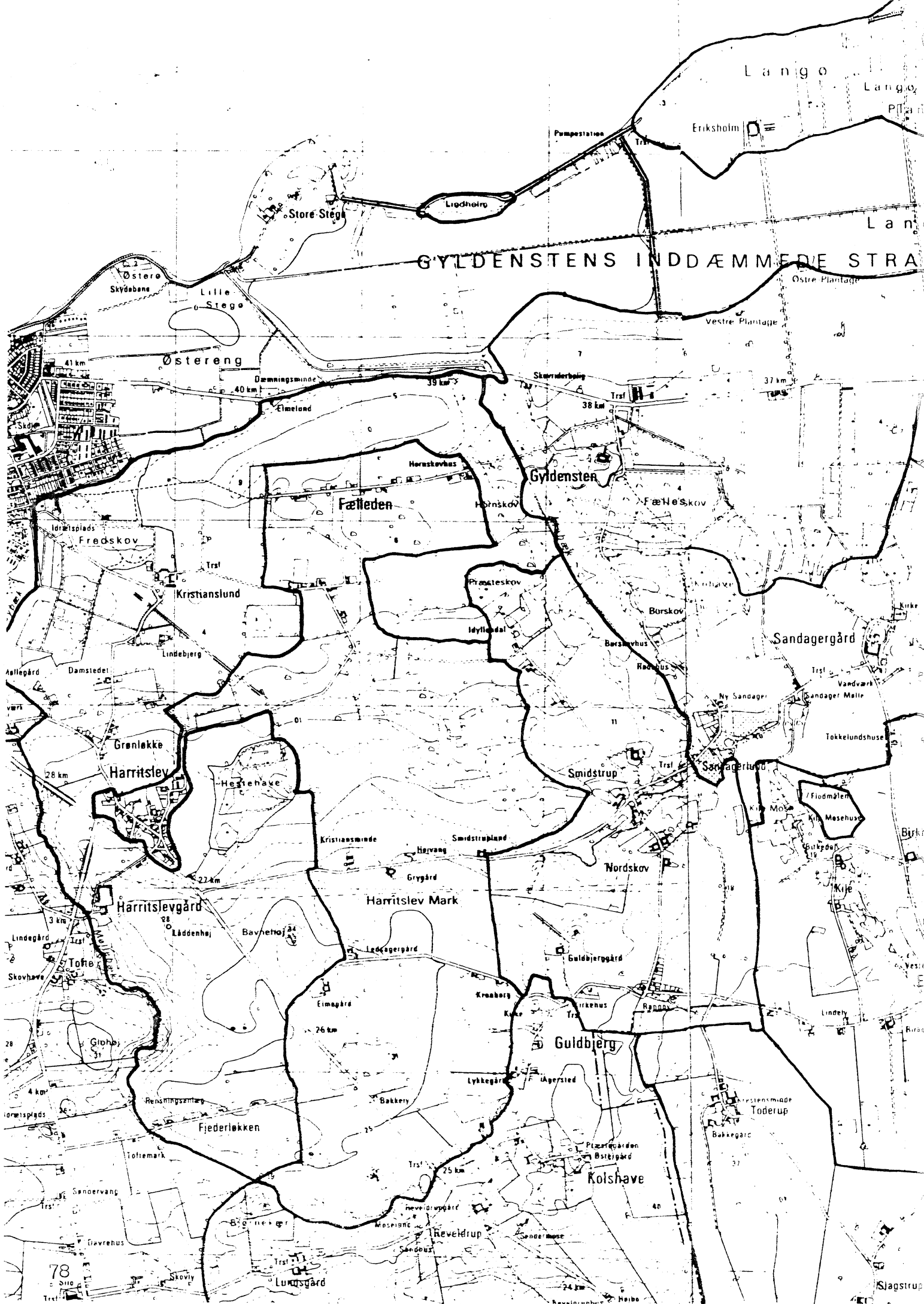
Richard
Henry
George

William
Robert
John

Mary
James
Elizabeth

Thomas
Richard
Henry

George
William
Robert

Lango

Lango

Eriksholm

GYLDENSTENS INDDÆMMEDE STRÅ

Ostre Plantage

Vestre Plantage

Store Stege

Liedholm

Østero

Lille Stege

Østereng

Dæmningsminde

Elmelund

Skærnderbørg

Trstl

37 km

Hornstovhus

Gyldensten

Fæneskov

Fælleden

Høtnskov

Fredskov

Kristianslund

Præsteskov

Børskov

Sandagergård

Lindebjerg

Børstovhus

Rådhus

Ny Sandager

Sandager Mølle

Grønløkke

Harritslev

Hestehave

Smidstrup

Sandagerlund

Flodmølle

Mosehus

Harritslevgård

Harritslev Mark

Nordskov

Kirke Mølle

Kirke Mølle

Lindegård

Tofte

Ledøgergård

Guldbjerggård

Lindeby

Globo

Eimsgård

Guldbjerg

Toderup

Rensningsanlæg

Bakkeri

Kolshave

Fjederløkken

Trstl

Plæntegården

Østergård

Sandervang

Revelstrup

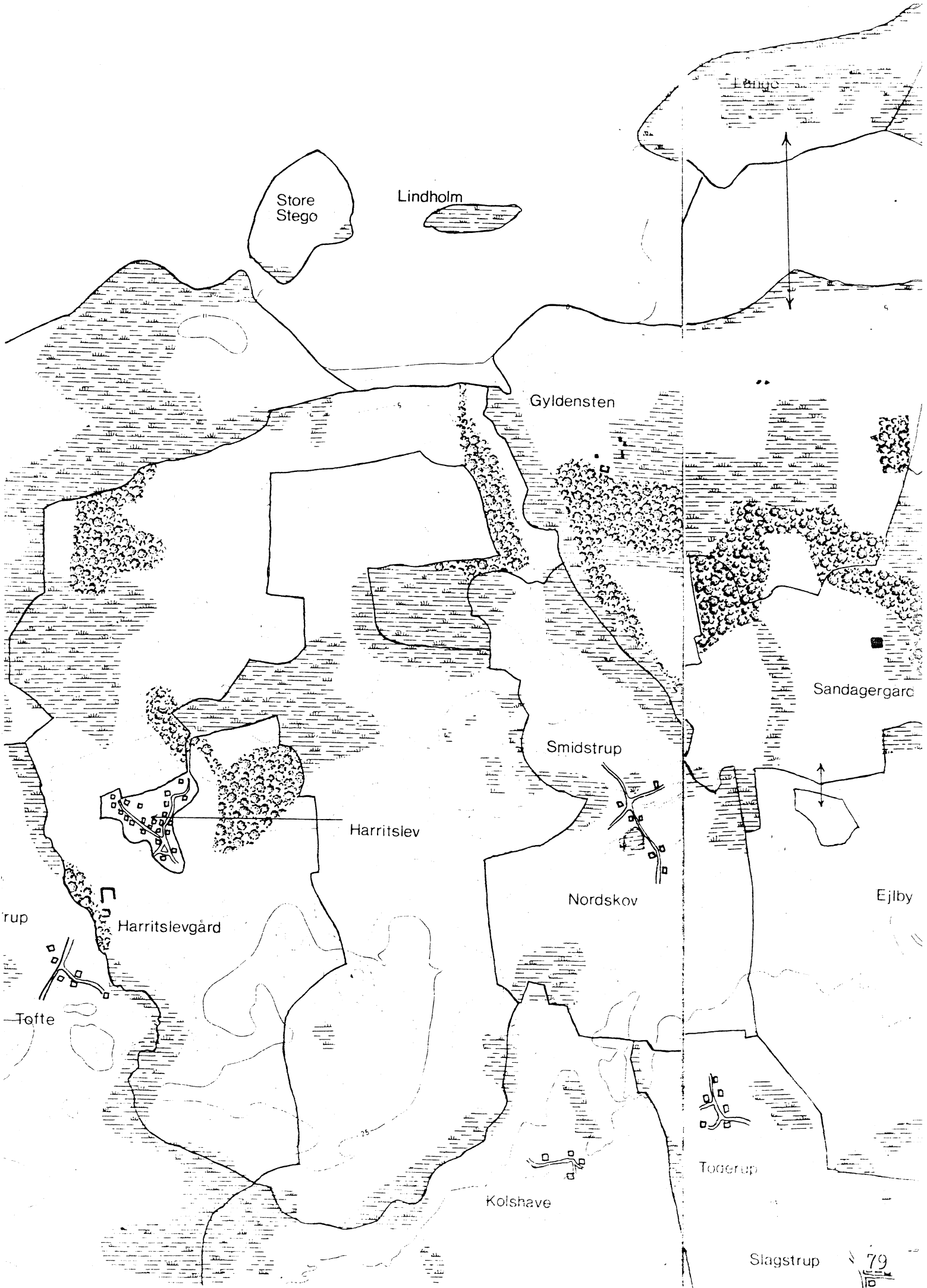
Bakkegård

Skovly

Lundsgård

Revelstrup

Slagstrup

Store Stego

Lindholm

Lange

Gyldensten

Sandagergaard

Smidstrup

Harritslev

Nordskov

Ejlby

Harritslevgård

rup

Tøfte

Kolshave

Tøderup

Slagstrup

SMIDSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------

Navn: Smidstrup	Navnetype: -Torp
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Smidstrup er nævnt første gang 1475 i formen Smysteropp. Forleddet er gl. smith, som betyder smed, håndværker. Efterleddet er torp gl. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse?	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra adelbyen - her Nordskov.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Skovbygd. (!)

På u-kortet er kun indtegnet to gårde i Smidstrup, en ved vejkrydset og en lidt længere borte fra "landsbyen" for enden af en vej mod N. Der ligger et par huse langs vejen mod Nordskov og et hus langs vejen mod Ø.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Ejerlavet samhørende med Nordskov.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning - store uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

Dyrkningsfællesskab med Nordskov (?).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, tunneldal mod Ø. Grindløse ås mod S.

jordbund: Moræneler med ferskvandstørv og smeltevandsgrus.

naturlig afgrænsning: Til alle sider.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.

blandingsøkonomi med

Større engarealer NØ for byen og V for denne samt i hele området Ø for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

De tre gårde ligger på samme sted, men der er sket en del nybebyggelse af huse langs den ØV-gående vej og S for denne. Der er ført en vej fra den Ø-lige gård mod V til den N-gående vej, men ellers er vejsystemet uforandret. Skelsystemet stort set intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engarealer både Ø og V for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
----------	-------------------	---------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Nordskov og Smidstrup: 243 ha, heraf opdyrket 1688: 42%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	30	23	Gårde htk.: 18	Gårde htk.: 18			
Bebyggelsesenheder:							
	1772	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	4	4	4	3	4
Huse:		1	2		2		
Huse m/ jord:				1			7
Huse u/ jord:							3
I alt:	4	4	6	5	6	3	14
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(75)	1664	3	1	7,5			
(75)	1688	1	3	5,5			
	1844	3		5,7			
	1903	1	3	4,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	40	34	42				
Børn:	24	8	23				
I alt:	64	42	65				

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							4	2
1844							3	
1903	4	10						

Udviklingsbeskrivelse:

Smidstrup optræder som (en udflyttet) dobbeltby til Nordskov. De to byer havde fælles ejerlav og dyrkningsfællesskab med alm. trevangsbrug i 1682. Ligeledes bestod de hver af 4 gårde, hvoraf de 3 lå samlet i en bytomt, medens en fjerde gård for begge byers vedkommende ligger et par 100 m fra de øvrige. I Smidstrups tilfælde er det muligt, at denne enlige gård er den i 1511 omtalte Smidstrupgård. I begge byer kan der således være tale om en væbnergodsstruktur (jf. i øvrigt sognets 3. landsby Kolshave med væbnergården Reveldrup). På Bjerger Mark omtales i 1682 en Gammeltofte, formentlig vidnesbyrd om Smidstrups tidligere placering.

Det samlede Smidstrup - Nordskov ejerlav er på 243 ha, hvoraf i 1682 kun var opdyrket 42%. Opdyrkningen var dog også stadig under vejs. I 1664 nævnes det, at 2 af gårdene har indtaget jord af Smidstrup Skov (der synes totalt forsvundet på udskiftningstiden).

De 4 Smidstrup gårde takseredes i 1688 til 23 tdr. htk. og i 1844 til 17 tdr. htk. Byen blokudskiftedes i 1798.

I 1400-tallets slutning samlede Jørgen Då til nabohovedgården Enggård (Gyldensteen) gods i byen, men en af gårdene hørte dog fortsat til krongodset Harritslevgård, der afhændedes til Jørgen Svave i 1560. Fordelingen med 3 gårde til Enggård og 1 gård til Harritslevgård holdt sig endnu i 1783. Overgangen til selveje skete sent (det 19. århundredes anden halvdel).

Antallet af gårde synes fra senmiddelalderen til landboreformerne konstant at have været 4. I 1844 manglede en enkelt gård, men gårdtallet er atter 4 i 1903. Husekspansionen i det 19. århundrede er af normalt omfang, medens befolkningstallet efter et dyk i 1845 atter ligger på 1787-niveauet i 1901.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Gyldensteens 3 gårde fremstår som egaliseret under et med Nordskovs 4 gårde i 1783.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Guldbjerg
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------

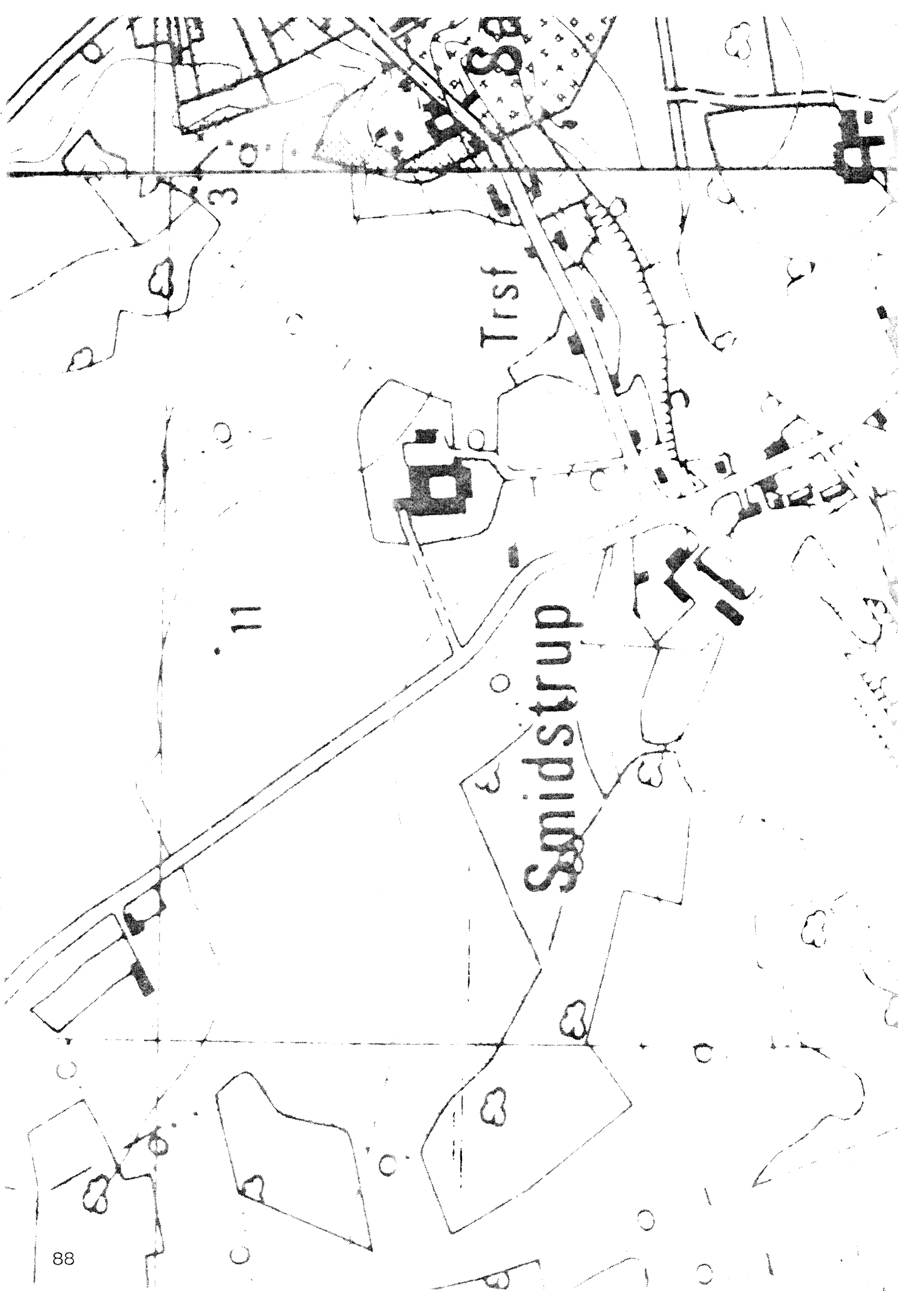
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

- 1) Anlægstype. Den lille udflytter-bebyggelse af vikingetids - middelalder navnetypen - torp er placeret som tvillingeby til moderbyen Nordskov, med hvem Smidstrup havde fælles ejerlav. Tvillingebyerne er centralplacerede med agerorientering. Begge udgøres af en bykerne med 3 gårde og en 4. gård i nogen afstand herfra, i Smidstrups tilfælde formentlig Smidstrupgård. En Gammeltofte vidner om Smidstrups tidligere placering.
- 2) Udviklingstype. Fra senmiddelalder var byens gårde delt mellem nabogodserne Harritslevgård og Gyldensteen. Gyldensteens 3 gårde egaliseredes under ét med de 4 Nordskovsgårde inden 1783. En sen overgang til selveje fulgtes af en træg ekspansion i det 19. århundredes anden halvdel.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, men med specielle træk, hvis videre udvikling er karakteristisk for området.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og fremstår i dag ikke som en sluttet landsbybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men dog større engarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte.

Trst

Smidstrup

88

11

GYLDENSTENS INDDÆMMERE STRA

Lango

Eriksholm

Store Stege

Liedholm

Østere Skydebane

Lille Stege

Østereng

Dammingsmønde

Elmelund

Gyldensten

Fælleden

Horskerhus

Horskov

Fælleskov

Frøskov

Kristianslund

Lindbjerg

Grønløkke

Harritslev

Hejstehave

Kristiansmønde

Harritslev Mark

Harritslevgård

Læddenhøj

Bavnehøj

Tofte

Skovhave

Globoj

Rehøjtvej

Fjederløkken

Toftemark

Sandervang

Davrehus

Skovly

Lundsgård

Harvang

Grygård

Lindagergård

Elmegård

Bakkely

Lykkegårde

Agersted

Plængården

Østergård

Reveldrupgård

Maselund

Reveldrup

Sandervang

Skovly

Lundsgård

Reveldruphus

Højbo

Rækkehus

Rødehus

Smidstrup

Smidstruplund

Nordskov

Guldberggård

Kronberg

Kulce

Kirkehus

Rønnå

Guldberg

Lykkegårde

Agersted

Plængården

Østergård

Reveldrupgård

Maselund

Reveldrup

Sandervang

Skovly

Lundsgård

Reveldruphus

Højbo

Rækkehus

Rødehus

Sandagergård

Ny Sandager

Sandager Mølle

Tokkelundshuse

Flodmølle

Kirke Mose

Birkedalen

Kilø

Lindely

Birke

Krestensmønde

Toderup

Bakkegård

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

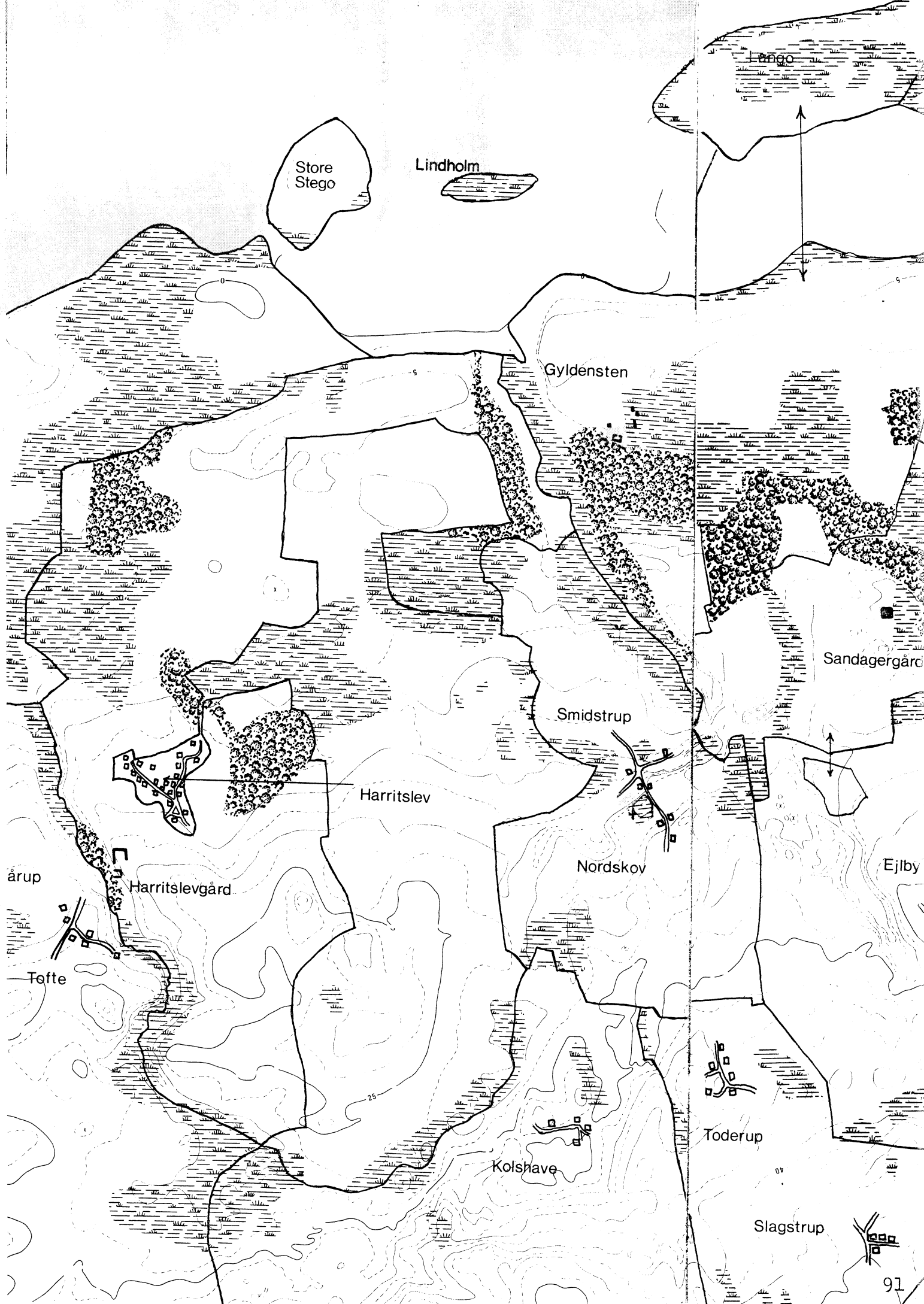
Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Slagstrup

Store Stego

Lindholm

Lango

Gyldensten

Sandagergård

Smidstrup

Harritslev

Nordskov

Ejlby

Harritslevgård

årup

Tofte

Kolshave

Toderup

Slagstrup

JERSORE

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

Navn: Jersore	Navnetype: -ore
-----------------------------	-------------------------------

Bemærkninger:

Jersore er nævnt første gang 1353 i formen Jersøre, Forleddet er glda. iarl, iærl, som betyder jarl. Efterleddet er glda. ware, som betyder udyrket areal.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
----------	-----------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt langs den slyngede vej fra Ø mod N. 3 af gårdene ligger langs en udgrening af vejen mod V. Østligst i byen en dobbeltgård.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger op til et gammelt kystland.

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokudskiftning, Lodderne er ret små og uregelmæssige, især midt i bymarken nogle små lodder.

d. Udflytning 5 gårde

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen 5 gårde er flyttet, enkelte lige uden for byen, andre ud i bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med marint forland mod V.

jordbund: Moræneler med smeltevandssand og ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: På alle sider undtagen mod Ø.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng

blandingsøkonomi med
 Større engarealer i den nordlige del af bymarken samt mod S og V.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING**a. By-tomten** velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

5 ud af 9 gårde er flyttet ud, 3-4 af dem dog lige uden for byen, som derved har mistet sin sluttede karakter og er blevet meget åben. Der er ikke sket nybebyggelse på de gamle gårdtomter eller i byen i øvrigt. Vejnettet er uforandret bortset fra at en ny vej er lavet mod S (hvor der før lå en gård). Skellene er delvis opløst med gårdenes udflytning.

b. Skelsystem vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning**c. Ressourceområde** større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 522 ha, heraf opdyrket 1688: 42%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	79	76	89				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	9 ¹	10	9	9	14	18
Huse:	2	1	4		6		
Huse m/ jord:				1		14	30
Huse u/ jord:				2		1	10
I alt:	14	10	14	12	15	29	58
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(40)	1664	1	5	4	7,9		
(44)	1688	3	3	3	8,4		
	1844	5	7	2	6,4		
	1903	10	8		4,1		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	67	121	168			
	Børn:	39	84	83			
	I alt:	106	205	251			

1. 1568-72: 9 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	------------------------	----------------------------	------------------------

	Besiddelsesforhold: Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							10	4
1844	8	6					6	9
1903	17	39					1	1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 522 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 42%, hvilket formentlig afspejler tilstedeværelsen af strand-enge/-skove. Byen havde i 1688 trevangsbrug og takseredes til 76 tdr. htk. mod 89 tdr. htk. i 1844. Inddæmningen af Jersore strand i 1800-tallet har betydet, at byen mistede sin kystnære karakter. Byen blokudskiftedes i 1795 og siden er mere end halvdelen af byens gårde udflyttede. Navnet Jarls-ore tyder på en tidlig centralisering af besiddelsesforholdene. I hvert fald kendes allerede fra 1300-tallet Jersoregård med tilliggende gods. I 1420'erne erhvervede ridderen Sten Basse dette gods, der da foruden hovedgården bestod af 8 gårde i byen - formentlig foruden en vejrmølle, der blev opbygget i 1402. Sten Basse testamenterede godset til Antvorskov kloster, men åbenbart har også andre haft arveparter i godset, således at Antvorskov kloster først i 1516 samlede hele godskomplekset. I 1514 omtales det halve gods som halvparten af hovedgården med 5 gårde og 1 smørhus i byen. Som følge af de spegede besiddelses - forhold skrev 3 væbnere sig samtidig til hovedgården i 1400-tallets slutning. Den ene af disse var dog klostrets foged. Hovedgården havde i 1409 skov i Klinte Holme, ligesom der i 1452 ejede halvdelen af Æbelø, der siges at være landfast til Jersore grund. I 1462 omtales Jersoregård enemærker og i 1514 nævnes det, at småøerne Lindø, Dræet, Ellinge og Æbleholm alle hører til hovedgården. Hovedgården takseredes da til 6 pd skyld (18 tdr. htk.). Efter 1516 omtales Jersoregård ikke mere og hele byen kom ved reformationen til kronen, der i 1583 solgte de 10 gårde og 1 hus til Kørup. I 1664 var byen delt mellem Harritslevgård, Enggård (Gyldensteen) og Jerstrup, og disse lodsejere delte byen imellem sig endnu o. 1780. Antallet af gårde i byen vokser igennem 1400-tallet fra 9 til 12, men stabiliserer sig i løbet af 1500-tallet på et niveau o. 9 gårde. Overgangen til selveje ledsages af en voldsom udparcellering, ligesom hus og især befolkningstallets ekspansion ligger langt over det normale.

Byen bestod i 1688 af forholdsvis store gårde. På trods af de tidligt centraliserede besiddelsesforhold synes byen aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	------------------------	----------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

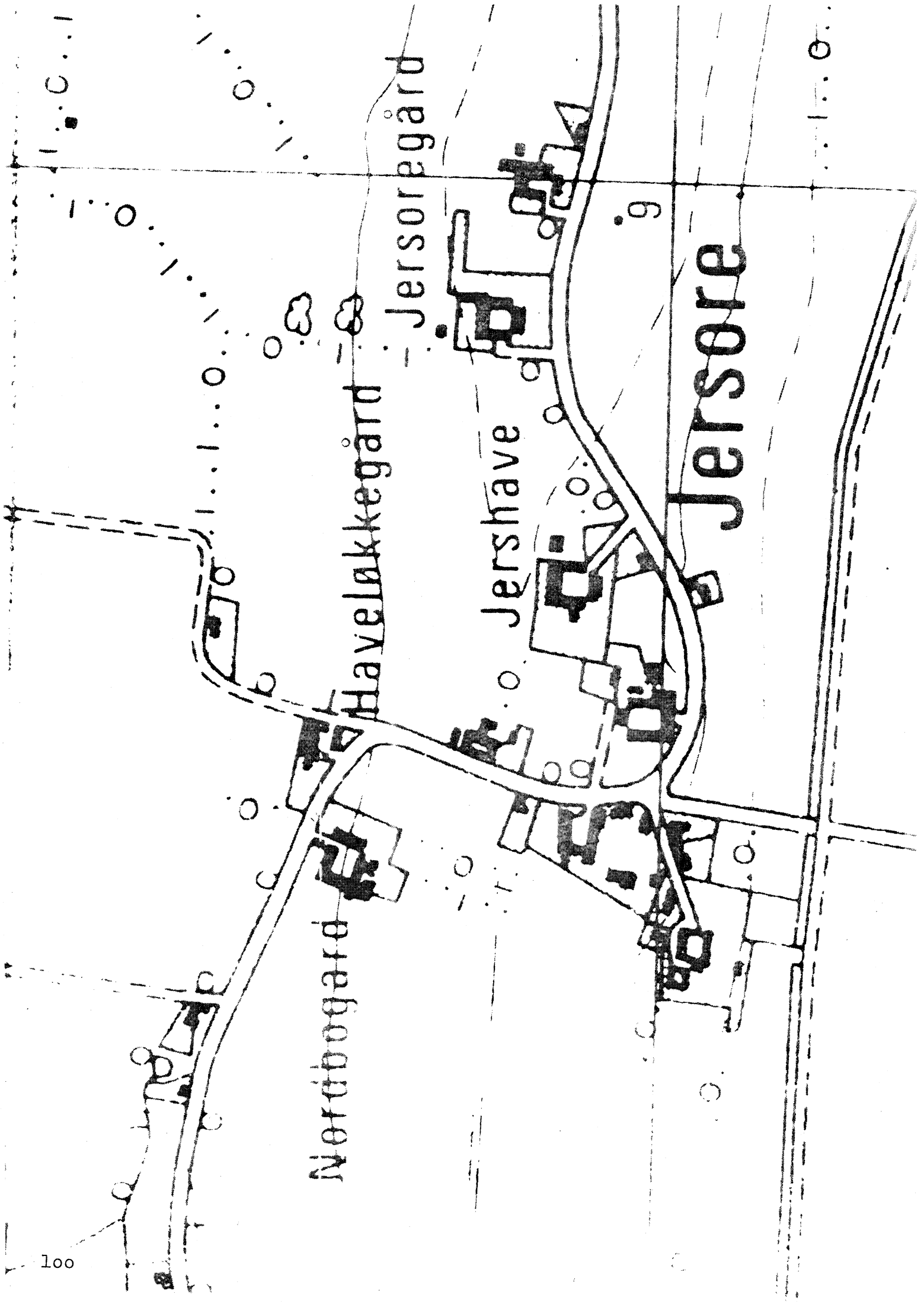
Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse

- 1) Anlægstype: Den middelstore adelby er måske anlagt på udyrket kystjord og har formentlig fra anlæggelsen haft centraliserede besiddelsesforhold. Byen er randplaceret i sit ejerlav med kystorientering og har en løst opbygget slynget-vejby bytomt.
- 2) Udviklingstype: Byen husede allerede i 1300-tallet en hovedgård, hvorunder hele byen og de omliggende øer hørte. Denne hovedgårds videre skæbne er et fremragende eksempel på hovedgårdsdriftens udvikling i senmiddelalder.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med en veloplyst og meget karakteristisk udvikling i middelalderen.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis opløst og har nu en meget åben karakter.
- 2) Kulturlandskabet er nu præget af store landindvindingsområder.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Jersoregård - beliggenheden fremgår af Orig. I kort, der er konstateret voldsted og stensat kælder her. Enkelte frilagte gårdtomter i øvrigt.

Nerdtogard

Havelakkegard

Jershave

Jersoregard

Jersore

9

100

100

Sohn
Karl
Sohn
Mansen
Hilfen

N. 17
N. 20
N. 21
N. 22
N. 23
N. 24
N. 25
N. 26
N. 27
N. 28
N. 29
N. 30
N. 31
N. 32
N. 33
N. 34
N. 35
N. 36
N. 37
N. 38
N. 39
N. 40
N. 41
N. 42
N. 43
N. 44
N. 45
N. 46
N. 47
N. 48
N. 49
N. 50

Hummel

N. 20
N. 21
N. 22
N. 23
N. 24
N. 25
N. 26
N. 27
N. 28
N. 29
N. 30
N. 31
N. 32
N. 33
N. 34
N. 35
N. 36
N. 37
N. 38
N. 39
N. 40
N. 41
N. 42
N. 43
N. 44
N. 45
N. 46
N. 47
N. 48
N. 49
N. 50

KLINTE

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	------------------------	----------------------------	------------------------

Navn: Klinte	Navnetype:
------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Klinte er nævnt første gang 1348 i formen Klintæ. Navnet kommer af en form af klint med samme betydning. En kystklint er ikke påviselig nu, men D.S. mener der har været en klint ved den nu inddæmmede strand.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

Udflytterbebyggelsen med kirke. En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby, som i dette tilfælde er Nørreby. Navnene Nørreby og Vesterby (begge i forhold til Klinte by/kirke) peger dog på, at Klinte kan være moderbyen, eller måske er det oprindeligt store ejerlav udparcelleret på en gang.

Historiske tildragelser:

Ved foden af kirkebakken har der været en hellig kilde, Skt. Olafs kilde. I Klinte sogn fødtes 1614 biskop Niels Hansen Bang.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
----------	-----------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten ubestemmelig type.
Byens 5 gårde ligger planløst omkring vejnettets, som består af lige retvinklede veje. To gårde ligger samlet i den V ende, men Ø for gadekæret aller vestligst, 1 gård ligger midt i byen ved vejkrydset, hvor også kirken ligger. En gård ligger lige NØ for kirken, mens den sidste gård ligger isoleret NØ for byen.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning
år: 1792 figur: Blokudskiftning, uregelmæssigt formede blokke - mange små englodder.

d. Udflytning 1 gård
 ved udskiftningen
 efter udskiftningen 1 gård flyttet Ø for byen, (præstegårdens jord).

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: rotation: Trevangsbrug
vangeantal: 3 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med marint forland mod S og ekstra marq. afvandingsløb mod N.

jordbund: Moræneler med smeltevandssand og saltvands- og ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Mod S og Ø, men ikke mod N og V.

overvejende
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med ager og eng
Store engarealer i den S og V del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
----------	-----------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

1 gård udflyttet/nedlagt (ud af 5), og der er sket en del nybyggeri i byen, især N for kirken og Ø for byen. Den isolerede gård mod NØ er flyttet længere ud til vejen. Gadekæret mod V er formindsket og omgivet af et hus. Vejsystemet er intakt bortset fra et vejgennembrud mod S tæt op ad den ene gård. Skellene i byen forøget med det nye byggeri.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Større eng- og vådområde i den S-del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 151 ha, heraf opdyrket 1688: 45 %.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	31	26	31	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	6	6 ¹	5	7	6	5	5
Huse:			3		2		
Huse m/ jord:				1		3	6
Huse u/ jord:						0	0
I alt:	6	6	8	8	8	8	11

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50) 1664		3	1	7,8
(100) 1688	7			3,7
1844		5		6,2
1903		5		5,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	38	56	73
Børn:	10	13	32
I alt:	48	69	105

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	3			2	
1844	1	1					4	2
1903	5	6						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 151 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 45%, hvilket er i overensstemmelse med forekomsten af store strandenge. Byen havde i 1688 dyrkningsfællesskab med Nørreby (alm. trevangsbrug) og takseredes til 26 tdr. htk. mod 31 tdr. i 1844. Umiddelbart synes Klinte udparcelleret af Nørreby ejerlav. Senere er Vesterbyejerlav så udskåret af Klinte. Navnene Vesterby og Nørreby peger dog på, at Klinte kan være den primære bebyggelse. Klinte blokudskiftedes i 1792 og siden er 1 gård flyttet ud.

I 1428 nævnes det, at Vesterby og Klinte mænd har fri skovhugst på Æbelø, medens det i 1475 omtales, at Klinte sognemænd år for år sejler til Vejlefjorden efter træ. I 1669 nævnes det, at hedejord er brudt op og indtaget til dyrkning. I 1400-tallet omtales skov i Klinte Holme.

I 1432 erhvervede ridderen Sten Basse en væbnergård i Klinte, hvortil lå 12 mark sølvjord. I 1423 havde Sten Basse erhvervet en anden gård i byen. Disse 2 gårde testamenterede Sten Basse til Antvorskov kloster, hvorfra de synes at være havnet hos Odense, Sct. Hans kloster. Endnu i 1664 lå disse gårde til klosterlenet, medens kronen herudover besad præstegården (med 3 huse). De to sidste lå til Jerstrup og Enggård (Gyldensteen).

I 1844 besad Jerstrup endnu 4 gårde og 2 huse i byen. I 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1903, ligesom husekspansionen har meget begrænset omfang. Ejendommeligt nok er befolkningsvæksten imidlertid kraftig fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 af forholdsvis ringe gennemsnitsstørrelse. Formentlig er der foretaget en lodsejervis egaliserings ved udskiftningen.

Ved foden af kirkebakken har der været en hellig kilde, Sct. Olufs kilde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype: Den lille kirkeby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Ejerlavet indeholder store partier strandenge. Byformen er den almindelige slynget-vejby type i en løs og uregelmæssig form.
- 2) Udviklingstype: Byen indgik i dyrkningsfælleskab med Nørreby. Besiddelsesforholdene i byen blev aldrig fuldstændig samlede på en hånd og byen udvikler sig i det hele trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig ikke særlig ren anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristikker.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret et større vådområde mod syd, Klinte Holme.
- 3) Særlige relikter: Kirke, hellig kilde.
- 4) Arkæologiske interesser: -

11. SØREN

3. Vedbjerg

Højgård

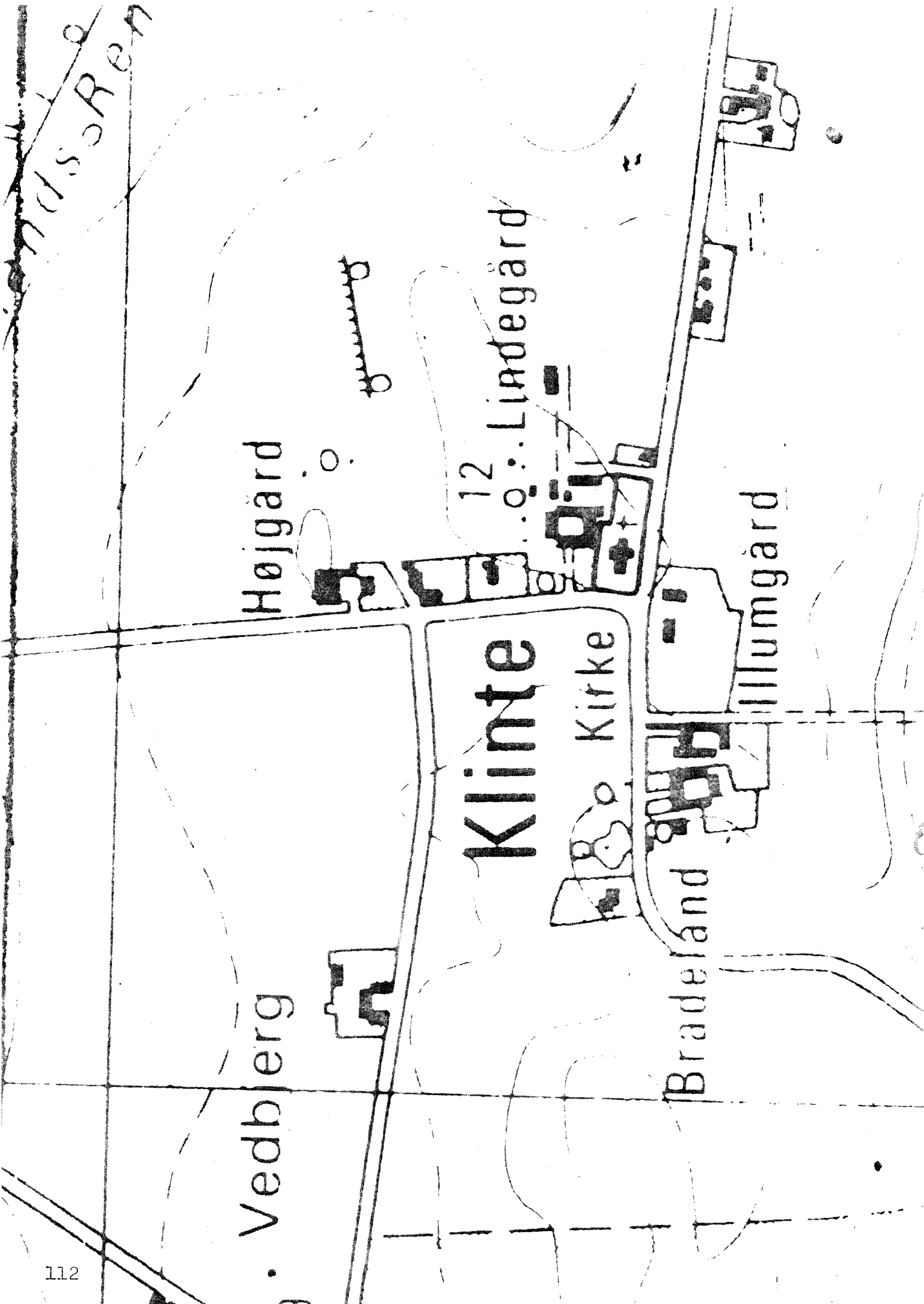
Klinte

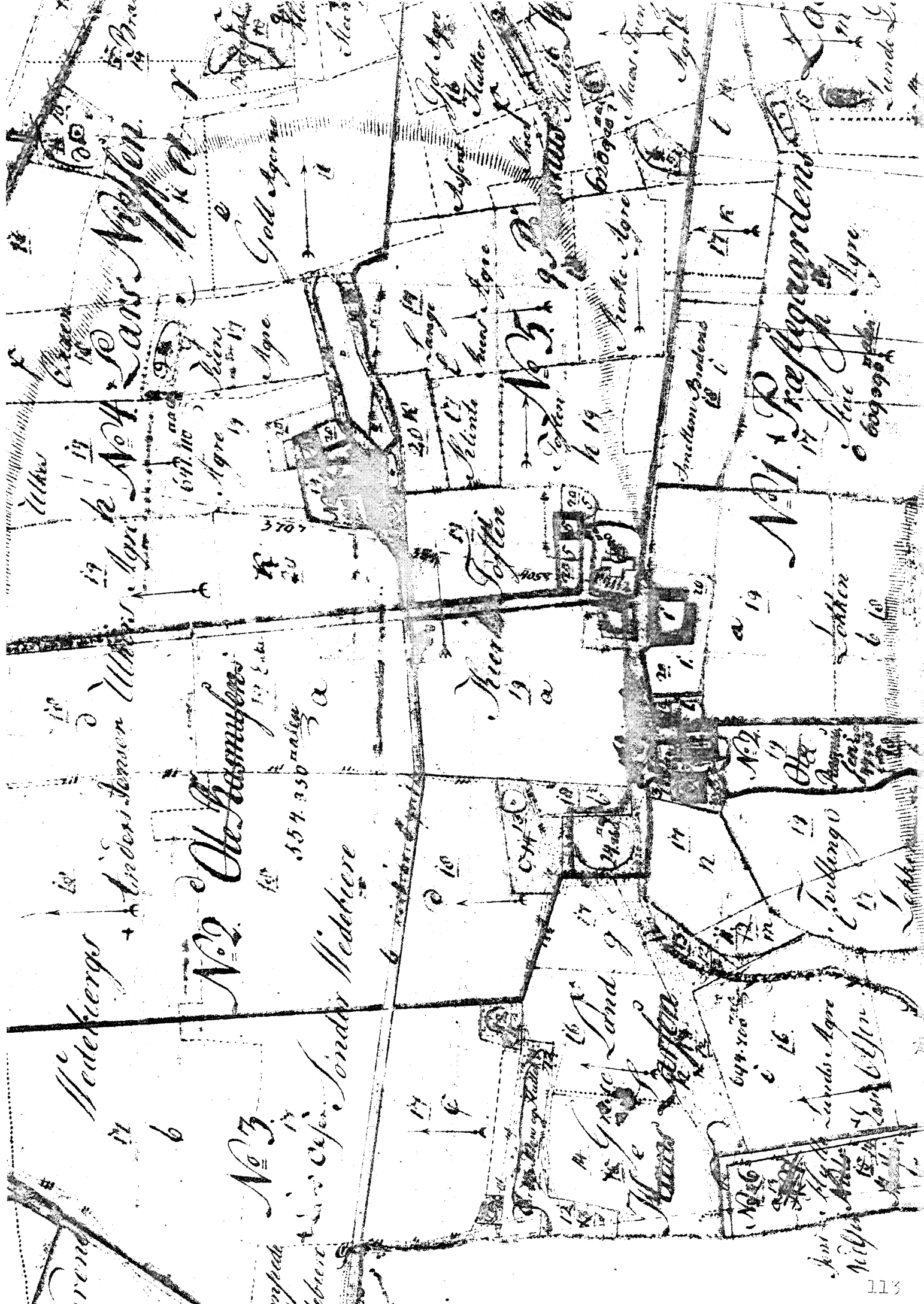
12. o. Lindegård

Kirke

Bradeland

Illunggård

No. 1
Lars Nielsen

No. 2
Ole Hassmyers

No. 3

No. 5

No. 6
Nielsen

Andersen

Agre

Lange

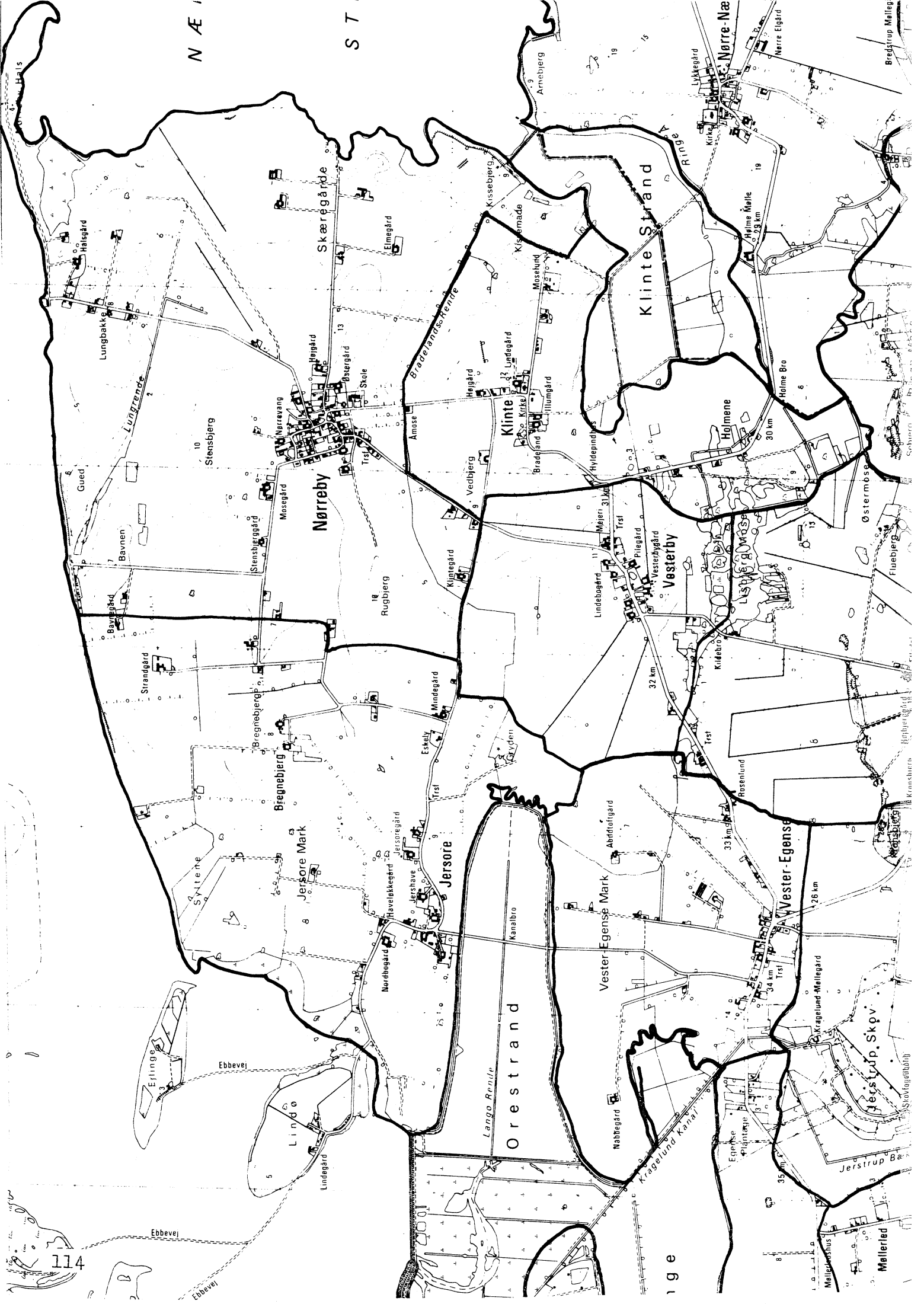
Løst

Løst

Andersen

Larsen

Agre

N A E I
S T I

Bredstrup Mølleg.

Nørre Næ

Klinte Strand

Nørreby

Jersore

Orestrand

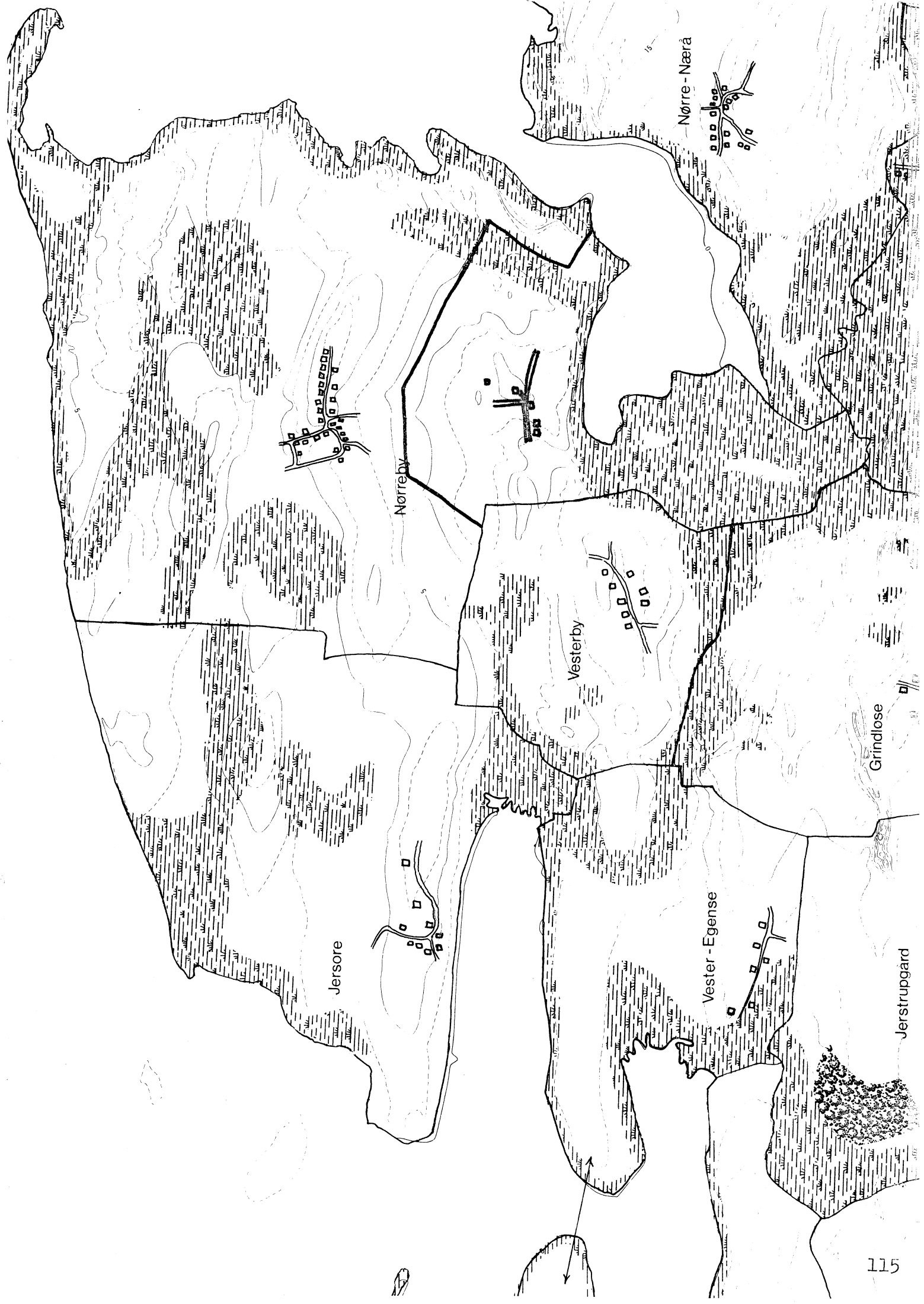
Vesterby

Vester-Egense

Hørstrup Skov

Mallerød

Nørre - Næra

Nørreby

Vesterby

Jersore

Vester - Egense

Grindløse

Jerstrupgard

NØRREBY

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	------------------------	----------------------------	------------------------

Navn: Nørreby	Navnetype: -by
-----------------------------	------------------------------

Bemærkninger:

Nørreby er nævnt første gang 1383 i formen Norreby. Efterleddet er -by gl'da. by, som betyder landsby. Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Nørreby skole opført 1827 er en af Fyns ældste og mest typiske landsbyskolebygninger.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
----------	-----------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

13 ud af 22 gårde er flyttet ud samtidig med at der er sket et omfattende nybyggeri både på de gamle tomter og andre steder i byområdet, bl.a. langs en vestligere beliggende N-gående vej, således at helhedsindtrykket af bebyggelsen er forandret. Den gamle vejforte eksisterer ikke mere - derimod dannet en uoriginal stor forte i den NV-del af byen, hvor omkring en stor del af bebyggelsen ligger. Skel-systemet er meget forandret på grund af det store nye husbyggeri, mens vejnettet kun er ændret ved nogle mindre vejgennembrud.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
----------	-----------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 653 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	227	119	116				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	29	26 ¹	29	27	22	22	22
Huse:	1	3	6	+?	18		
Huse m/ jord:						19	23
Huse u/ jord:						2	26
I alt:	30	29	35	27+?	40	43	71
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(34)	1664	3	13	13	7,8		
(70)	1688	15	12		4,4		
	1844	1	21		5,3		
	1903		22		5,2		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	153	189	220			
	Børn:	75	85	108			
	I alt:	228	274	328			

1. 1568-72: 26 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		19	6			9	
1844		3					22	18
1903	22	49						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 653 ha. var i 1688 opdyrket 49%. Byen indgik i dyrkningsfællesskab med Klinte. Systemet var almindeligt trevangsbrug. Byen takseredes i 1688 til 119 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 116 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Med sin kystnære placering har Nørreby formentlig drevet en del fiskeri og muligvis søfart. Først i 1500-tallet klager Bogense - borgerne over, at Nørreby holder ulovlig havn (måske ved Nørreby Hals). Umiddelbart synes Klinte udparcelleret af Nørreby, men navnet Nørreby antyder, at Klinte kan have været den primære bebyggelse. Byen blev blokudskiftet i 1791-94 og siden er mere end halvdelen af gårdene udflyttede.

I 1432 opkøbte Sten Basse en væbnergård i Nørreby tillige med en anden gård. Disse gårde testamenteredes i 1441 til Antvorskov kloster. Ved reformationstiden ejede Dalum kloster 2 gårde, odensebispen 1 gård, medens kronen i 1537 foruden 1 selvejer besad 15 fæstegårde. I 1502 besad kronen yderligere 2 fæstegårde, der imidlertid inden 1537 er lagt sammen med andre gårde. I 1540 forlenede kronen Jørgen Gyldenstjerne med 20 gårde i Nørreby - og godset synes herefter i længere tid at have fungeret som et smålen. Endnu i 1664 var kronens gods stort set intakt, medens de resterende gårde fortrinsvis lå til Harritslevgård (3 gårde) og Jerstrup (3 gårde). Ved udskiftningstiden ejede Jerstrup fortsat 3 gårde, medens Gyldensteen øjensynlig ejede resten af byen. Endnu i 1844 var Gyldensteen stort set enebesidder, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde daler fra 29 til 26 i 1500-tallet som følge af gårdsammenlægninger og ødebrug. Frem til 1664 ekspanderer antallet af småbrug atter, men gårdtallet mindskes herefter afgørende. I 1690 nævnes det, at 4 ødegårdes jord i Nørreby er fordelt på de øvrige gårde. Fra 1774 til 1903 er gårdtallet herefter stabilt, medens antallet af huse og befolkningstallet ekspanderer på normal vis igennem det 19. århundrede.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Gyldensteens 19 gårde i byen var allerede egaliserede i 1783.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Bogense	Sogn: Klinte
-----------------	-----------------	---------------------	-----------------

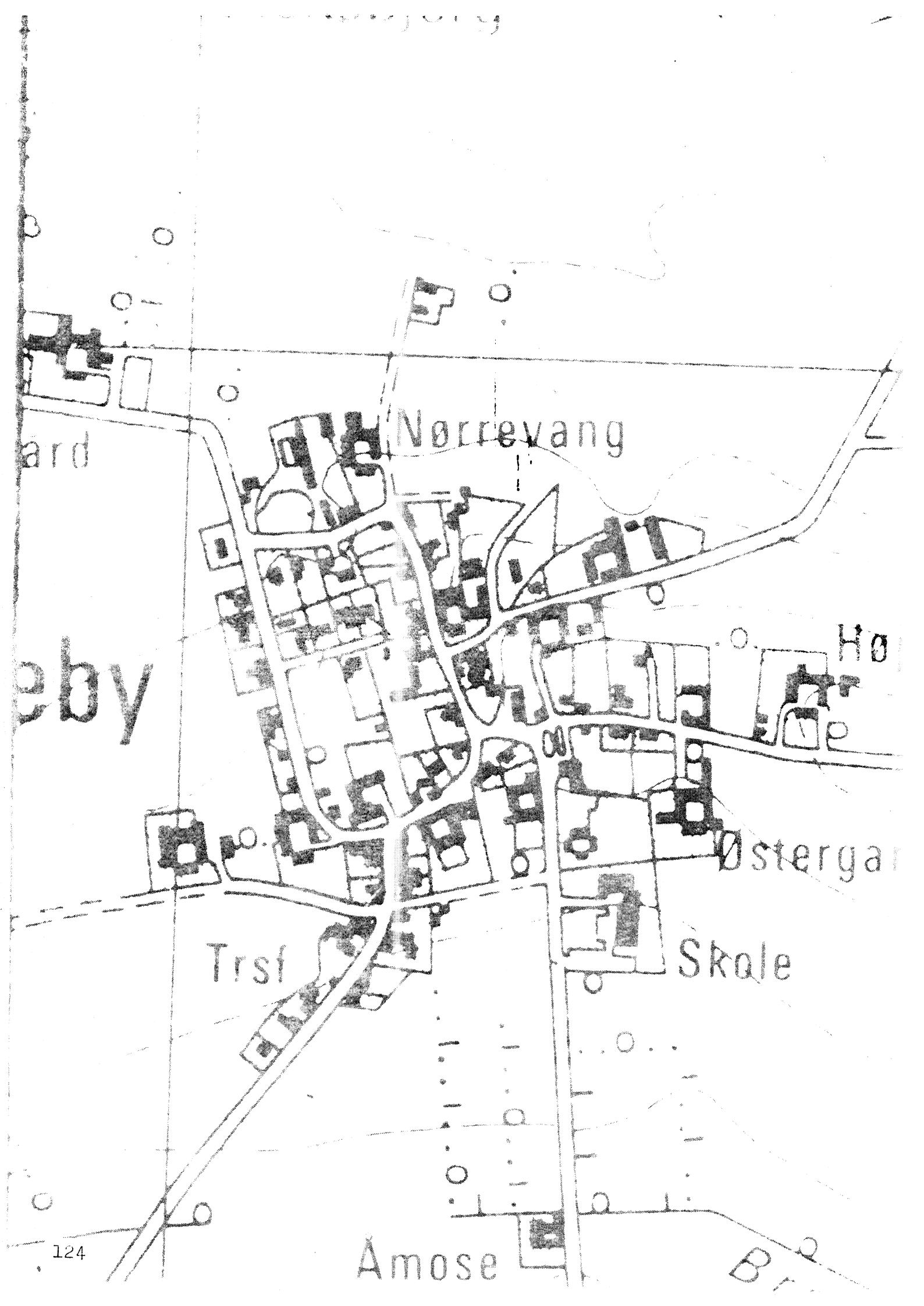
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse**

- 1) Anlægstype. Den store adelby af vikingetids-navnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav med ager/eng orientering. Byformen er den på Fyn sjældne regulerede vejforteby. Byen havde dyrkningsfællesskab med Klinte, og synes iøvrigt at have udnyttet sin kystnære placering til ulovlig handel.
- 2) Udviklingstype: Byen domineredes fra senmiddelalder af kronbesiddelsen omend der i 1400-tallet også fandtes en lille væbnergård. Byen egaliseredes i 1700-tallet. Som følge af ødegårdsproblemer mindskes antallet af gårde markant fra 1511 til 1774.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med flere interessante udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevarede relikter i større omfang.
- 3) Særlige relikter: Landsbyskole fra 1827.
- 4) Arkæologiske interesser: enkelte frilagte gårdtomter.

ard

Nørrevang

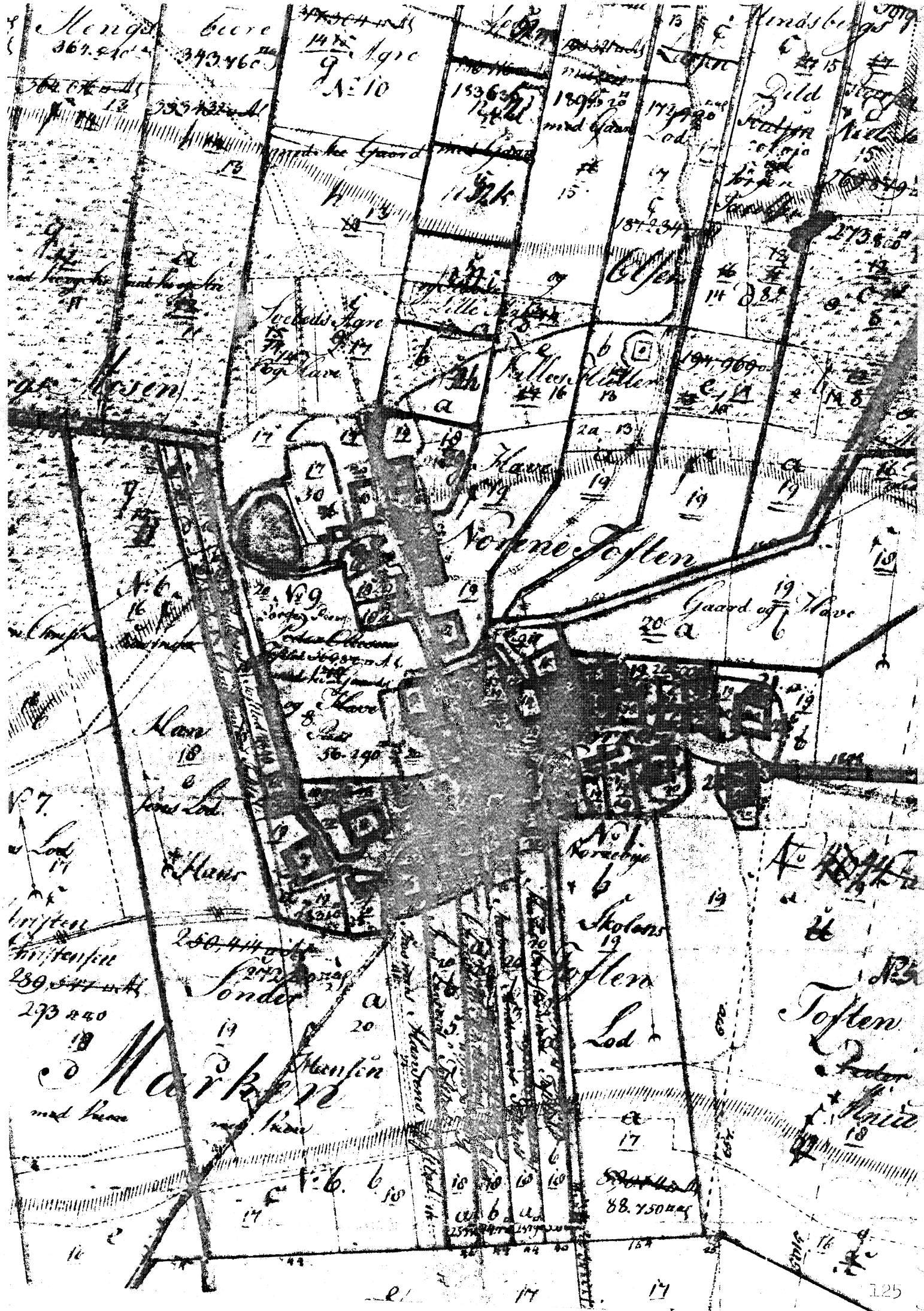
eby

Østergar

Trsf

Skale

Amose

Kongs beere
367.940

14 1/2 Agre
9 A 10

Nordsbergs
17 15

Guld
København
17 15
187.234

Løkke's Agre
15
17
18
19

Kallees Køllet
16
18

Havne
19

Norske Tøfler

Guard of Havne
19

Havne
18

Norby
16

Skolens
19

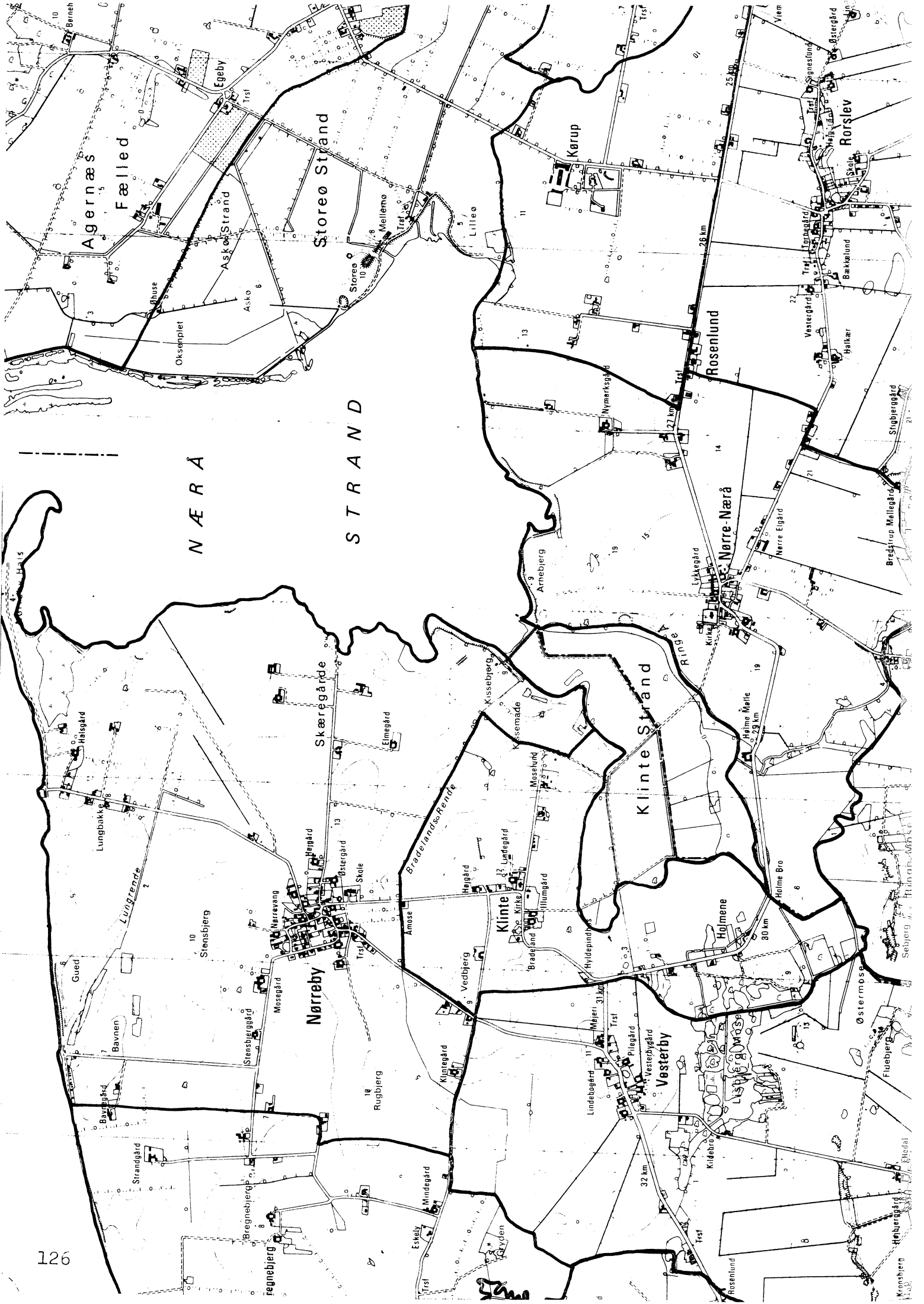
Tøfler
19

Lod
17

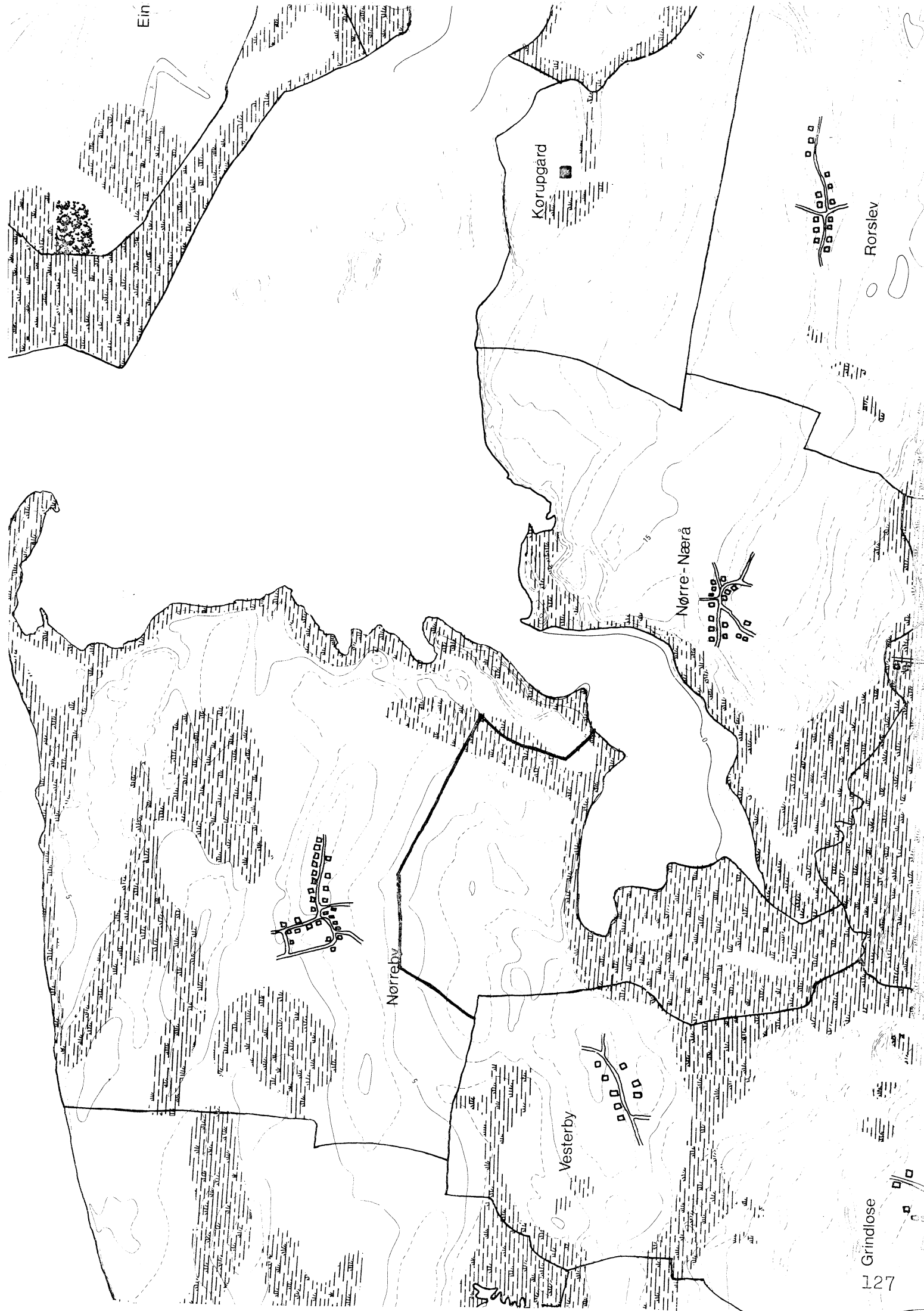
Mærsk
19
20

Tøfler
18

88.750

N Ø R R E
N Æ R Å
S T R A N D

Ein

Korupgaard

Rorslev

Nørre-Næra

Nørreby

Vesterby

Grindlose

NØRRE ESTERBØLLE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Sandager, Nørre
-----------------	-------------------	---------------------	--------------------------

Navn: Nørre Esterbølle	Navnetype: Bølle
--------------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Nørre Esterbølle er nævnt første gang 1383 i formen Æstræthæbøla. Kilden kan dog også refererer til S. Esterbølle i Sørslev sogn. Forleddet er kvindenavnet glda. Æstrith. Efterleddet er bølle, glda. bøl-li, som er en afledning af roden i navneordet bol og betegner formentlig ligesom dette oprindelige "helgård, enekltgård".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og ældre middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:**Historiske tildragelser:**

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nr. Sandager
----------	-------------------	---------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby

Ialt 21 gårde/huse placerer sig ligeligt på begge sider af den slyngede vej hvis hovedforløb er nord - syd.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

byen ligger koblingsplaceret ned til en lille bæk.

c. Udskiftning

år: 1786 figur: Blokudskiftning med omgang af stjerneudskiftning umiddelbart syd for landsbyen.

d. Udflytning 4

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: trevangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten mod ekstra marg, afvandingsløb mv. og Grindløse åse i centrum.

jordbund: Moræneler og ferskvandsvand med ferskvandstørv og grus samt smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: mod øst: engarealer, nord og syd: højdedrag mod V. "unaturlig" afgrænsning.

overvejende agerjord med mindre indhold af engarealer.
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nr. Sandager
----------	-------------------	---------------------	-----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

4 af 21 gårde er udflyttet - der er kommet to nye gårde til, omkring et par nye veje.

Vejen har stort set samme forløb som på udskiftningskortets tid.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nr. Sandager
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 390 ha heraf opdyrket 1688: 62%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	129	86	74				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903 ³
Gårde:	14 ¹	13	17 ²	16	18	15	18
Huse:	2		11		11		
Huse m/ jord:				2		18	32
Huse u/ jord:				8		6	21
I alt:	16	13	28	26	29	39	71
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(40) 1664	2	7	6	8,6			
(81) 1688	3	11	2	5,3			
1844	5	10		4,6			
1903	9	9		4,0			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	125	185	210				
Børn:	42	76	83				
I alt:	167	261	293				

1. 1610: 13 gårde

2. Heraf 2 under hgds. takst. 3. Incl. Tolsvad.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nr. Sandager
----------	-------------------	---------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2		15	11		
1844	8	16			7	8		
1903	18	53						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 390 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 62%. På grund af den høje opdyrkning ansattes hartkornet 1688 ret højt til 86 tdr. htk. mod 74 tdr. i 1844. I 1682 havde byen 4 vange og treårig rotation. Ejerlavet er præget af agerjord. Mod vest har nabohovedgården Sandagergård (kendt som hovedgård allerede fra det 14. årh.) gjort indhug i det oprindelige ejerlav, ligesom Gyldensteen (kendt som hovedgård fra første halvdel af 1400-tallet) mod nord synes at have gjort et mindre indhug. Sydøst for Esterbølle vidner marknavne på Koslev Tofter om en nedlagt landsby Kosler. Nr. Esterbølle blokudskiftedes i 1786 og siden er 4 gårde udflyttede. Nr. Esterbølle grænser op til 3 hovedgårde Gyldensteen, Jerstrup og Sandager gård, hvilket har præget besiddelsesforholdene lige fra middelalderen. Bortset fra en annexpræstegård og et kirkebol lå hele byen i 1664 ånden Enggård (Gyldensteen), der havde 3 gårde, og Sandagergård der besad 12 gårde og 11 huse. Af de 12 gårde regnedes 2 bol under hovedgårdstaksten - de har muligvis ligget i området vest for den egentlige bytomt. Omkring 1780 var Sandagergårds andel reduceret til 7 gårde, medens Gyldensteen besad 6 gårde og 4 hartkornshuse. Harritslevgård havde 3 gårde og Jerstrup 1 enkelt. Mellem 1786 og 1795 frasolgtes størsteparten af Sandagergårds fæstegods, medens Gyldensteens andel var intakt endnu i 1844. Inden 1903 var overgangen til selveje afsluttet. Antallet af gårde stiger jævnt fra 1511 til 1774 øjensynlig som følge af anlæggelsen af ugedags-bol. Heraf havde Sandagergård i 1664 som nævnt 2, medens der blandt Gyldensteens 6 gårde i 1783 var 1 bol på 1 tdr. htk. Muligvis har Gyldensten overflyttet enheder fra landsbyen Bøgelund umiddelbart nord for Esterbølle. Bøgelund lagdes under Gyldensteens hovedgårdsmark i 1700-tallet. Antallet af huse i den hovedgårdsnære landsby var allerede højt i 1600-tallet og såvel hus- som befolkningstal ekspanderer i normalt omfang gennem det 19. årh. Byens gårde var i 1688 forholdsvis små. Byen egaliserede 1 gang mellem 1664 og 1682. I 1700-tallet egaliserede Harritslevgård, Gyldensteen og Sandagergård deres gårde lods-ejervis.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Nr. Sandager
----------	-------------------	---------------------	-----------------------

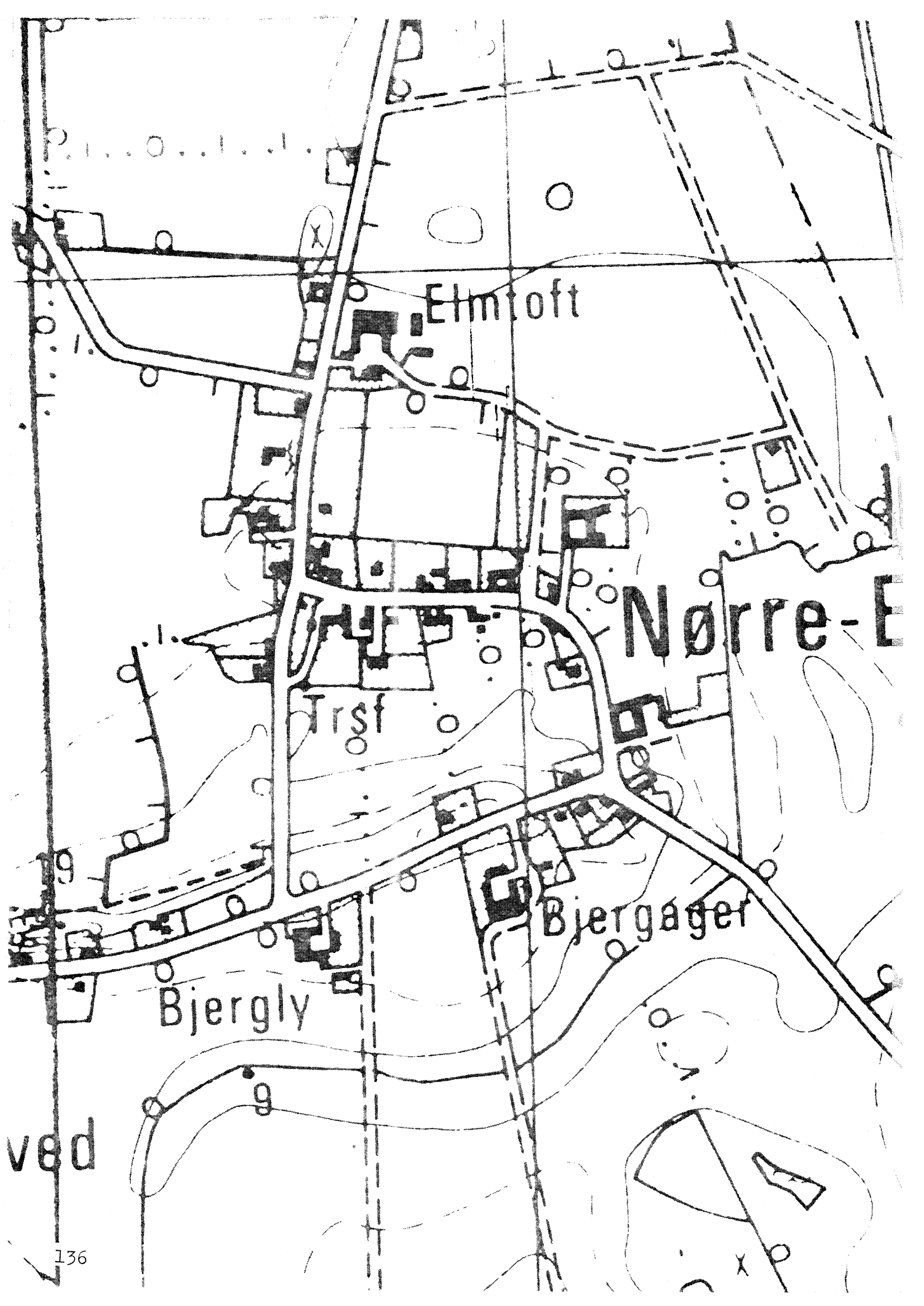
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -bølle er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Bytomten, der er af slynget-vejby typen, ligger koblingplaceret ned til en lille bæk. Af det oprindelige ejerlav er en del inddraget til nabohovedgårdene Sandagergård og (måske) Gyldensteen. Ejerlavet rummer en nedlagt adelby Koslev.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes fra senmiddelalder af Sandagergård, medens Gyldensteen kun (have) en mindre andel. I 1700-tallet blev foruden Sandagergård tillige Gyldensteen og Harritslevgård vigtige lodsejere. Der foretoges flere lodsejervise egaliseringer. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en videre udvikling præget af hovedgårds naboskabet.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og har til dels ændret karakter.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: gl. skole opført 1876.
- 4) Arkæologiske interesser: flere frilagte gårdtomter, tomten af adelbyen Koslev.

Handwritten initials or signature in the top right corner.

Lindø

Bregnebjerg

Jersore Mark

Lango Mølle

Nordbogård

Høvelakkegård

Jersoregård

Halen

Jershave

Jersore

Eskely

Mindega

Langø

Lango Rende

Orestrand

Kanalbro

Langø

Plantage

Gryden

Eriksholm

Vester-Egense Mark

Abdøftgård

Nabbegård

Langø Enge

ÆMMER STRAND

Ostre-Plantage

Bøgelund

Egense Plantage

Vester-Egense

Vestre Plantage

Kragelund Kanal

Rosenlund

33 km

35 km

Kragelund-Møllegård

26 km

37 km

36 km

Møllehus

Jerstrup Skov

Kronsbjerg

Højbjerggård

Grindløse

Kirkelund

Møllerled

Jerstrup

25 km

Lungen

Nørre-Esterhølle

Redøled

24 km

Ulvehus

Ulvehøj

Bjergly

Bjergbøge

Sandagergård

Tyentve

Tølsvad

Tølsvad Bro

Ny Sandager

Vandværk

Sandager Mølle

Tokkelundshuse

Dalgård

Bakkegård

Skarjølund

Lillemosegård

Sandagerlund

Flodmålen

Mesehus

Birkholm

Rosenlund

Hvidkær

Bakkegård

Skarjølund

Bakkely

Kirke Mose

Birkedal

Kirke

Englund

Englund

Søndermark

Skarjølund

Engelstrup

Kirke

Elmely

Vestergård

Lund Højbøge

Ejby Lunde

Skarjølund

Skarjølund

Engelstrup Bro

Lindely

Birkelund

Møllehøj

Vesterbo

Ulleløse

Skarjølund

Skarjølund

Melby

Birkelund

Sønderlund

Go-Kartbane

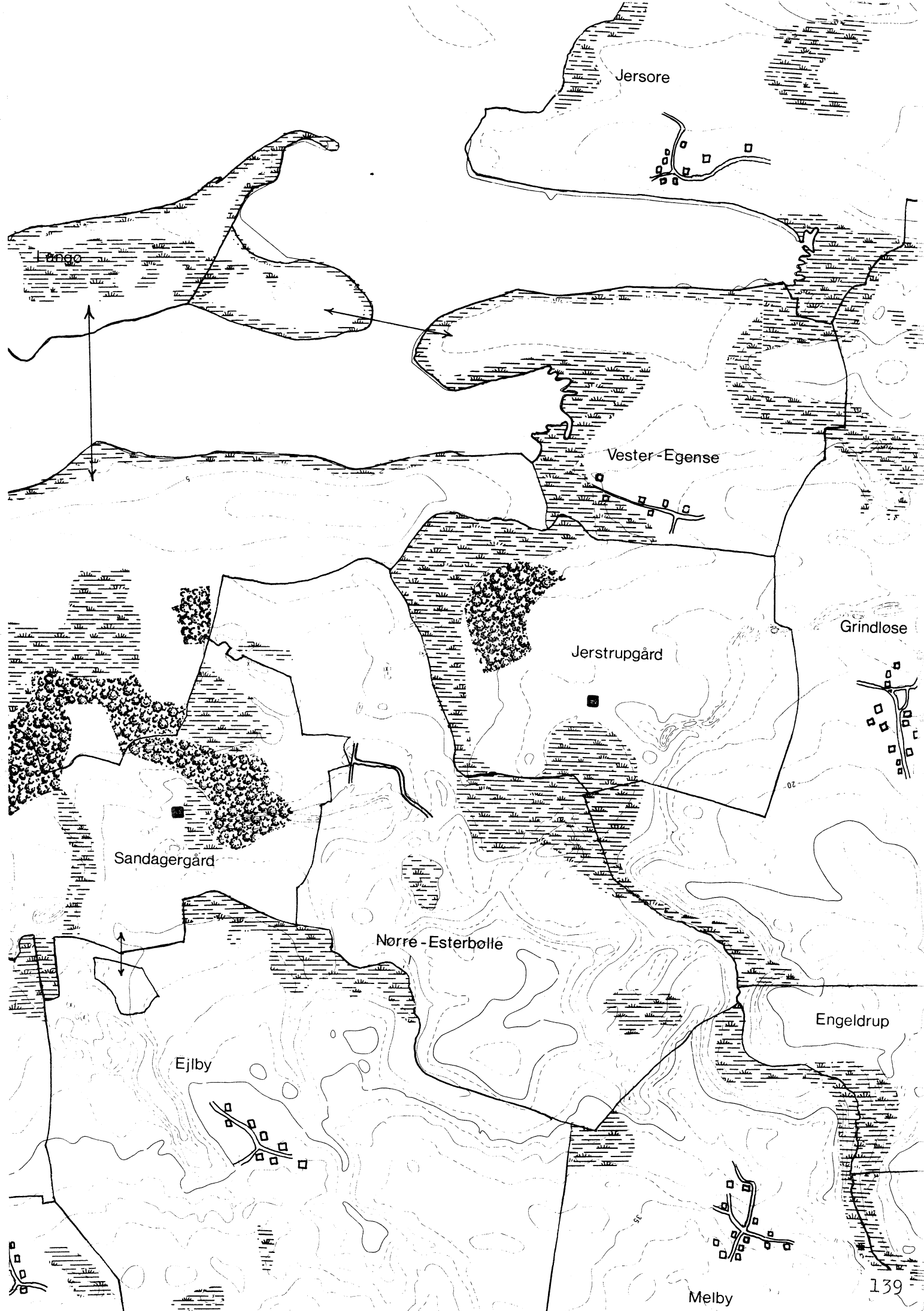
Kongshøj

Langager

Kirke

Nielsminde

39

ORE |

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

Navn: Ore	Navnetype:
-------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Ore er nævnt første gang 1231 i formen Scogbuoræ. Ordet er det glda.wa-ra, som betyder udyrket mark, udmark. Forleddet i den ovenfornævnte form er navnet på nabobyen Skovby. Området omkring Oregård har udgjort et særligt birk, men Orebirk synes desuden at have været en betegnelse for Oregård.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--	--

Bemærkninger:**Historiske tildragelser:**

I Ore sogn fødtes 1864 arkitekt Carl Breummer.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	-------------------	---------------------	--------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Uregelmæssig vejfor-teby. (!)

Byens 13 gårde ligger samlet dels omkring fortens som er omkranset af en vej, dels langs vejene der udgår i alle retninger fra fortens.

Husene ligger omkring fortens. Kirken er helt isoleret SV for landsbyen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen kigger i den S del af den NS langstrakte bymark.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning, mindre uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen 9 gårde flyttet ud i den N del af bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangssystem

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vends,

jordbund: Moræneler der for 1/3's vedkommende er overlejret af sand, samt ferskvandstørv og sand.

naturlig afgrænsning: mod S og SØ og mod N, men ellers ikke.

overvejende ager

overvejende med større indhold af

blandingsøkonomi med mindre engområde N for byen og mindre skovområder i den N del af bymarken samt mindre engområder SV for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
----------	-------------------	---------------------	--------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 13 gårde er tilbage og nogle enkelte huse. Der er ikke sket nybyggeri i bytomten, men derimod i området Ø for kirken, hvorved denne ikke er så isoleret længere. Vejnettet i den gamle bydel er dog for en stor del velbevaret. Skelsystemet i stor grad velbevaret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Engareal SV for byen.

FYNS AMT	Herred: SKovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	-------------------	---------------------	--------------

STATISTIK

Areal: 220 ha, heraf opdyrket 1688: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	66	52	34				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	10	12	11	9	9	9	10
Huse:			11		7		
Huse m/ jord:				3		11	15
Huse u/ jord:				4			7
I alt:	10	12	22	16	16	20	32
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(64) 1664	4	7		6,0			
(89) 1688		8	1	5,7			
1844	9			3,3			
1903	10			3,0			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	59	83	101				
Børn:	51	45	33				
I alt:	110	128	134				

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
----------	-------------------	---------------------	--------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					11	11		
1844					9	11		
1903	10	22						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 220 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 57%. Den forholdsvis høje opdyrkning giver sig udslag i et ret højt hartkorn 52 tdr. mod 34 tdr. i 1844

Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug. Byens oprindelige navn Skovby-Ore dvs. Skovby-udmark peger hen på en rydningsfase og byen er da også beliggende på tærsklen til skovbygden. En fastsat gradvis opdyrkning kan måske forklare byens ejendommelige placering i den sydlige ende af det lange ejerlav. Ejerlavet har oprindeligt været langt større, men hovedgården Oregård har efterhånden lagt beslag på halvdelen (Ore Ellegård er udparcelleret på udskiftningstiden).

En gammeltofte vidner om bebyggelsens tidligere placering. Ore blok-udskiftedes i 1798 og siden er ikke mindre end 9 gårde udflyttede.

Allerede i 1200-tallet nævnes Ore som krongods, og Orebirk (bestående af Oregård og hele Ore sogn) fortsætter som kongeligt len indtil 1539, hvor Poul von Ahlefeldt får skøde herpå (foruden hovedgården ialt o. 45 gårde). I 1720 indgik Oregård i grevskabet Gyldensteen. Overgangen til selveje forløb ret sent og endnu i 1844 hørte hele byen under Oregård, således som det formentlig har været tilfældet i mere end 600 år.

Antallet af gårde ligger fra 1511 til 1664 på 10-12, men af de 11 gårde i 1664 var 1 øde og helt uden bygninger, medens en anden kun var et bol på 2 tdr. Ved en egalisering inden 1688 fastsattes gårdtallet til 9 og dette gårdtal bibeholdtes ved en ny egalisering i 1700-tallet. Som følge af naboskabet til hovedgården var antallet af ugedagshuse meget højt i 1664, men af de 11 huse var de 7 øde, og antallet af huse falder derfor inden 1688 til 7. Antallet af huse ekspanderer i normalt omfang i løbet af det 19. årh. medens befolkningstallets vækst ligger noget under normen.

Gårdene i byen var i 1688 forholdsvis små.

I løbet af det 20. årh. er opstået en ny landevejsbebyggelse ved den tidligere isoleret beliggende kirke.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	--------------------------	----------------------------	---------------------

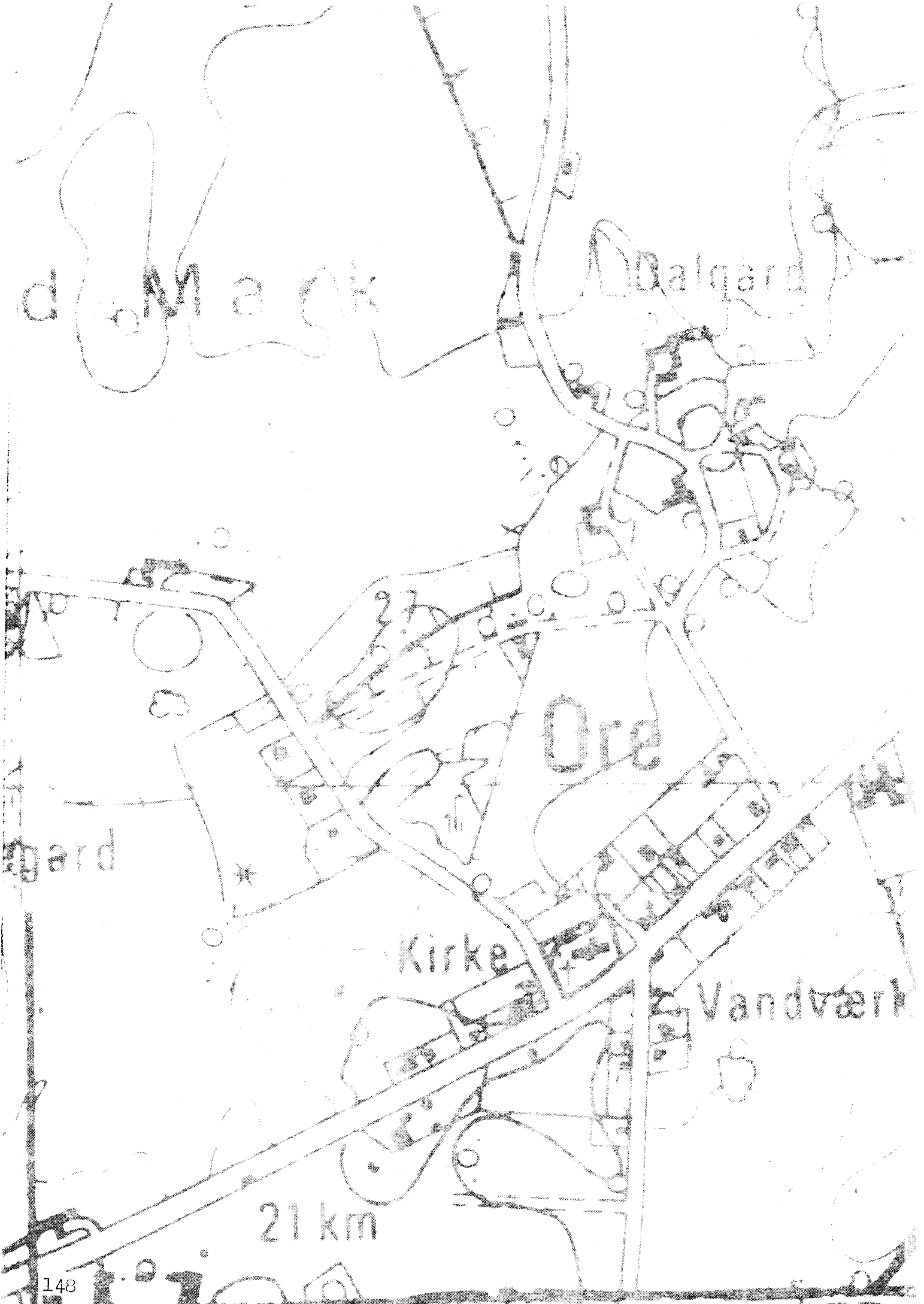
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille kirke-adelby er randplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Kirken ligger ret isoleret syd for byen. Hovedgården Oregård har efterhånden lagt beslag på halvdelen af det oprindelige ejerlav. Bytomten er uregelmæssig vejforteby. En Gammeltofte vidner om byens tidligere placering.
- 2) Udviklingstype. Byen har fra højmiddelalder og frem til det 19. årh.'s anden halvdel i sin helhed ligget under hovedgården Oregård, hvad afgørende har præget byens udvikling, såvel hvad angår 1) ejerlavets indskrænkning 2) antallet af ugedagstjenerhuse og 3) to egaliseringer.

Sammenfatende drejer det sig om en ikke særlig typeren anlægstype med en typisk hovedgårdslandsby udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del udskiftningshegn og et større engareal, men rummer i dag tillige en 20. årh.'s vejbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte, adskillige frilagte gårdstomter.

Mack

Balgera

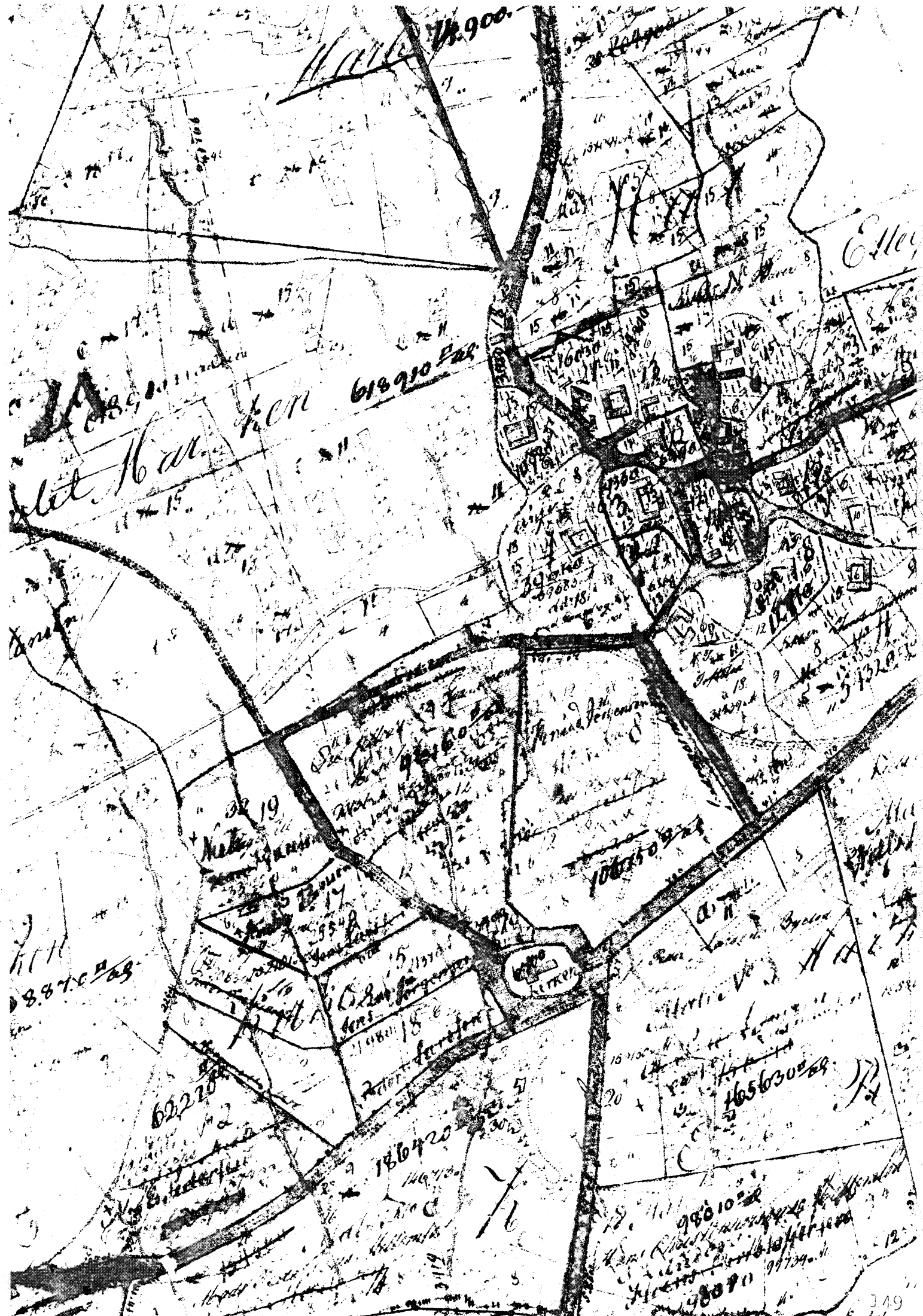
Ore

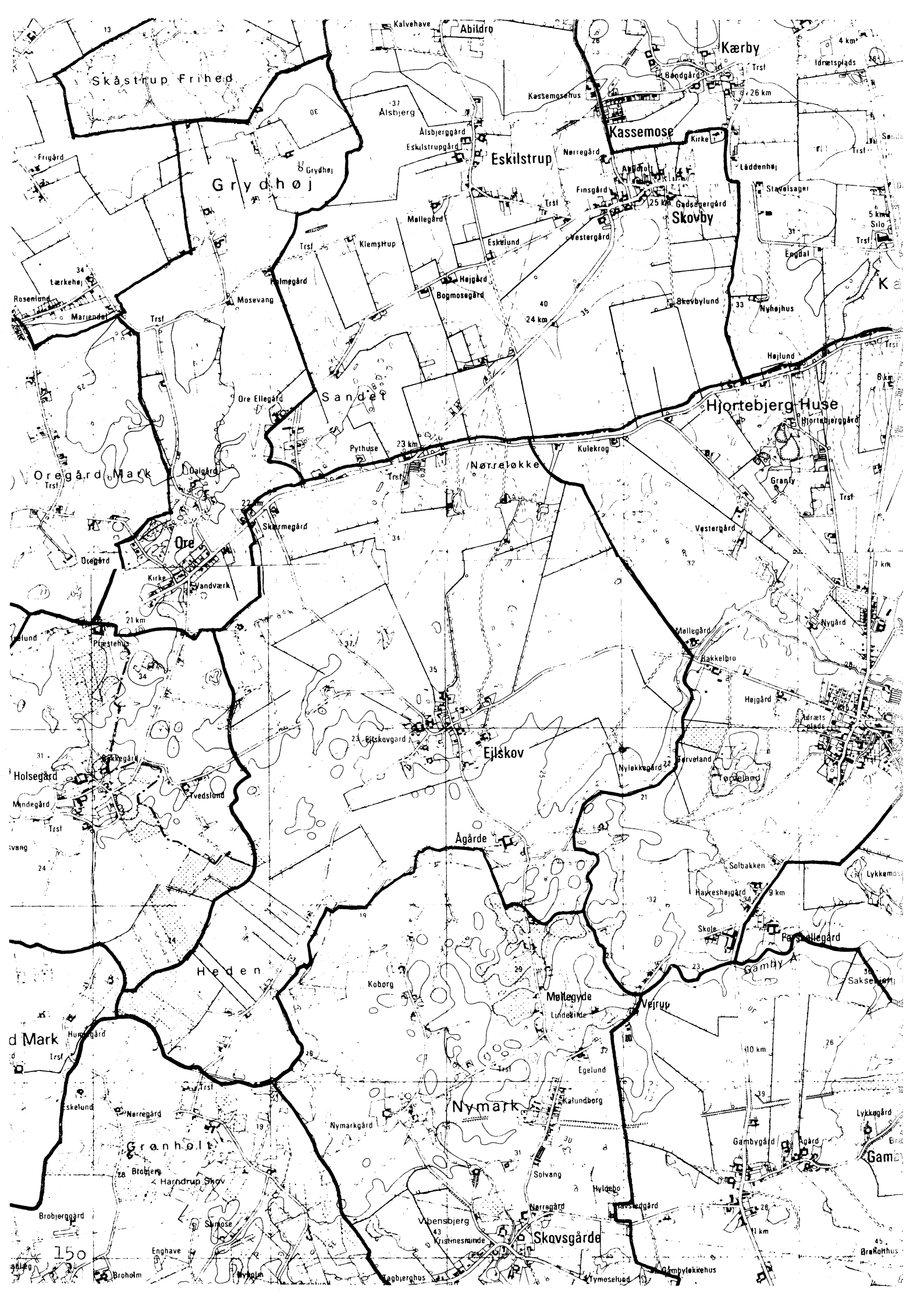
gard

Kirke

Vandværk

21 km

Skåstrup Frihed

Grydhøj

Eskilstrup

Kassemose

Kærby

Skovby

Sandebjerg

Hjørtebjerg Huse

Oregård Mark

Ore

Ejskov

Heden

Agårde

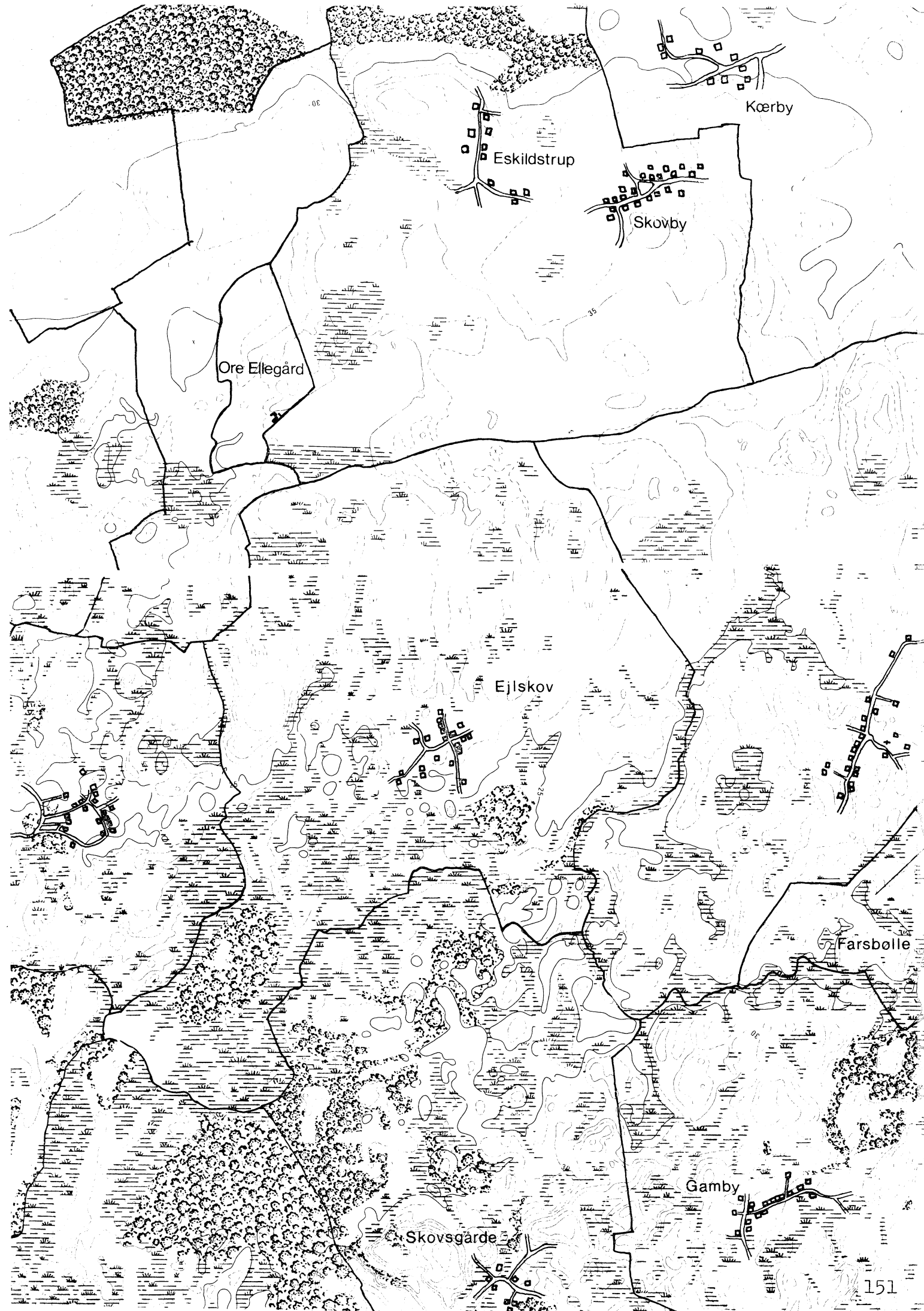
Møllegårde

Nymark

Granholt

Skovsgårde

150

Kørby

Eskildstrup

Skovby

Ore Ellegård

Ejlskov

Farsbølle

Gamby

Skovsgårde

SKÅSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skåstrup
----------	-------------------	---------------------	-------------------

Navn: Skåstrup	Navnetype: Torp
-----------------------	------------------------

Bemærkninger:

Skåstrup er nævnt første gang 1435 ikke her i formen Scowstorp. Forleddet er glda. skogh, som betyder skov. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og ældre middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skåstrup
----------	-------------------	---------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

6 ud af 18 gårde udflyttet, men der er kun i begrænset omfang sket nybebyggelse. Optisk-kartografisk har byen bevaret sit gamle todelte præg. Vejnettet er stort set uforandret, ligesom også skelsystemet er det.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

en stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

et stort fritidshusområde bygget i N del af bemarken.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skåstrup
-----------------	-------------------	---------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 493 ha, heraf opdyrket 1688 : 60%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	137	110	79				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	19	22	23	22	22	24	26
Huse:		1	9		12		
Huse m/ jord:				4		15	24
Huse u/ jord:				8		1	9
I alt:	19	23	32	34	34	40	59
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(43) 1664	10	10	3	6,0			
(100) 1688	2	20		5,0			
1844	21	3		3,3			
1903	26			2,7			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	144	157	192				
Børn:	72	48	68				
I alt:	216	205	260				

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skåstrup
----------	-------------------	---------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					17	9	6	
1844					24	16		
1903	26	33						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 493 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 60%, byen havde da trevangsbrug, men med en årlig dyrket mark tilknyttet. På grund af den høje opdyrkning takseredes Skåstrup ret højt i 1688 til 110 tdr. htk. mod 79 tdr. i 1844. Rydningsbyen Ørbæk er muligvis anlagt på Skåstrups gamle fang, ligesom hovedgården/avlsgården. Hugget mod øst synes at have gjort indhug i ejerlavet. En Gammeltofte på Skåstrup bymark vidner om bebyggelsens tidligere placering.

Byen blokudskiftedes i 1798. Endnu i 1806 var ingen gårde udflyttede men siden er 6 gårde flyttet ud.

Skåstrup fulgte fra højmiddelalder kronlemet Orebirk under Oregård. Godskomplekset afhændedes i 1539 til adelig besiddelse, og bortset fra en arvedeling i 1600-tallet, forblev byen samlet under Oregård endnu i 1844. Inden 1903 var overgangen til selveje imidlertid afsluttet.

Antallet af gårde synes jævnt stigende fra 1511 til 1664, hvor der blandt gårdene noteredes 6 bol a 2 tdr. htk. (muligvis = den isole-rede Østre gårdgruppe).

Inden 1684 blev Skåstrup egaliseret og gårdtallet holdt sig herefter stabilt endnu i 1806. Inden 1783 er foretaget en ny egalesering. I gennem det 19. årh. stiger gårdtallet jævnt: Antallet af huse er som følge af naboskabet til Oregård ret højt allerede i 1600-tallet, men stiger herefter først i væsentligt omfang efter 1844. På tilsvarende vis sætter befolkningsvæksten først ind efter 1845.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små, som det er typisk for kystzonen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skovby	Bogense	Ore

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Anlægstype. Den store adelby af vikingetids-middelalder navnetypen - torp er centralplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er vejklyngeby, men er i øvrigt delt i to dele. Fra det oprindelige meget store kystejerlav, synes senere udskilt Ørbæk, ligesom hovedgården Hugget har gjort indhug. En Gammeltofte vidner om bebyggelsens tidligere placering.
- 2) Udviklingstype. Byen var fra højmiddelalder til det 19. årh.'s anden halvdel knyttet tæt til nabohovedgården Oregård, hvilket bl.a. giver sig udslag i et stort antal ugedagstjenerhuse samt i to egaliseringer.

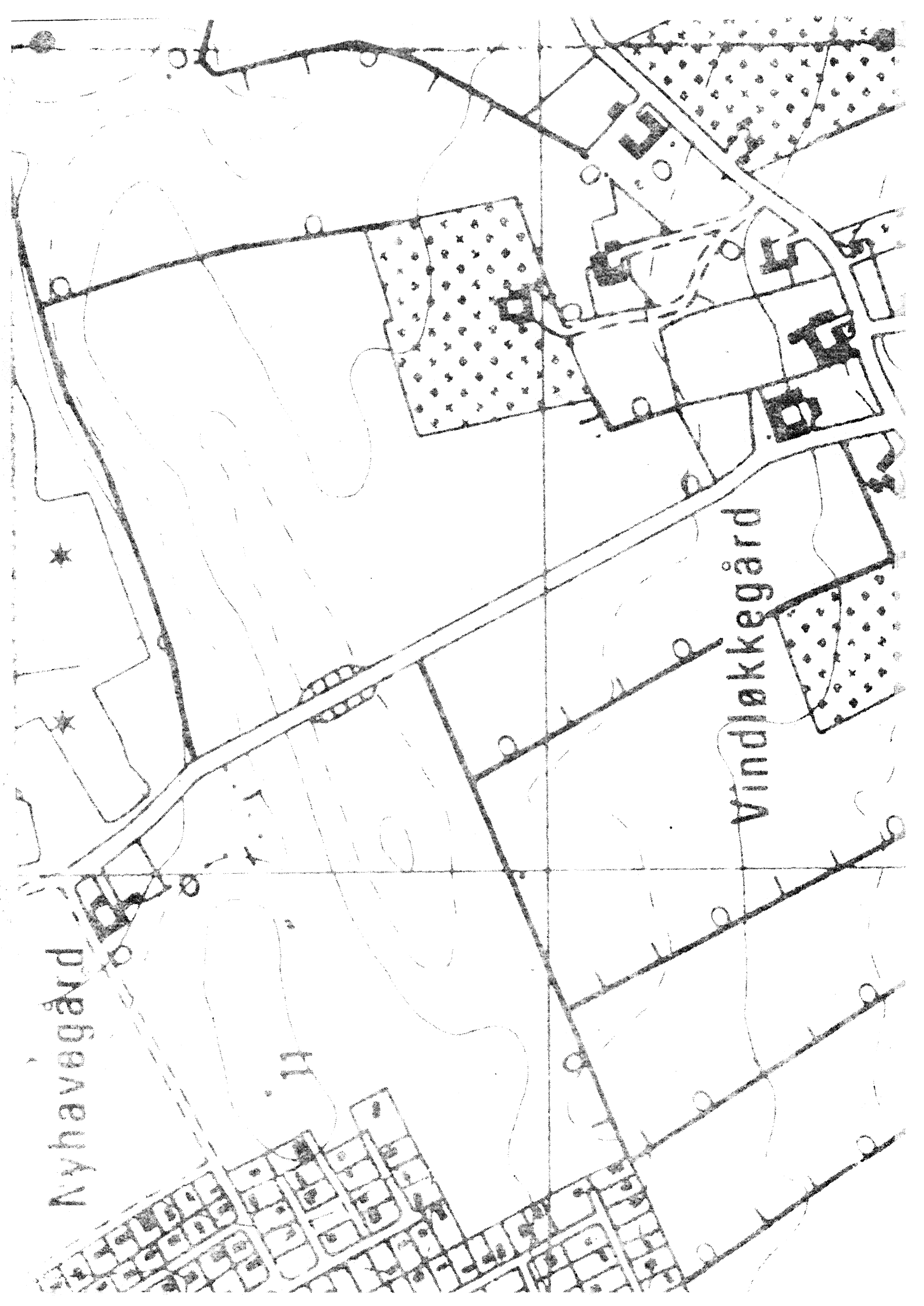
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en udvikling stærkt præget af hovedgårdsdriften.

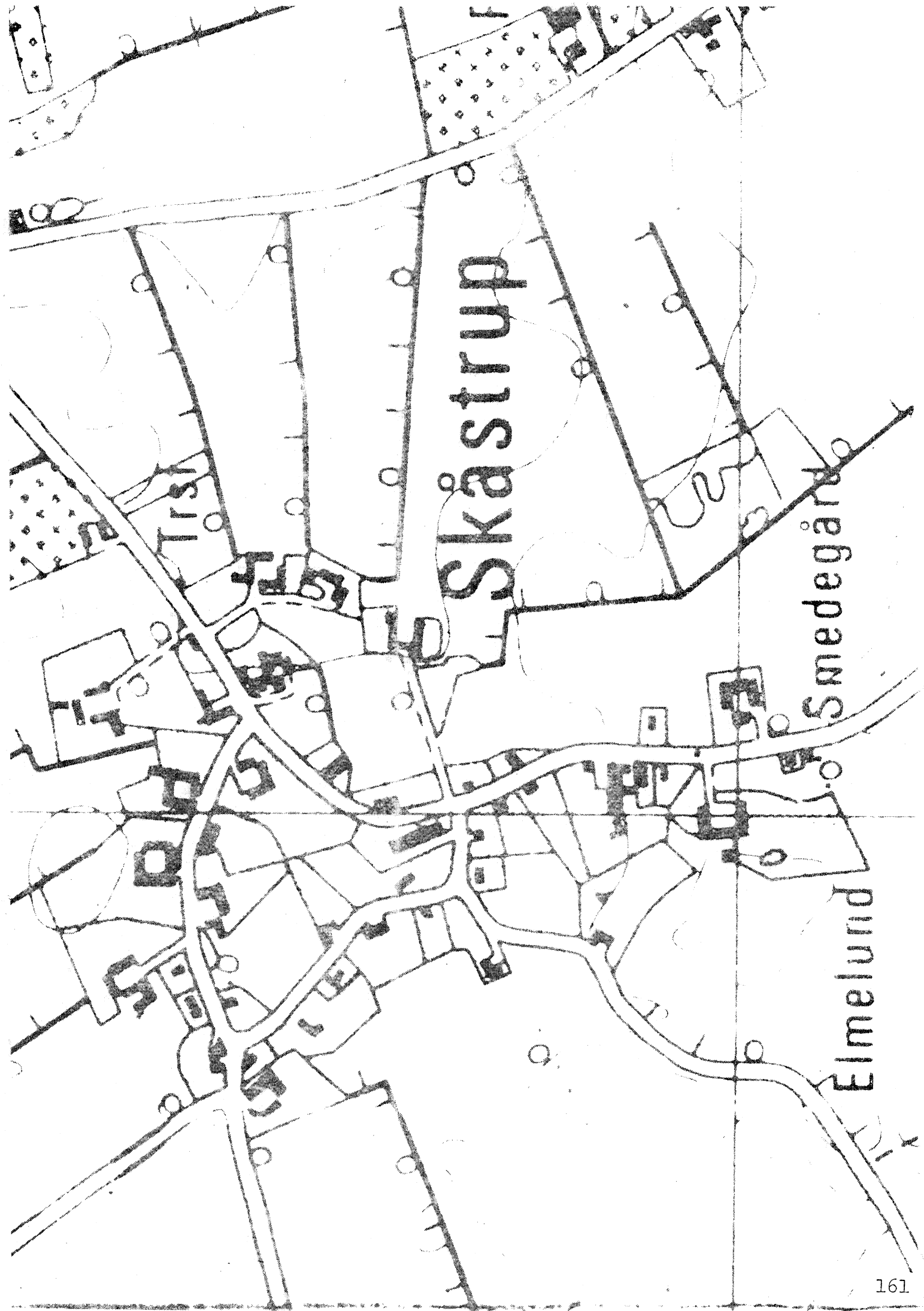
Relikt-vurdering: stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, idet en række gårde dog er udflyttede.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene, men er i dag præget af sommerhusbyggeri.
- 3) Særlige relikter:
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, flere frilagte gårdtomter.

Nyhavøgård

Vindlækkegård

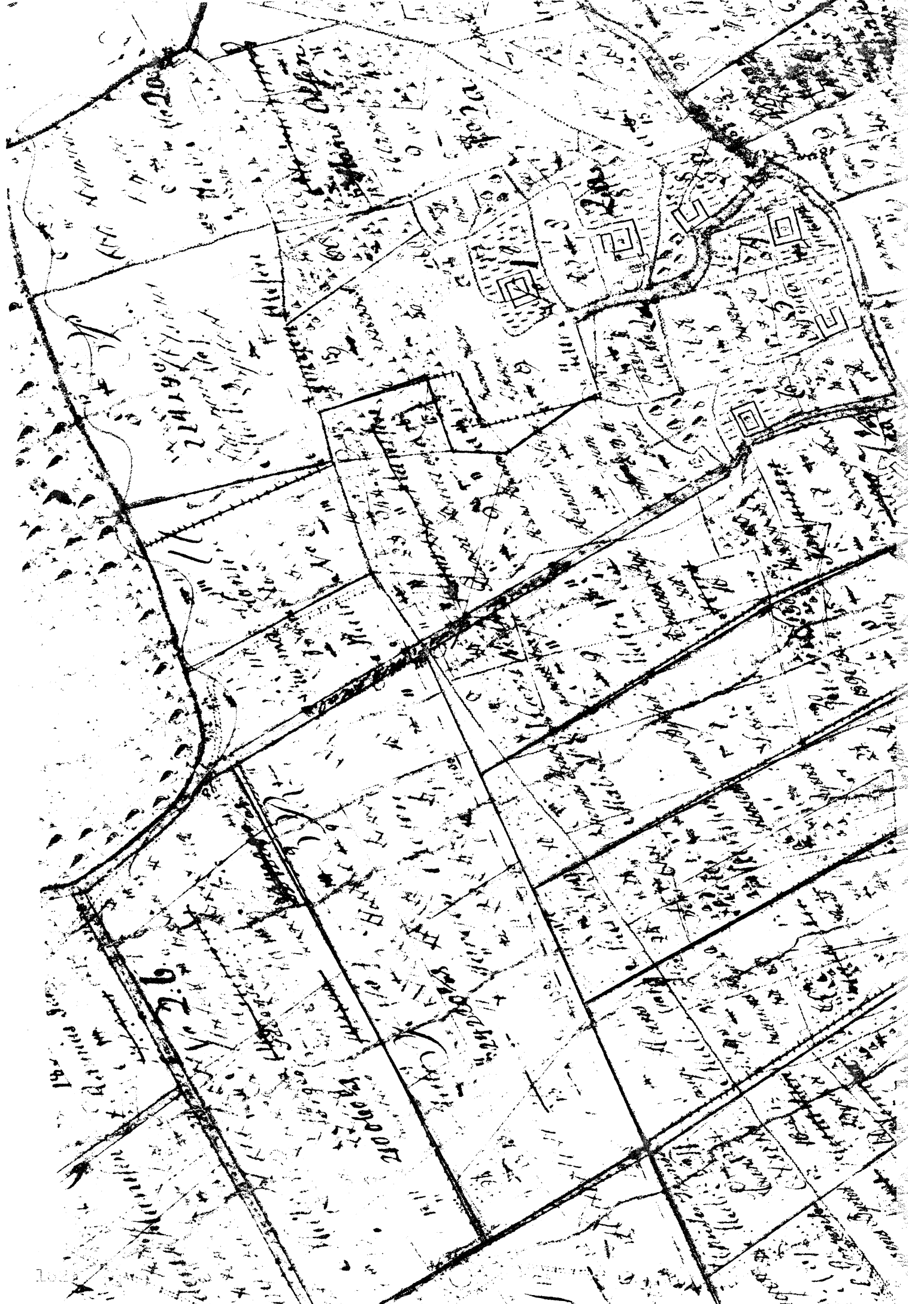

Skåstrup

Smedegård

Elmelurid

Fog sand

Fogense Pynt

Skovby

Donkhus

Rensningsanlæg

Pikkerhus

Nyhavn

Skåstrup Strand

Feriekoloni

Nyhavnsgård

Hu

Skåstrup Fri

Skåstrup

Feriehjem

Broholm

Profitten

Elmelund

Smødegård

Strandgård

Lille Brogård

Skovhusgård

Stenbækgård

Mejskov

Lærkehave

Ore Skermølle

Rosenhøj

Rosenlund

Marienhøj

Ørbækgård

Kobberbrogård

Tyvskrogen

gård

Brogård

Bro

Ørbæk

Dalgård

Svinakrog

Oregård

Mark

164

Ørbæk

Slettermose Skov

Ore

Mejskov

Birkholm

Ørbæk

Dalgård

Ore

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

g

7

3

3

3

13

18

15

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

18

15

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

14

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

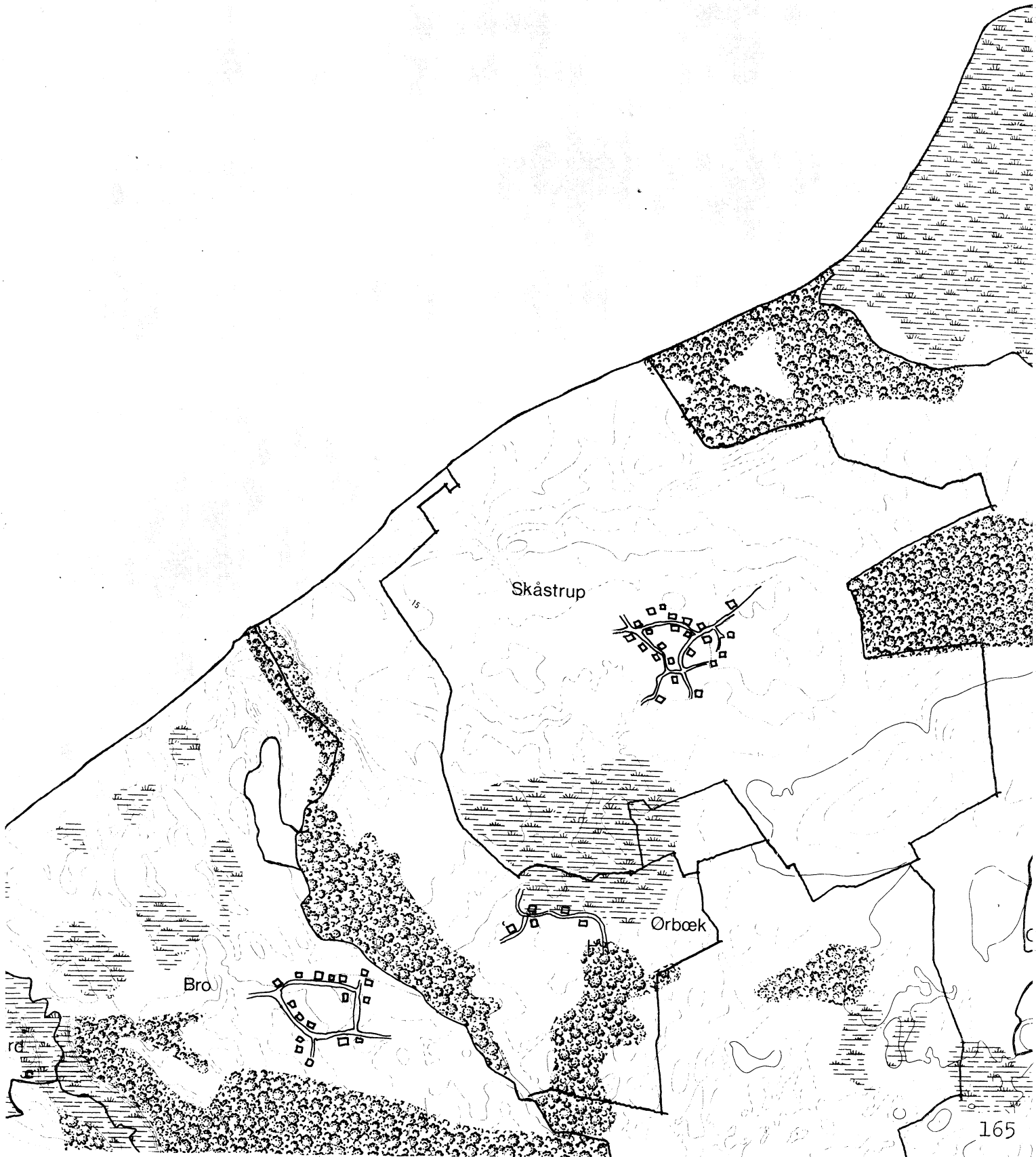
13

13

13

13

13

ØRBÆK

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	-------------------	---------------------	--------------

Navn: Ørbæk	Navnetype: Bæk
---------------------------	------------------------------

Bemærkninger:

Ørbæk er nævnt første gang 1510 i formen Ørbeck. Det er oprindelig navnet på Skelbæk mellem Brenderup og Ore sogn. Forleddet er glds. ør, som betyder grus.

Anlægstype: Rydningssby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---------------------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
----------	-------------------	---------------------	--------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

3 ud af 9 gårde udflyttet samt 2 gårde på u-tiden.
Der er ikke sket nybebyggelse i nævneværdigt omfang i byen. Vejen S for byen parallel med bygaden nedlagt, hvorimod der så er sket et vejgen-
nembrud i den Ø del af byen til den S-gående vej. Skelsystemet i stort omfang intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

en stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

et skovområde SV for byen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	-------------------	---------------------	--------------

STATISTIK

Areal: 258 ha, areal opdyrket 1688: 40%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	39	33	36				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	9+1	8+1+1 ^x	9+1 ^x	9	10	9
Huse:			3		3		
Huse m/ jord:				1		5	19
Huse u/ jord:				2			2
I alt:	8	9+1	11+2	12	12	15	30
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(63)	1664	3	5		4,9		
(100)	1688	9			3,7		
	1844	9	1		3,3		
	1903	6	2	1	3,8		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	67	68	104			
	Børn:	30	31	55			
	I alt:	97	99	159			

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
----------	-------------------	---------------------	--------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					10 *	3		
1844	1				9	5		
1903	9	21						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 258 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 40%: hvilket er i overensstemmelse med byens karakter af rydningsby. Udover de 8-9 gårde i den egentlige landsby opstår mod nord i ejerlavet en møllegård Ore Skovmølle (nævnt fra 1539) og gården Skovhus (nævnt fra 1572). Ejerlavet takseredes i 1688 til 33 tdr. htk. og i 1844 til 36 tdr. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug, men ejerlavet var endnu omkring 1800 stærkt præget af skov. Rydningsbyen er formentlig oprindelig udparcellet af Skåstrup ejerlav.

Byen blokudskiftedes i 1798 og siden er 5 gårde udflyttet. Ørbæk hørte fra højmiddelalder under krongodset Oregård med Ore Birk. I 1539 afhændedes godset til adelen, og Ørbæk forblev samlet under Oregård endnu i 1844. Inden 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde vokser formentlig med en enkelt (Skovhusgård) i 1500-tallet, men antallet forbliver dog stort set konstant frem til 1903. Antallet af huse er endnu i 1844 meget lavt, men vokser herefter kraftigt i forbindelse med overgangen til selveje, ligesom befolkningvæksten sætter ind efter 1845.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små, som det er typisk for kystbyer. Endnu i 1664 optræder 2 bol a 2 tdr. htk. i byen, men gårdene egaliseres inden 1684. Inden 1783 egaliseredes de 9 gårde i ejerlavet endnu en gang, medens Oregårds Skovmølle havde et lidt lavere jordtilliggende.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Ore
-----------------	-------------------	---------------------	--------------

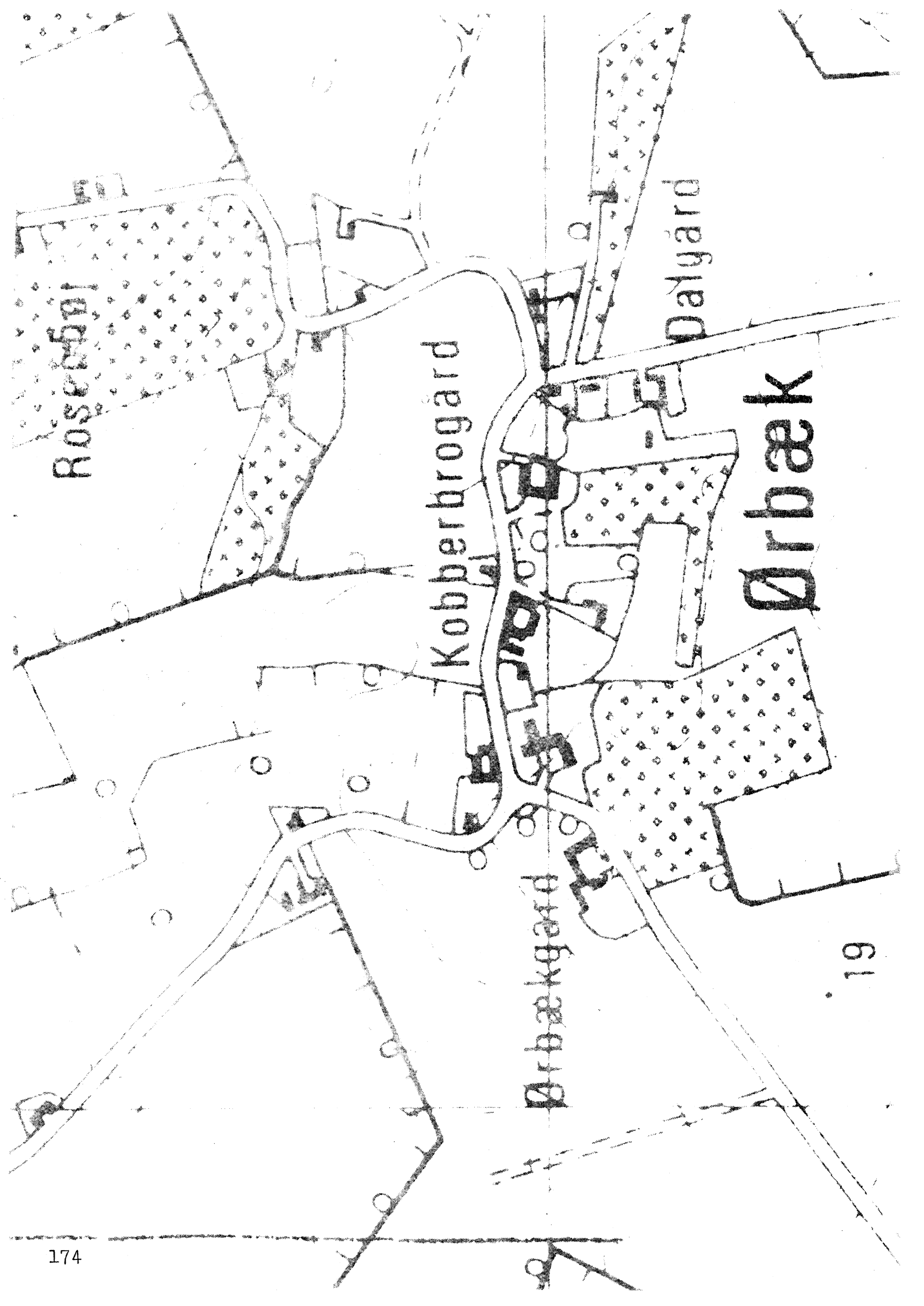
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille rydningsby er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Ejerlavet var endnu omkring 1800 præget af skov og mod nord opstod en møllegård og en skovgård. Byformen er slynget vejby.
- 2) Udviklingstype. Byen var fra højmiddelalder til det 19. årh.'s anden halvdel knyttet tæt til nabohovedgården Oregård og egaliseredes to gange. Overgangen til selveje forløb sent og ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med en karakteristisk udvikling for en hovedgårdsnær landsby.

Relikt-vurdering: interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af vejoplægningen.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologisk interesser: i en enkelt frilagt gårdtomt.

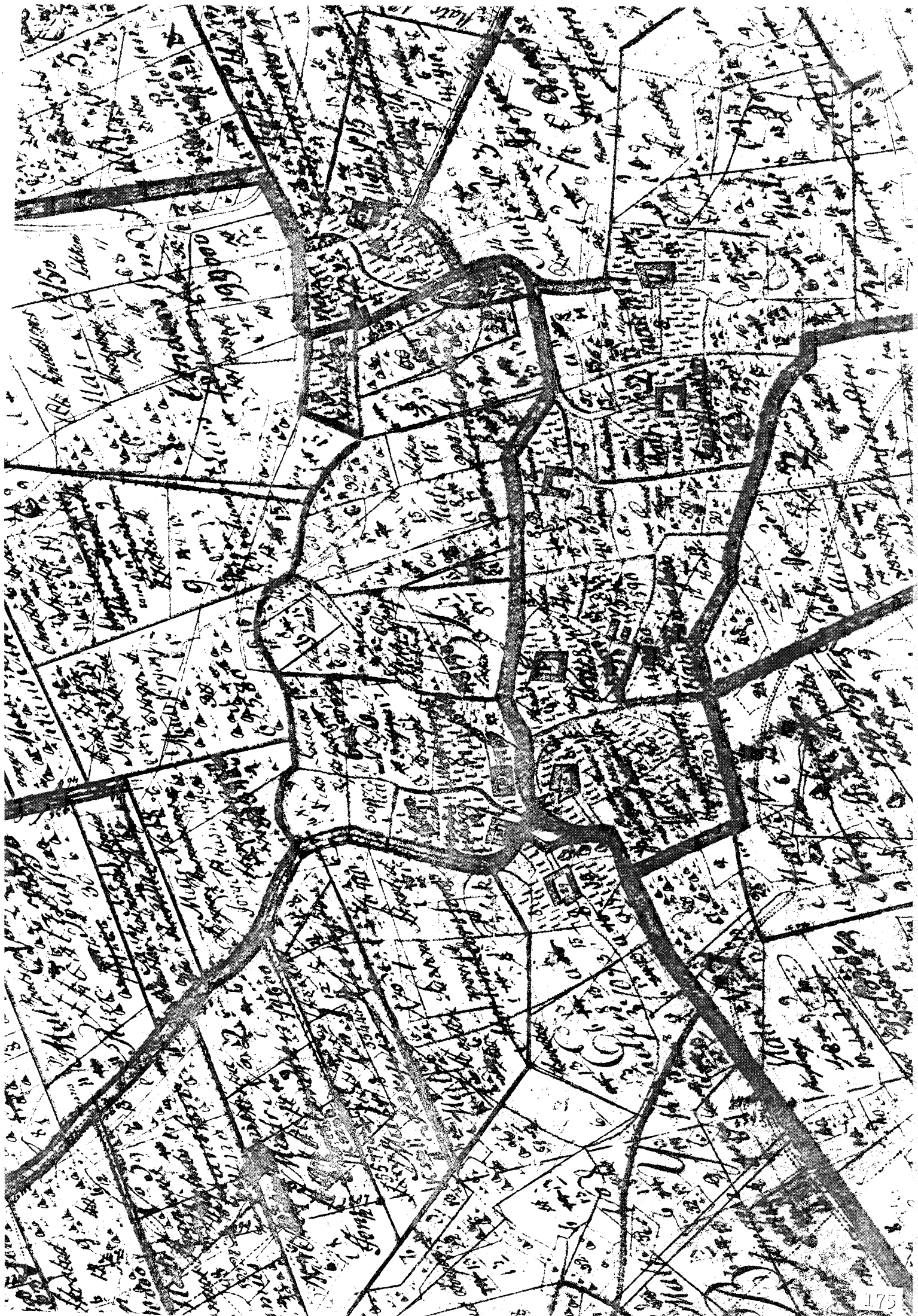
Røsehave

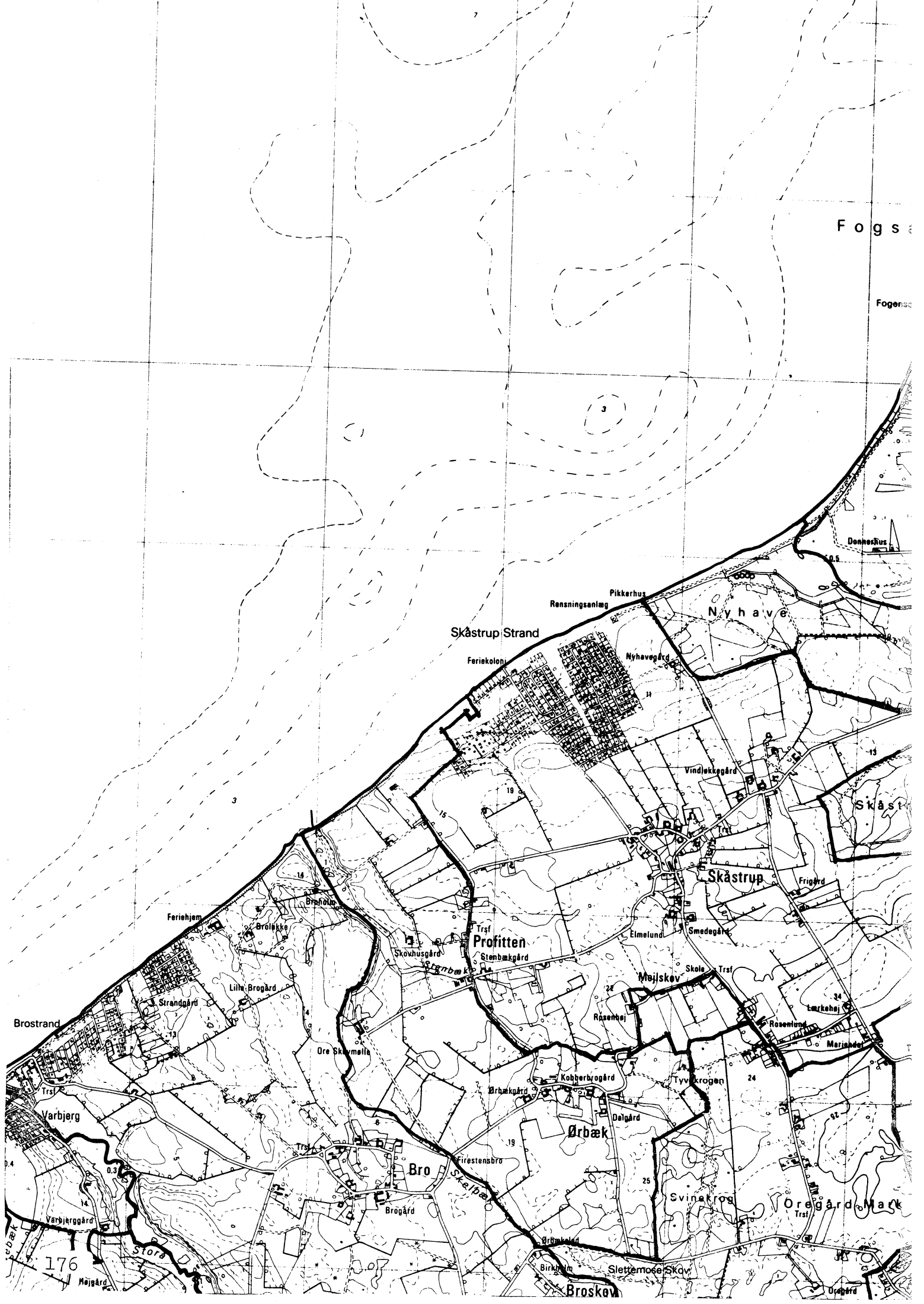
Kobberbrogård

Ørbækgaard

Dalyard

Ørbæk

Fogsg...

Fogens...

Pikkerhus

Rensningsanlæg

Skåstrup Strand

Nyhave

Feriekoloni

Nyhavegård

Vindjakkegård

Skåst...

Skåstrup

Frigård

Feriehjem

Brøkket

Profitten

Elmelund

Smedegård

Lille Brogård

Skovhusgård

Stenbækgård

Møllskov

Skole

Brostrand

Strandgård

Øre Skovmølle

Rosenhøj

Rosenlund

Marinade

Varbjerg

Ørbækgård

Kobberbrogård

Tyvskrogen

Ørbæk

Dalgård

Bro

Firestensbro

Svinetrog

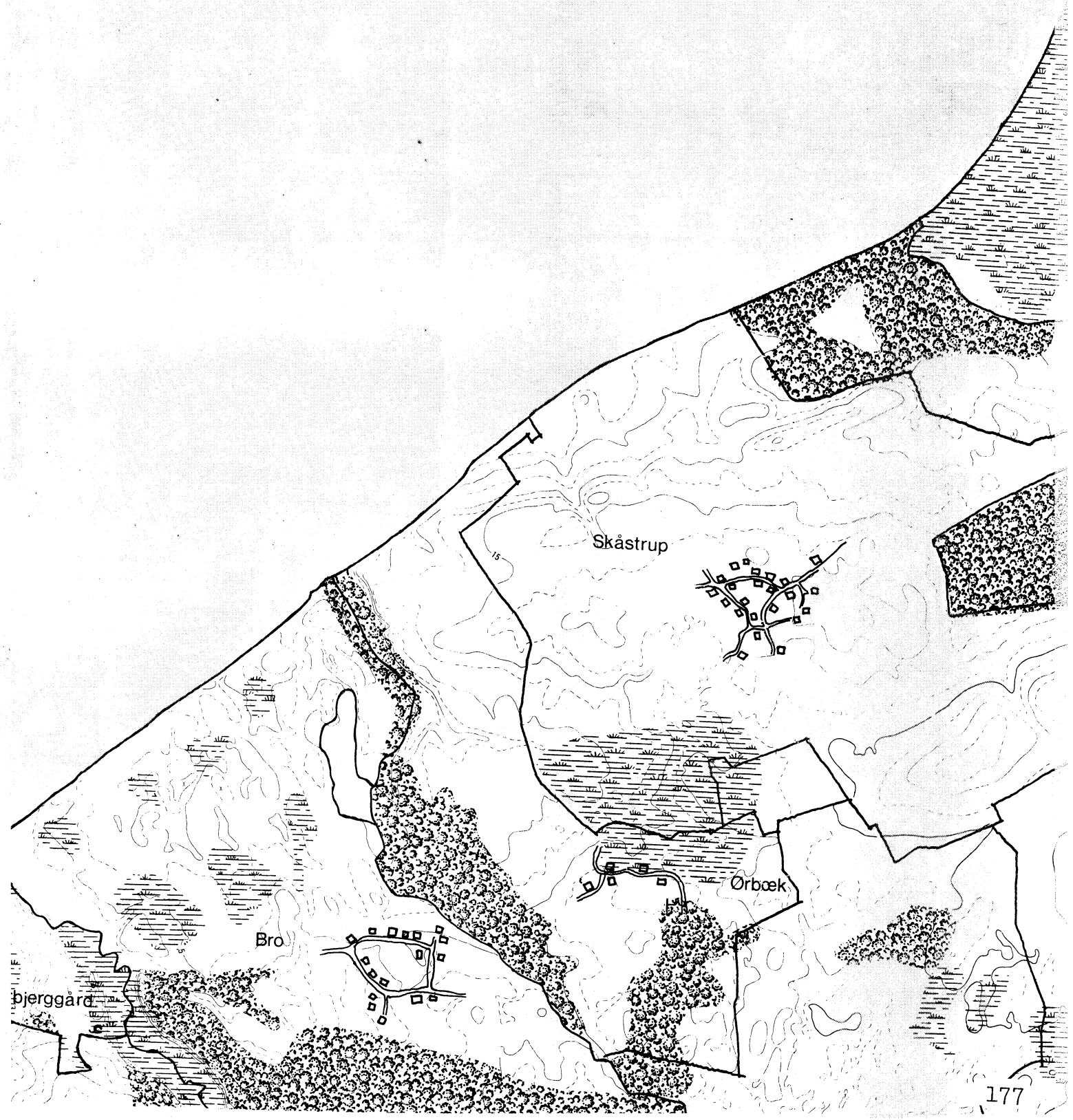
Øregård Mark

176

Broskov

Slettemose Skov

Øregård

Skåstrup

Ørbæk

Bro

Bjerggård

ESKILSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Eskilstrup	Navnetype: torp.
--------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Eskilstrup er nævnt første gang 1560 i formen Eskilstrup. Forleddet er mandsnavnet Eskil. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse?	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby - her Skovby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vej- og vejforteby.
Gårdene ligger reguleret på begge sider af den N-S gående bygade. Husene ligger isoleret S og SØ for gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning
år: 1794 figur: Uregelmæssig

d. Udflytning 2 gårde
 ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3 (Dyrkningsfællesskab med Skovby)

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Vends/Sletten, med tunneldal mod N.

jordbund: Moræneler med ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: ja, undtagen mod Skovby.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

25% af gårdene er flyttet ud. Mens ellers er vejnettet uændret og hustallet synes ligeledes at være uændret. Kun 1 gård synes at være flyttet inden for sin egen toft.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Ca. halvdelen er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Nogle skovpartier er bevaret N for landsbyen. Men ellers er ressourcemrådet præget af meget lidt bebyggelse uden for landsbytomten.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

STATISTIK

Areal: Skovby og Eskilstrup: 558 ha, heraf opdyrket 1688: 91%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	70	74	33 ²				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	10	9	10	7	10	9
Huse:			4		10		
Huse m/ jord:						9	15
Huse u/ jord:				2		0	4
I alt:	8	10	13	12	17	19	28
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(78)	1664		8	1	7,8		
(60)	1688		6	4	7,4		
	1844	8	2		3,3		
	1903	7	2		3,8		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	44	89	73			
	Børn:	16	48	34			
	I alt:	60	137	107			

1 1610: 6 gårde, 3 huse.

2 gårdenes htk. er medtaget her.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	3			4	3		3	
1844		3			8		2	6
1903	9	18						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 558 ha store fælles ejerlav for Skovby og Eskilstrup synes at være opdyrket 91% i 1682. Dette urimelige resultat skyldes formentlig, at Harritslevgård inden 1783 egaliserede sine 31 gårde i Skovby, Eskilstrup, Kærby, Tofte og Skårup under ét, hvorved ejerlavsgrensene øjensynlig må være flyttede (jfr. Kærby ejerlavsegendommelige tarm nord for Eskilstrup, og de regulerede skelforhold i øvrigt). Under alle omstændigheder har opdykningsprocenten dog været høj, hvilket forklarer det meget høje hartkorn i 1684 (74 tdr.) i forhold til 1844 (og 1903) hartkornet på 33 tdr. Eskilstrup havde i 1682 trevangsbrug og dyrkningsfællesskab med Skovby, hvorfra Eskilstrup formentlig er udflyttet. Vest for Eskilstrup vidner et marknavn Klemstrup om en nedlagt middelalderbebyggelse. Eskilstrup udskiftedes i 1794 og siden er 2 gårde udflyttede. I 1520 ejede Enggård (Gyldensteen) 2 gårde i Eskilstrup, men fremover blev byen præget af det indensogns gods Harritslevgård. Da kronen i 1560 afhændede Harritslevgård til Jørgen Svave medfulgte bl.a. 2 selvejergårde i Eskilstrup. Ejendommeligt nok synes disse selvejere endnu i 1664 at have hævdet deres status omend herlighedsretten altså i mere end 100 år havde fulgt private lodsejere. Endnu i 1664 ejede Harritslevgård kun 3 fæstegårde, medens Gyldensteen (Enggård) besad en enkelt. I 1783 delte de to godser byen med henholdsvis 5 og 2 gårde. Endnu i 1844 var fæstegodset intakt, men overgangen til selveje var afsluttet inden 1903. Antallet af gårde når et lavpunkt i 1774 formentlig som følge af Harritslevgårds egaliseringer på sogneplan, men inden 1844 genvindes det oprindelige antal. Husene var allerede forholdsvis talrige i 1774 og for det 19. årh. som helhed er hus- og befolkningstallets ekspansion af normalt omfang. Gårdene var i 1688 forholdsvis store og havde en jævn størrelsesfordeling. Inden 1783 havde Gyldensteen og Harritslevgård foretaget lodsejervise egaliseringer af deres landsbyer.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den middelstore udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er den på Fyn sjældne rektangulære, regulerede vejby. E. er udflyttet fra Skovby og de to byer havde dyrkningsfællesskab og fælles ejerlav. Egaliseringen på sogneniveau i 1700-tallet har ændret ejerlavsgrensernes forløb. Et marknavn Klemstrup vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse.
- 2) Udviklingstype. Byen havde fra senmiddelalder et markant indslag af selveje, men domineredes i øvrigt gennem nyere tid af Gyldensteen og især Harritslevgård. Der foretages lodsejervise egaliseringer. Overgangen til selveje forløber sent men efterfølges af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en sjælden bytomtform og en gængs videre udvikling.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men har dog mistet sit regulerede præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og nogle skovpartier.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomten af Klemstrup, flere frilagte gårdtomter i E.

37

Ålsbjerg

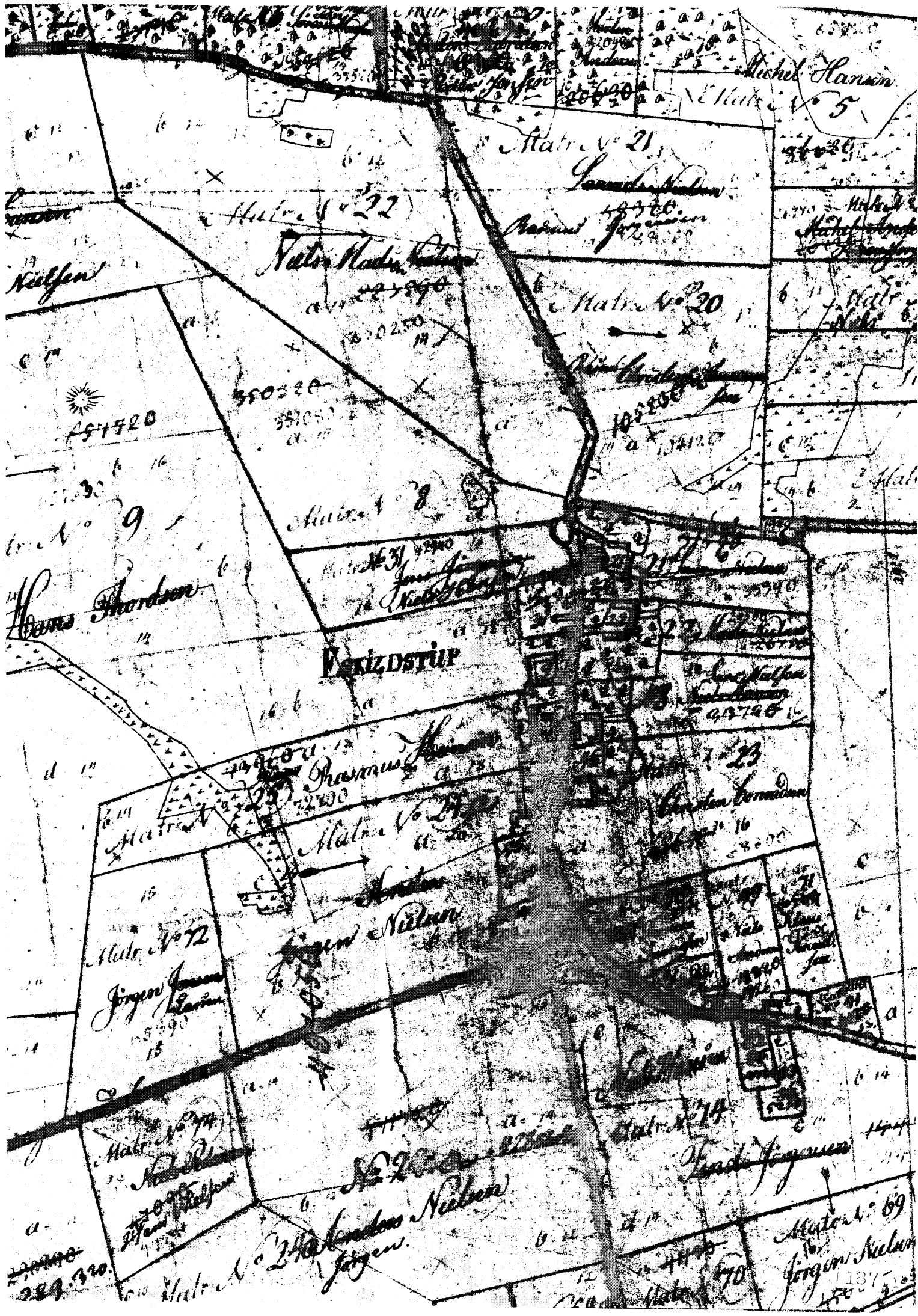
Ålsbjerggård

Eskilstrupgård

Eskils

Møllegård

Eskelund

Michael Hansen
Matr. No 5

Matr. No 21

Matr. No 22

Nat. Matr. No. 22
22790

Matr. No 20

Kilfen

25720

35030

Matr. No 9

Hans Thordson

Kaxidstrup

Grasmus Hansen

Matr. No 24

Jørgen Nielsen

Matr. No 72

Jørgen Jørgensen

Matr. No 74

Hans Thordson

289.320

Hans Thordson Nielsen
Jørgen

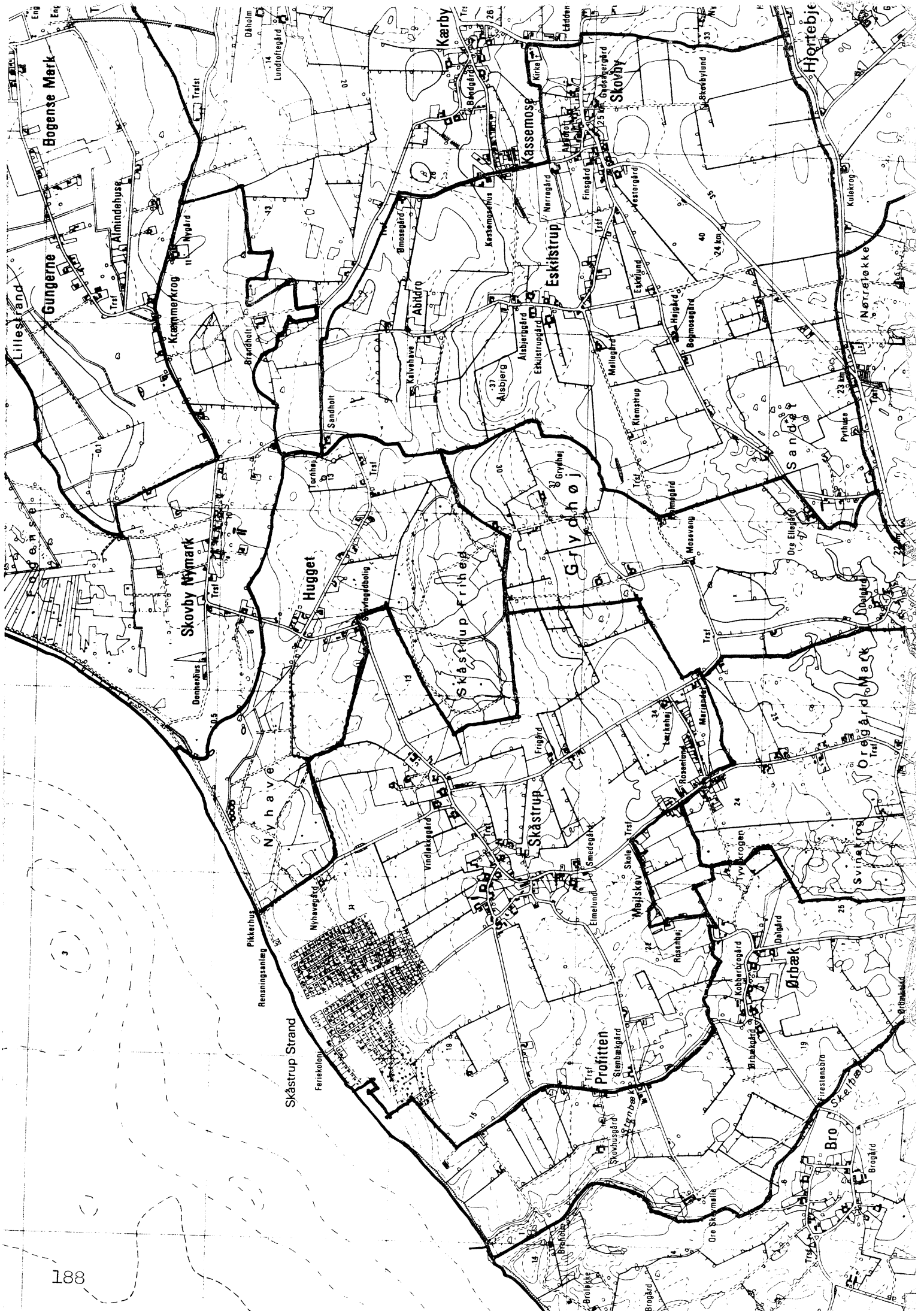
Matr. No 74

Jørgen Jørgensen

Matr. No 69

Jørgen Nielsen

187

Brandholtgård

Skåstrup

Eskildstrup

Skovby

Køe

Ore Ellegård

Ørbæk

Bro

HARRITSLEV

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Harritslev	Navnetype: -lev.
----------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Harritslev er nævnt første gang 1231 i formen Haræslef. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet glða. Haræk, sammensat af rig og rimeligvis tillægsordet glða. ha(r), som betyder høj. Efterleddet er lev, glða. lef, som betyder arvegods.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:**Historiske tildragelser:**

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca. 30% af gårdene er flyttet. Kun enkelte huse er opført i nyere tid. Forten er blevet til en alm. vej. Men ellers er bytomten uændret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præget af skovpartier samt i mindre omfang spredt bebyggelse længst mod N og i ringe omfang mos S.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skovby	Bogense	Skovby

STATISTIK

Areal: 478 ha, heraf opdyrket 1688: 57%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	152	105	87				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	19	18	18 ¹	18 ²	15	16	14
Huse:					13		
Huse m/ jord:				2		17	21
Huse u/ jord:						1	11
I alt:	19	18	18	20	28	34	46
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(67)	1664	2	4	12	8,4		
(100)	1688		18		5,8		
	1844	3	13		5,1		
	1903	2	11	1	5,9		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	103	127	120			
	Børn:	56	54	36			
	I alt:	159	181	156			

1) Under Harritslevgårds takst desuden 5 gårde og 12 huse.

2) Under Harritslevgårds takst desuden 4 gårde og 7 huse.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					18			
1844	1	1			15	17		
1903	14	31						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 478 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 57%. Ejerlavet takseredes da til 105 tdr.htk. mod 87 tdr. i 1844. I forhold hertil er 1664 hartkornet påfaldende højt. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug. En landsbyhovedgård Harritslevgård er flyttet ned til engarealer og har herfra lagt beslag på et enemærke, der så godt som omkranser landsbyen og isolerer selve landsbytomten fra sine jorder. Skønt man ser bort fra hovedgårdens indhug ligger landsbyen dog underlig randplaceret i det store naturligt afgrænsede ejerlav. Mod sydøst vidner en Gammeltofte om bebyggelsens tidligere placering, medens marknavne på Astrup (ud mod grænsen til Smidstrup) allerede i 1498 vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse. Allerede i 1200-tallet var Harritslevgård med dens fang, herunder Bogense, krongods, og Harritslevgård birk vedblev at bestå indtil ca. 1600. I 1560 solgte kronen Harritslevgård med bl.a. 2 møller og 20 gårde i Harritslev by til Jørgen Svave. Harritslev by fortsatte tilknytningen til hovedgården endnu i 1844, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903. Antallet af gårde i Harritslev by må før hovedgårdens ekspansion have været langt større, men den 150 tdr.htk. (1664) store hovedgårdstakst synes allerede at være skabt i middelalderen. Fra 1511 til 1688 synes gårdtallet i hvertfald at være stabilt, idet der snarere tilkommer en række smågårde og huse direkte på Harritslevgårds marker, der desuden rummer 2 møller, samt i 1664 tillige en avlsgård. "Fredskovgård" på 9 tdr.htk. (muligvis stamgården til avlsgården Kristianslund med 24 tdr.htk. o 1800). I 1694 oprettedes af nogle ødegårde i Harritslev by endnu en sædegård "Lille Harritslevgård" umiddelbart øst for byen, den nedlagdes imidlertid allerede i 1720'erne. Sandsynligvis er denne oprettelse skyld i at gårdtallet daler yderligere fra 1688 til 1774. Hustallet i byen var allerede højt i 1600-tallet, som det er typisk for hovedgårdsnære landsbyer og hustallet ekspanderede i normalt omfang igennem det 19 årh., medens befolkningstallet nok var steget i 1845 men i 1901 var tilbage på 1787 niveauet. Gårdene var i 1688 af gennemsnitsstørrelse. Byen egaliseredes første gang mellem 1664 og 1682 og egaliseredes endnu en gang i 1700-tallet.³ I 1783 bestod byen af 13 gårde a 6-0-2- $\frac{7}{7}$ tdr.htk. og 2 gårde a 1-4-0- $\frac{3}{7}$ tdr.htk.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse.**

1. Anlægstype. Den store adelby af før-vikingetidsnavneendelsen -lev ligger i dag som en enklave i Harritslevgårds enemærke. Harritslevgård har inden 1664 lagt beslag på halvdelen af det oprindelige, meget store naturligt afgrænsede ejerlav. En Gammeltofte vidner om byens tidligere placering, ligesom marknavne på Astrup afslører en nedlagt middelalderbebyggelse. Byformen er uregelmæssig vejforteby i en sluttet form.

2. Udviklingstype. Byen fulgte fra tidlig middelalder til det 19. årh.s anden halvdel kronlenet, sendere adelsgodset, Harritslevgård. Ejerlavet udviser en sjælden ophobning af vigtige bebyggelseshistoriske fænomener 1) købstadsanlæggelse (Bogense), 2) kron-birk, 3) hovedgårdseksponering, 4) avlsgårde og møller, 5) egaliseringer, 6) Gammeltofte, 7) nedlagte middelalderlandsby.

Sammenfattende drejer det sig om en bebyggelse, der på enestående vis kan illustrere de vigtigste bebyggelseshistoriske trin fra vikingetid til udskiftning.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men desværre er fortepræget delvis gået tabt.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning, men dog større skovpartier. Mod nord er kystpræget gået delvis tabt ved inddæmninger.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, tomten af Astrup.

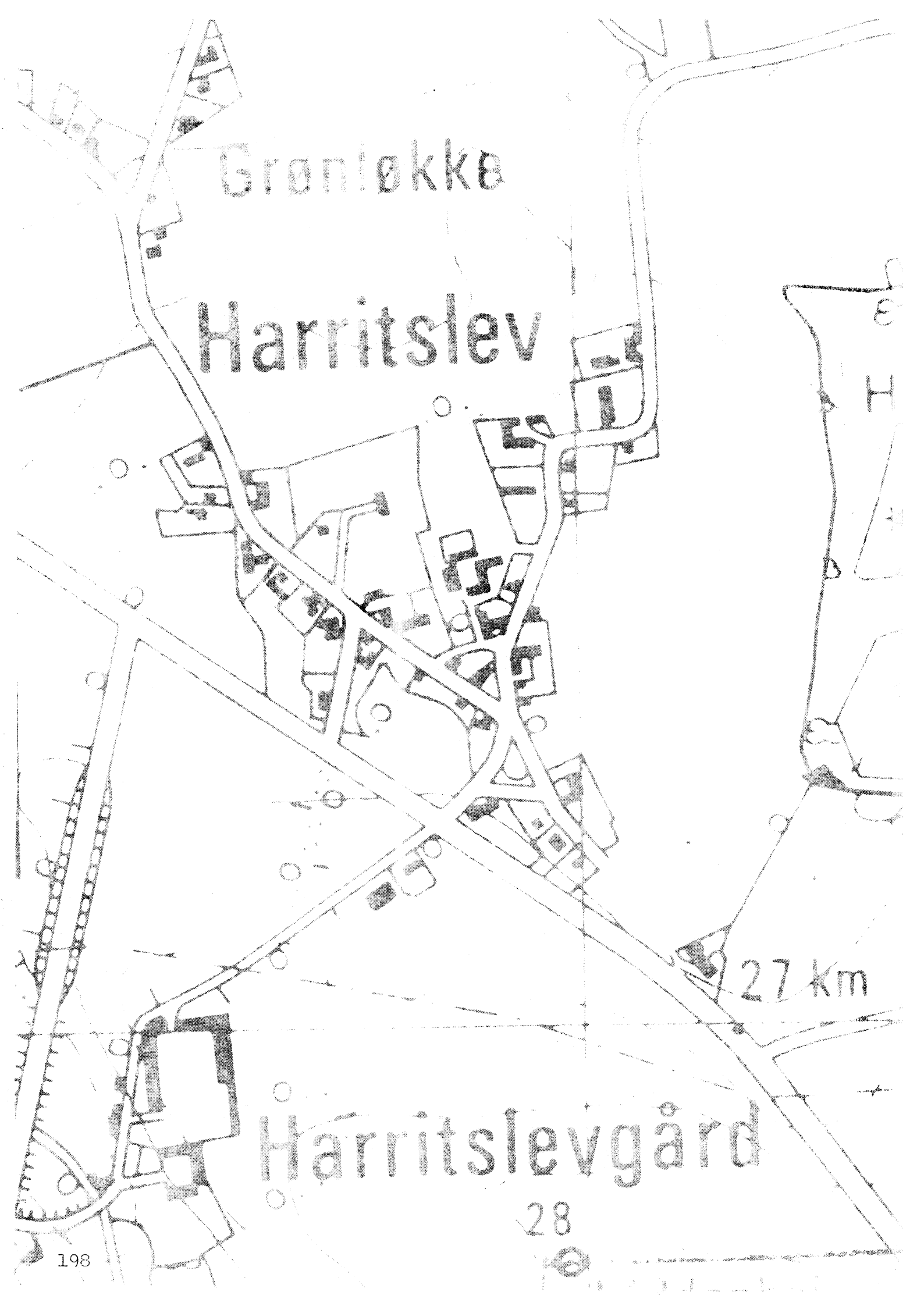
Grønløkka

Harritslev

27 km

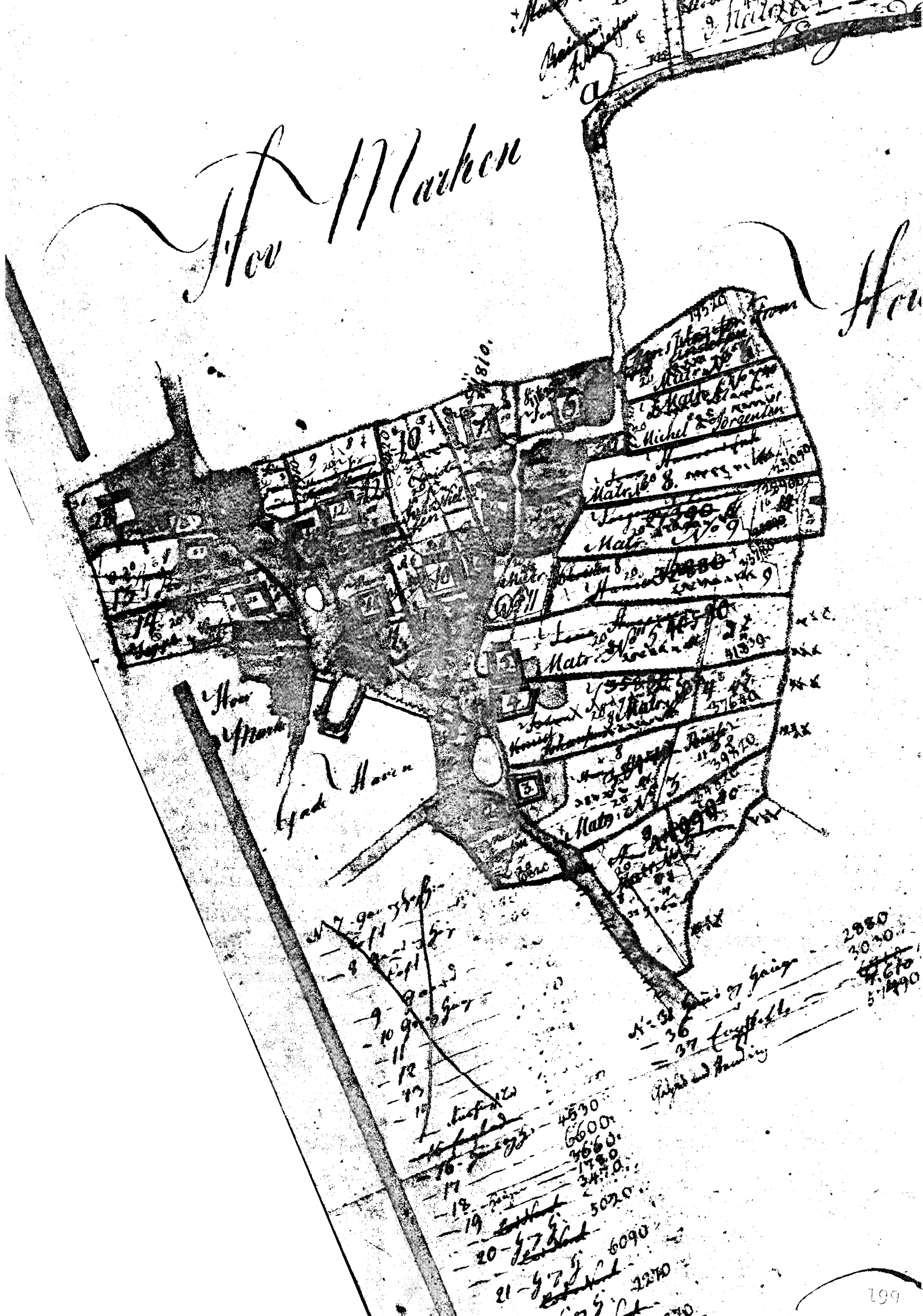
Harritslevgård

28

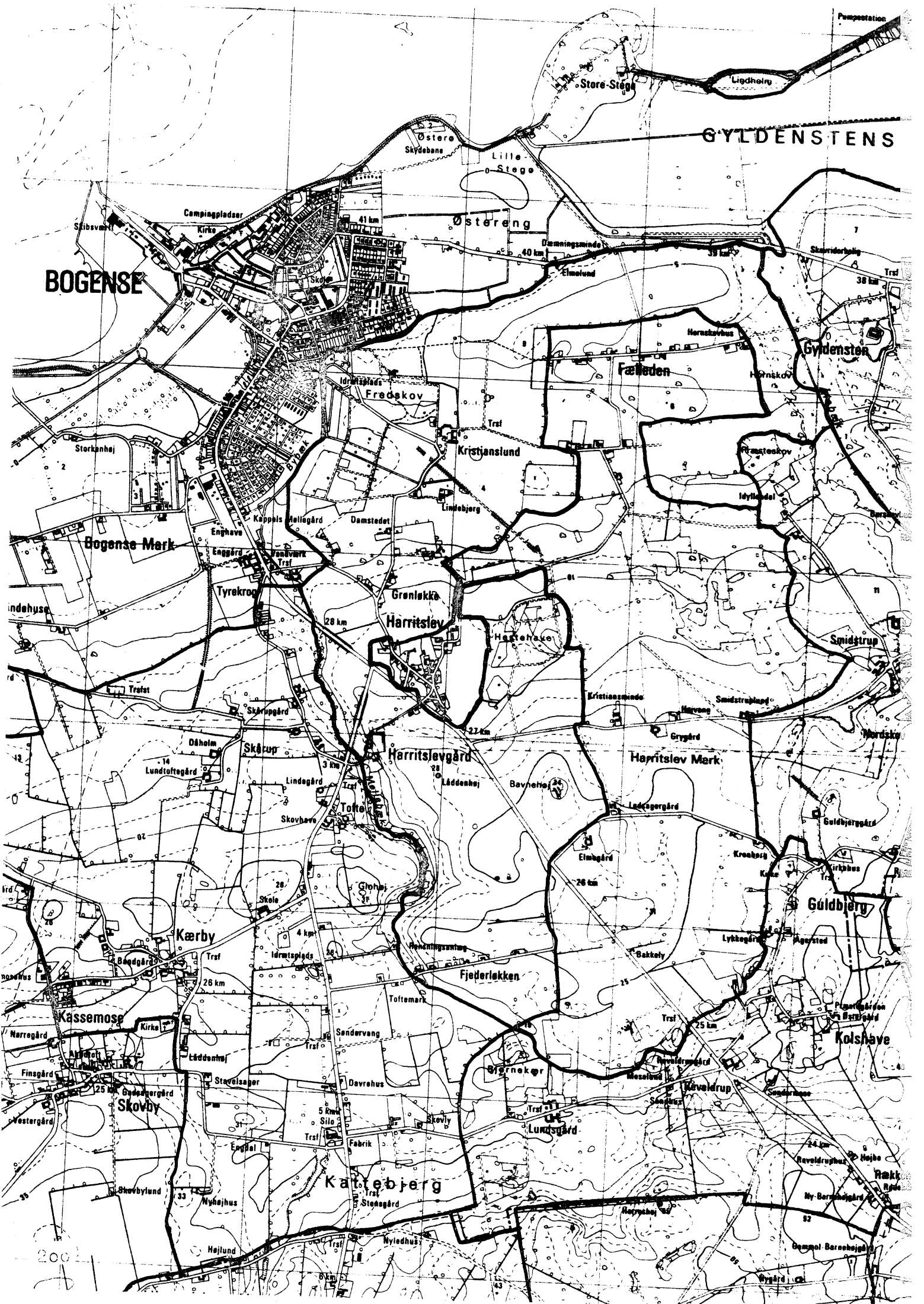
New Market

New

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

1-9-90 387
 10-9-90 387
 11-9-90 387
 12-9-90 387
 13-9-90 387
 14-9-90 387
 15-9-90 387
 16-9-90 387
 17-9-90 387
 18-9-90 387
 19-9-90 387
 20-9-90 387
 21-9-90 387
 22-9-90 387
 23-9-90 387
 24-9-90 387
 25-9-90 387
 26-9-90 387
 27-9-90 387
 28-9-90 387
 29-9-90 387
 30-9-90 387
 31-9-90 387
 32-9-90 387
 33-9-90 387
 34-9-90 387
 35-9-90 387
 36-9-90 387
 37-9-90 387
 38-9-90 387
 39-9-90 387
 40-9-90 387
 41-9-90 387
 42-9-90 387
 43-9-90 387
 44-9-90 387
 45-9-90 387
 46-9-90 387
 47-9-90 387
 48-9-90 387
 49-9-90 387
 50-9-90 387
 51-9-90 387
 52-9-90 387
 53-9-90 387
 54-9-90 387
 55-9-90 387
 56-9-90 387
 57-9-90 387
 58-9-90 387
 59-9-90 387
 60-9-90 387
 61-9-90 387
 62-9-90 387
 63-9-90 387
 64-9-90 387
 65-9-90 387
 66-9-90 387
 67-9-90 387
 68-9-90 387
 69-9-90 387
 70-9-90 387
 71-9-90 387
 72-9-90 387
 73-9-90 387
 74-9-90 387
 75-9-90 387
 76-9-90 387
 77-9-90 387
 78-9-90 387
 79-9-90 387
 80-9-90 387
 81-9-90 387
 82-9-90 387
 83-9-90 387
 84-9-90 387
 85-9-90 387
 86-9-90 387
 87-9-90 387
 88-9-90 387
 89-9-90 387
 90-9-90 387
 91-9-90 387
 92-9-90 387
 93-9-90 387
 94-9-90 387
 95-9-90 387
 96-9-90 387
 97-9-90 387
 98-9-90 387
 99-9-90 387
 100-9-90 387

BOGENSE

GYLDENSTENS

Goldenstens

Fælled

Harritslev

Guldbjerg

Kølshave

Kattebjerg

Bogense Mark

Harritslevgård

Harritslev Mark

Kærby

Fjederløkken

Kassemose

Skovby

Silkeborg

Campingplads

Kirke

41 km

40 km

39 km

38 km

28 km

27 km

26 km

26 km

25 km

25 km

24 km

200

43

52

51

50

49

48

47

46

45

44

43

42

41

40

39

38

37

36

35

34

33

32

31

30

29

28

27

26

25

24

23

22

21

20

19

18

17

16

15

14

13

12

11

10

9

8

7

6

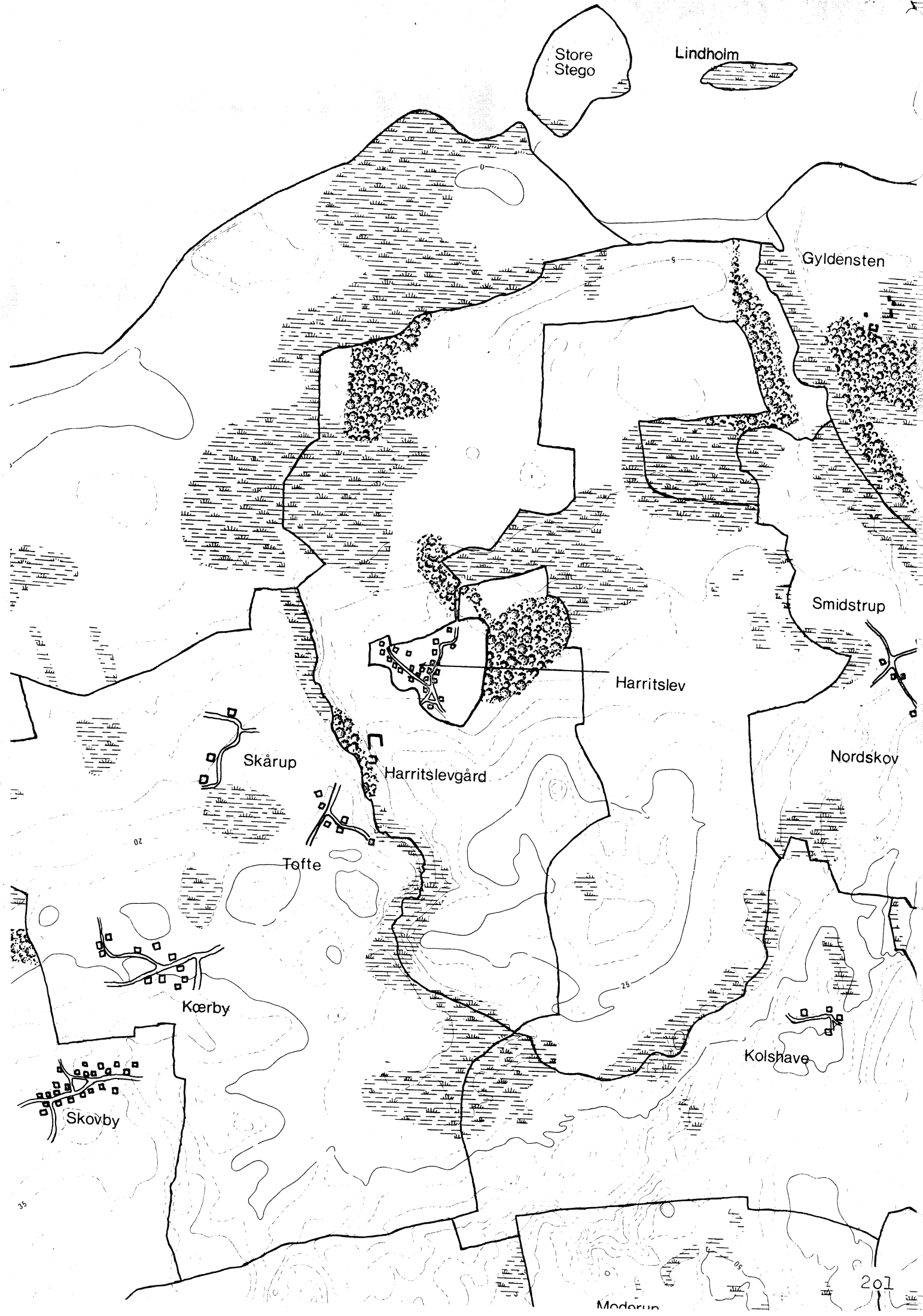
5

4

3

2

1

Store Stego

Lindholm

Gyldensten

Smidstrup

Harritslev

Nordskov

Skårup

Harritslevgård

Tøfte

Kørby

Skovby

Kolshave

KÆRBY

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Kærby	Navnetype: -by.
----------------	--------------------

Bemærkninger:

Kærby er nævnt første gang o. 1350 i formen Kerby. Forleddet er navneordet kær. Efterleddet er by, gl. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforsteby. (!)

Forten måler 80+200 m med 6 gårde og nogle huse S for og 1 gård mod N. Mens 6 gårde ligger isoleret ca. 250 m V for fortens. (Kirken hører til Skovby).

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 2 gårde.

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3 Dyrkningsfællesskab med Skårup og Tofte

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med tunneldale mod NV og en ås mod S.

jordbund: Moræneler

naturlig afgrænsning: Grænserne synes reguleret til alle sider.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

2 af gårdene er flyttet ud. Antallet af huse er uændret. Forten er indskrænket til en vej. Men ellers er landsbytomten uændret.

b. Skelsystem

1)

 vangesystemets hegn

2)

 udskiftningshegnene intet af betydning

ad. 1 Se Tofte og Skårup.

ad. 2 Ca. 50% bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Øst for Kærby, er opstået en parcelhusbebyggelse "Kassemose" i forbindelse med jernbanen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 321 ha, heraf opdyrket 1688: 75%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	75	88	57				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	13	13	13	13	12	13	11
Huse:			15		19		
Huse m/ jord:				2		15	21
Huse u/ jord:				14		1	13
I alt:	13	13	28	29	31	29	45
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(62)	1664	4	8	1	5,8		
(46)	1688	2	7	4	6,8		
	1844	9	4		4,1		
	1903	5	6		4,7		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	111	112	98			
	Børn:	60	53	54			
	I alt:	171	165	152			

1) 1610: 7 gårde og 5 huse.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	2			12	13
1844	2	3			10	12	1	1
1903	11	33						1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 321 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 75%. Tallet må dog tages med forbehold på grund af egaliseringen og skelreguleringer på sogneplan i 1700-tallet (se under Eskilstrup). På grund af den høje opdyrking takserede ejerlavet i 1688 ret højt til 88 tdr. htk. mod 57 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 dyrkningsfællesskab med Skårup og Tofte. Dyrkningssystemet var alm. trevangsbrug. Mod nordvest er udparcelleret en skovgård, Brandholt, men i øvrigt bærer grænserne stærkt præg af regulering. Kærby udskiftedes i 1794 og siden er 2 gårde udflyttede. I 1400-tallet erhverver Skt. Hans Kloster i Odense 1 gård i byen, medens Skt. Knuds Kloster i Odense og Bogense kirke ejede jorden. Enggård (Gyldensteen) besad i 1520 3 gårde i byen, der i øvrigt rummede et betydeligt indslag af selvejere. Med afhændelsen af krongodset Harritslevgård i 1560 fulgte således herligheden til 4 selvejergårde i Kærby. I 1664 havde Harritslevgård imidlertid mistet disse gårde, men inden 1783 var hovedgården kommet i besiddelse af 10 gårde i byen. Denne andel fastholdtes endnu i 1844, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903. Antallet af gårde i byen er stort set uforandret fra 1511 til 1844 og falder herefter med 2. Hustallet var allerede højt i 1600-tallet og ekspanderer herefter først i 1800-tallets 2. halvdel. Som følge af den meget beskedne bebyggelseseksponation er befolkningstallet vigende fra 1787 til 1901. Gårdene var i 1688 af gennemsnitsstørrelse. Harritslevgårds 10 gårde i byen egaliseredes under et med nabobyens gårde inden 1783.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	--------------------------	----------------------------	------------------------

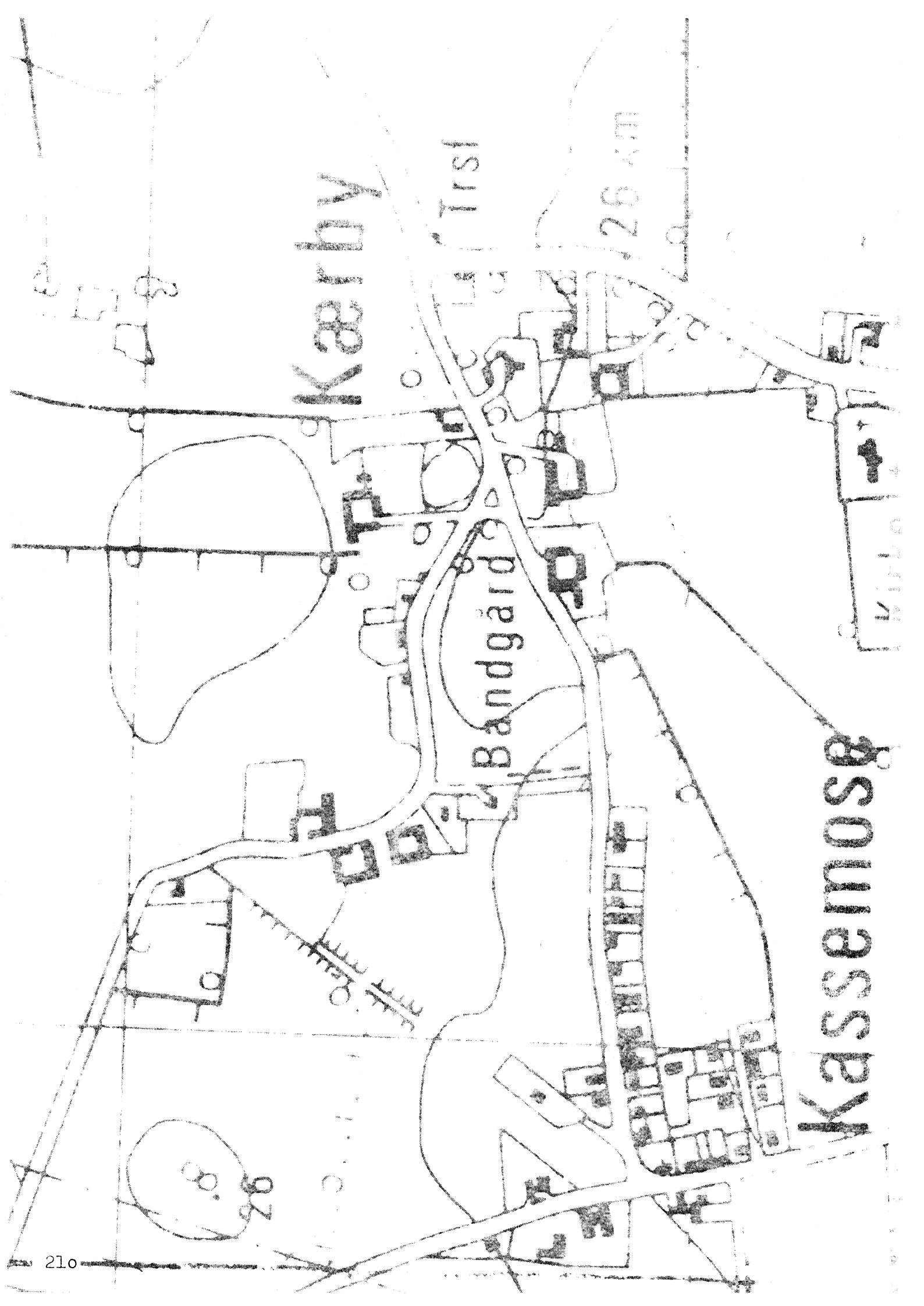
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

1. Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetids navnetypen -by er randplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Ejerlavsgrænserne bærer præg af reguleringerne. Mod nordvest er anlagt en rydningsgård Brandholt. Kærby havde dyrkningsfællesskab med Tofte og Skårup. Byformen er uregelmæssig vejforteby, men byen er faktisk opdelt i 2 lige store bydele med ca. 200 meters mellemrum.
2. Udviklingstype. Hovedparten af byen samledes i 1700-tallet under den indensogns hovedgård Harritslevgård og der foretages en lodsejervis egalisering på sogneplan. Overgangen til selveje forløb sent og byen stagnerede i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvist almindelig ikke særlig typeren anlægstype med almindelig udvikling.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, men har dog mistet fortepræget og har i dag et løsere mere åbent præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret partier af vangehegn samt en god del udskiftningshegn. Men præges i dag af en lille stationsby, Kasse-mose.
- 3) Særlige relikter: Et tidl. fattighus Kærby hospital.
- 4) Arkæologiske interesser: Enkelte frilagte gårdtomter.

Kärby

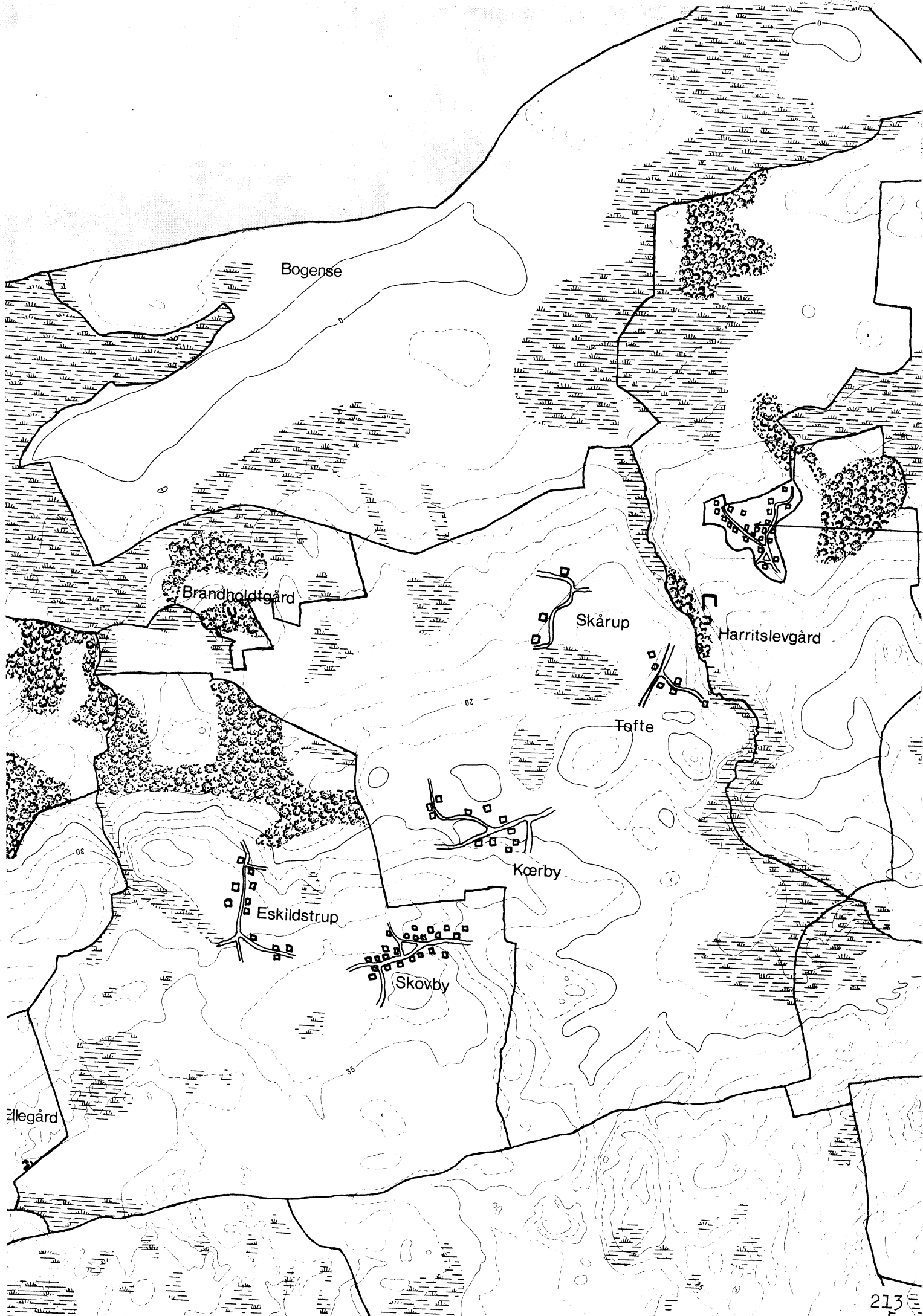
Trist

26 km

Bandgård

Kassemosq

27

Bogense

Brandholdtgård

Skårup

Harritslevgård

Tøfte

Kørby

Eskildstrup

Skovby

zlegård

SKOVBY

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Skovby	Navnetype: -by
------------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Skovby er nævnt første gang o. 1300 i formen Scogbu. Forleddet er navneordet skov. Efterleddet er by, gl. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Adelby ?	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--------------------------------	--

Bemærkninger:

Lidt isoleret, nord for byen, ligger Skovby kirke, der er herredskirke.

Historiske tildragelser:

I Skovby sogn fødtes 1781 officeren Frederik Bardenfleth. Skovby er herredsby.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

1/6 af gårdene er flyttet ud, 1/9 er flyttet inden for landsbytomten. Antallet af huse synes næsten uændret. Forten er blevet til en alm. vej. Men landsbyens vejnet er uændret, hvilket også gælder helhedsindtrykket af landsbyen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En væsentlig del er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præget af ringe, spredt bebyggelse.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: Skovby og Eskilstrup: 558 ha, heraf opdyrket 1682: 91% (!)							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	115	120	45	2			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	18	20 [*]	20	20	15 [*]	17	16
Huse:			4		18		
Huse m/ jord:				1		34	40
Huse u/ jord:						2	10
I alt:	18	20	24	21	33	53	66
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(55)	1664	5	13	2	5,8		
(50)	1688	6	11	3	6,0		
	1844	13	3	1	3,6		
	1903	13	3		2,8		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	108	140	174			
	Børn:	60	58	78			
	I alt:	168	198	252			

- 1) 1610: 5 gårde og 2 huse.
2) Kungårdernes htk.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		3	4	3		13	
1844	12	22				8	5	6
1903	16	50						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 558 ha store fælles ejerlav for Skovby og Eskilstrup var i 1682 tilsyneladende opdyrket 91%. Dette urimeligt høje tal skyldes dog formentlig grænseegaliseringer i 1700-tallet som følge af egaliseringen på sogneplan (jfr. under Eskilstrup). Under alle omstændigheder bevirker den høje opdyrkning en meget høj hartkornsansættelse i 1684 (120 tdr. htk.) og som følge heraf en væsentlig nedsættelse i 1844. Skovby havde i 1682 trevangsbrug i et dyrkningsfællesskab med Eskilstrup, der synes udflyttet fra Skovby. Skovby blokudskiftedes i 1794 og siden er 3 gårde flyttet ud. I senmiddelalderen domineredes herredsbyen af kirkelige besiddelser. Odense bispen havde i 1514 3 gårde, medens sognekirken havde 2 gårde, hvortil kommer præstegården og degnegården. Kronen besad 2 selvejergårde og 2 "ugedagsbol", der imidlertid afhændedes sammen med Harritslevgård i 1560. Herudover var godskomplekset Ivernæs (Wedellsborg) i besiddelse af et betydeligt antal gårde. Ved skiftedelingen i 1520 fordeltes enestegården Brandholt og 5 gårde i Skovby, hvoraf de 3 fulgte Enggård (Gyldensteen) lodden. I 1664 var situationen endnu stort set uændret (selvejergårdens herlighedsret var på private hænder, men i løbet af 1700-tallet samledes byen i hovedsagen under Harritslevgård (1783: 6-7 egaliserede gårde) og Gyldensteen (1783: 5 egaliserede gårde). Overgangen til selveje forløb i flere etaper. Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1511 til 1688, men daler herefter i forbindelse med egaliseringerne i 1700-tallet. Til gengæld er husekspansionen og befolkningsekspansionen i det 19. årh. markant. Gårdene var i 1688 af gennemsnitsstørrelse. Gyldensteen og Harritslevgård foretog lodsejervise egaliseringer i 1700-tallet. Harritslevgård egaliserede sine gårde under ét på sogneniveau.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby af vikingetidnavnetypen -by er randplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Den ejendommelige placering hænger dog sammen med skelreguleringer i 1700-tallet. Skovby havde i 1682 dyrkningsfællesskab med udflytterbyen Eskilstrup. Byformen er den på Fyn sjældne rektangulære, regulerede vejforteby - dog ikke i stramt opbygget form.
- 2) Udviklingstype. Herredsbyen domineredes i senmiddelalder af gejstlige- og kronbesiddelser. I 1700-tallet samledes byen i hovedsagen under Gyldensteen og Harritslevgård, der foretog lodsejervis egaliseringer. Overgangen til selveje foregik i flere stadier og fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med en sjælden bytomtform og en udvikling, der følger gængse mønstre.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er for så vidt velbevaret, men har mistet fortebypræget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: Enkelte frilagte gårdtomter.

Kasemosø

Kirke

Nørrødgård

Abildøst

Finsgård

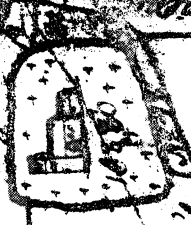
Trst

25 km Gadsagergård

SKOV

Vestergård

Thorsteherke

Matr. No. 1
Hals No. 22
Grote-jord
59240
55180

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 12
Alfred Hansen
57300
50350

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 6
Soren Hansen
Lars Hansen
44490
750240

Matr. No. 3
Peter Jørgen
Anders Lauridsen
444510
152500

Matr. No. 13
Niels Pedersen
444510
152500

Matr. No. 19
Niels Pedersen
444510
152500

Matr. No. 19
Niels Pedersen
444510
152500

Matr. No. 12
Alfred Hansen
57300
50350

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Hans Olsen

573700
521500

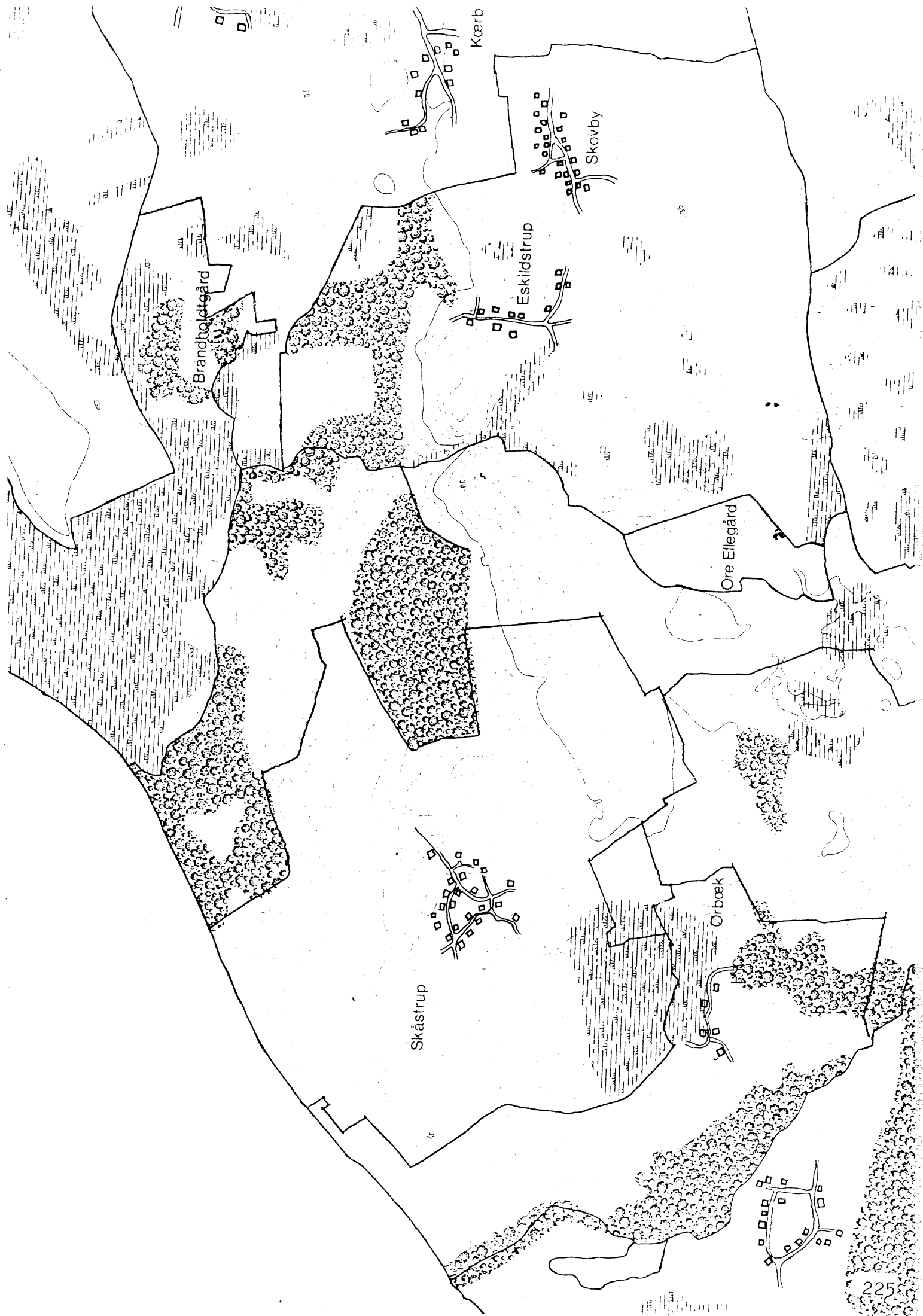
Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Matr. No. 1
Grote-jord
59290
57250

Brandholtgård

Ore Ellegård

Skåstrup

Orboek

Eskildstrup

Skovby

Kørb

SKÅRUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Skårup	Navnetype: -torp.
------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Skårup er nævnt første gang o. 1350 i formen Skogtorp. Forleddet er navneordet skov. Efterleddet er torp, gl'da. thorp som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ingen forandringer. Vejsystemet er intakt og de fleste tofteskel er bevaret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Ressourceområdet har ingen bebyggelse uden for landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: Skårup og Tofte: 343 ha heraf opdyrket 1688: 62%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	28	20	19	18			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	3	3	3	3	3
Huse:			1				
Huse m/ jord:				1			
Huse u/ jord:				1			
I alt:	4	3	4	5	3	3	3
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(67)	1664		1	2	9,3		
(67)	1688		3		6,7		
	1844		3		6,3		
	1903		3		6,0		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	15	21	19			
	Børn:	8	5	3			
	I alt:	23	26	22			

1) 1610: 1 gård + Skårupgård.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:							
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1				2	1
1844					2		1	
1903	3							

Udviklingsbeskrivelse:

Den lille udflytterbebyggelse opmålt i fællesskab med moderbyen Tofte. Af det 343 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 62%. På grund af omfattende skelreguleringer i sognet i 1700-tallet (se under Eskildstrup) er dette tal dog ikke ganske pålideligt. Byen takseredes i 1688 til 20 tdr. htk. og i 1844 til 19 tdr. htk. I 1682 indgik Skårup i et dyrkningsfællesskab med Tofte og Kærby i ét stort trevangsbrugssystem. Skårups løst opbyggede bytomt minder om skovbygdforhold og navnet (oprindeligt Skov-torp) peger da også i retning af forsvundne skove i området. Skårup udskiftedes i 1794.

Ved 1300-tallets midte husede Skårup et væbnergods, men det synes forsvundet inden middelalderens udgang. I 1400-tallets første halvdel erhvervede Antvorskov Kloster via Sten Basse en gård i byen, medens Enggård (Gyldensteen) i 1520 var i besiddelse af en anden gård. Den tredje (?) gård (Skårupgård - også kaldet Dähholm) fungerede i 1500-tallets slutning som hovedgård for Däfamilien. I 1700-tallet var Harritslevgård kommet i besiddelse af 2 gårde i byen - de var i 1783 egaliserede under ét med hovedgårdens besiddelser i Tofte, Kærby, Skovby og Eskildstrup. Overgangen til selveje forløb sent. Antallet af gårde er stort set uændret fra 1511 til 1903 og husene spiller ingen rolle i byen. Som følge heraf er befolkningstallet urokket fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 af gennemsnitsstørrelse.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

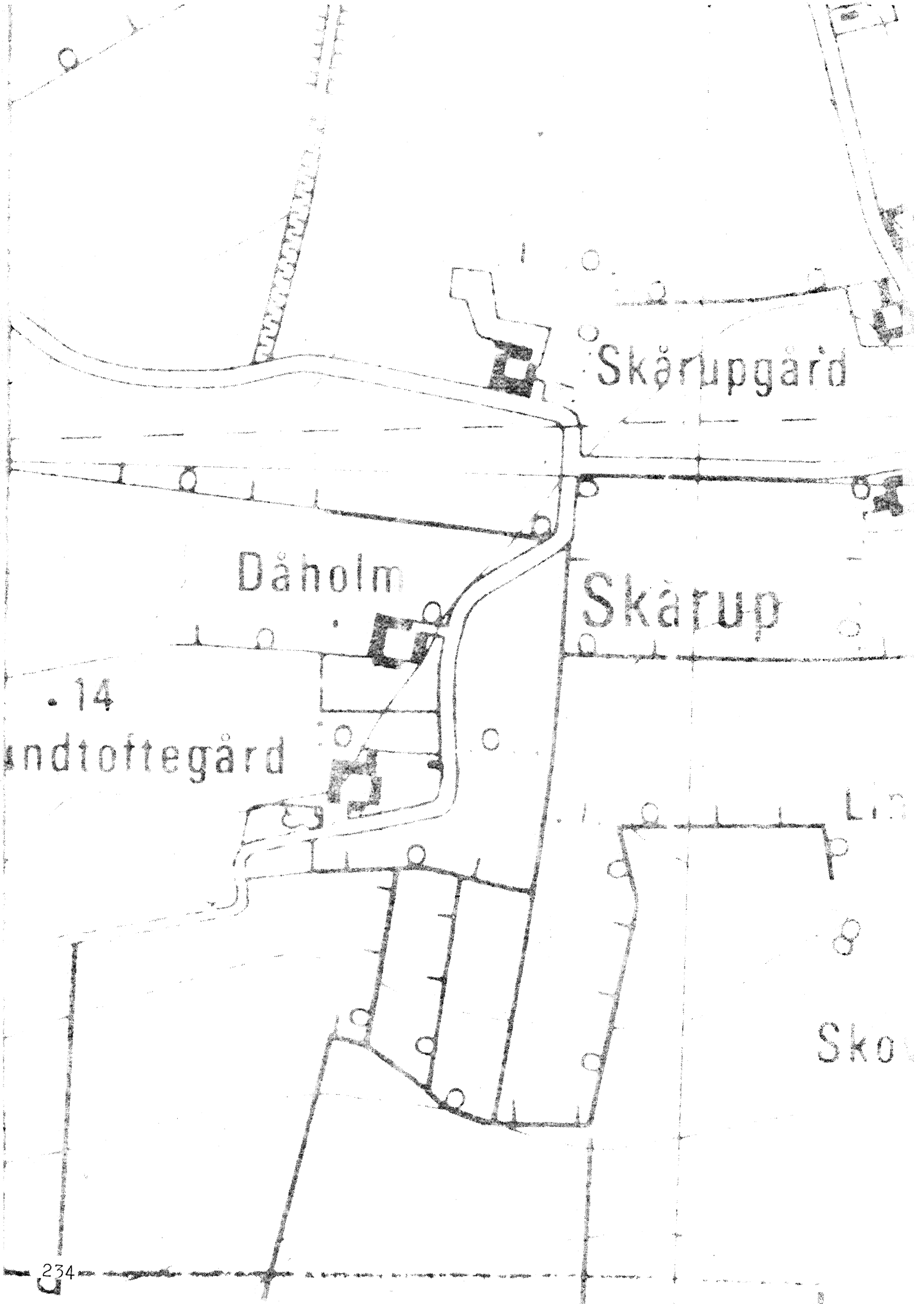
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse af vikingetids middelaldernavnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde dyrkningsfællesskab med moderbyen Tofte. Bytomtens løst opbygget skovbygdspræg er i overensstemmelse med navnet (opr. Skov-torp).
- 2) Udviklingstype. Byen husede i 1300-tallet og igen i 1500-tallets slutning et lille væbnergods Skårupgård/Dåholm. I 1700-tallet ejede nabogodset Harritslevgård 2 af byens 3 gårde. De to gårde egaliseredes under ét med godsets øvrige gårde i sognet. Bebyggelsen stagnerede totalt igennem det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig ikke særlig typeren anlægstype, hvis opr. struktur er bevaret i usædvanlig grad.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, men løst opbygget og uden egentlig landsbypræg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del hegn.
- 3) Særlige relikter: Voldsted ved Dåholm (jfr. udskiftningskortet "Vold Haven").
- 4) Arkæologiske interesser: -

Skårupgård

Dåholm

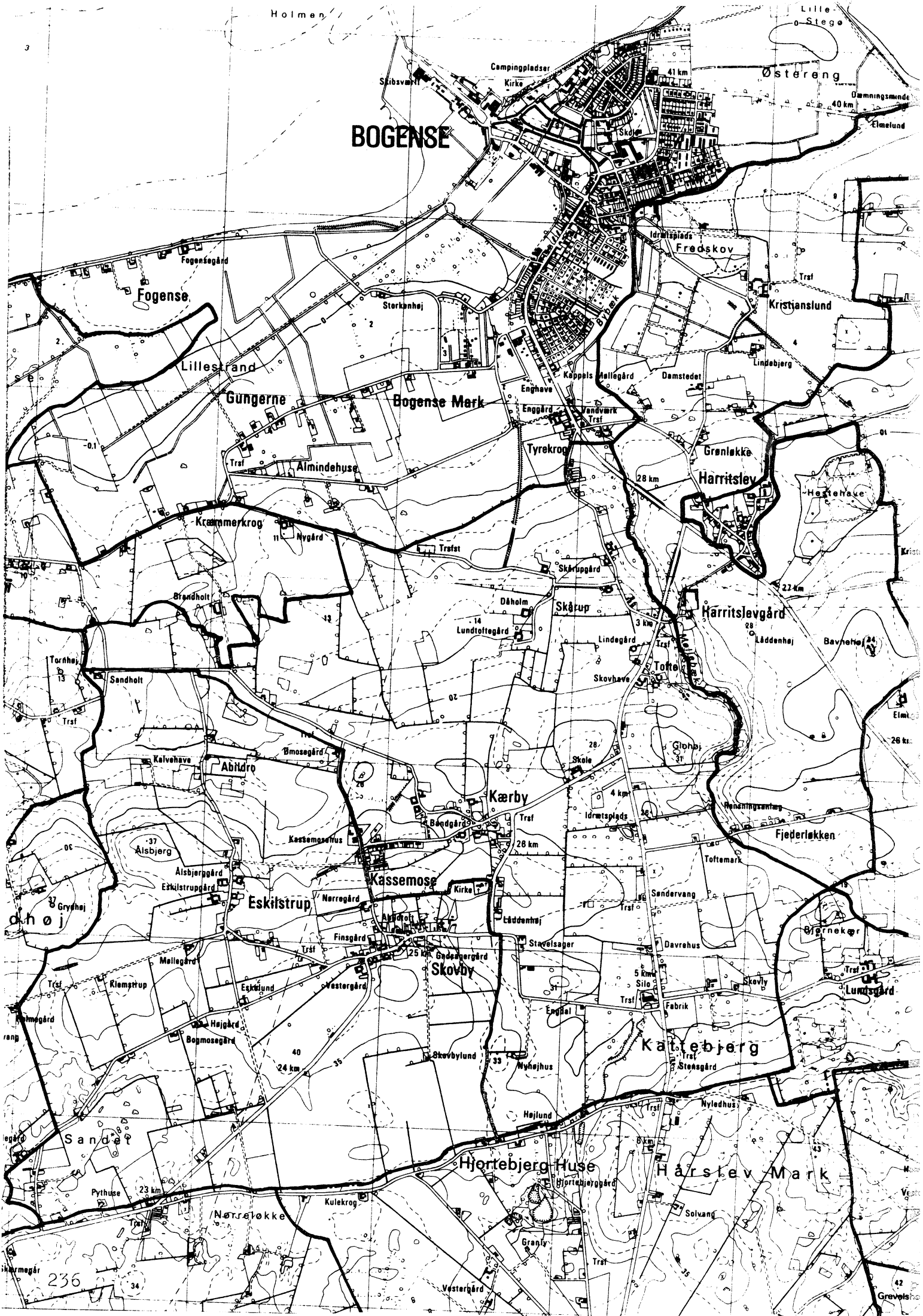
Skårup

.14

ndtoftegård

Skov

BOGENSE

Bogense

Brandholdtgård

Skårup

Harritslevgård

Tøfte

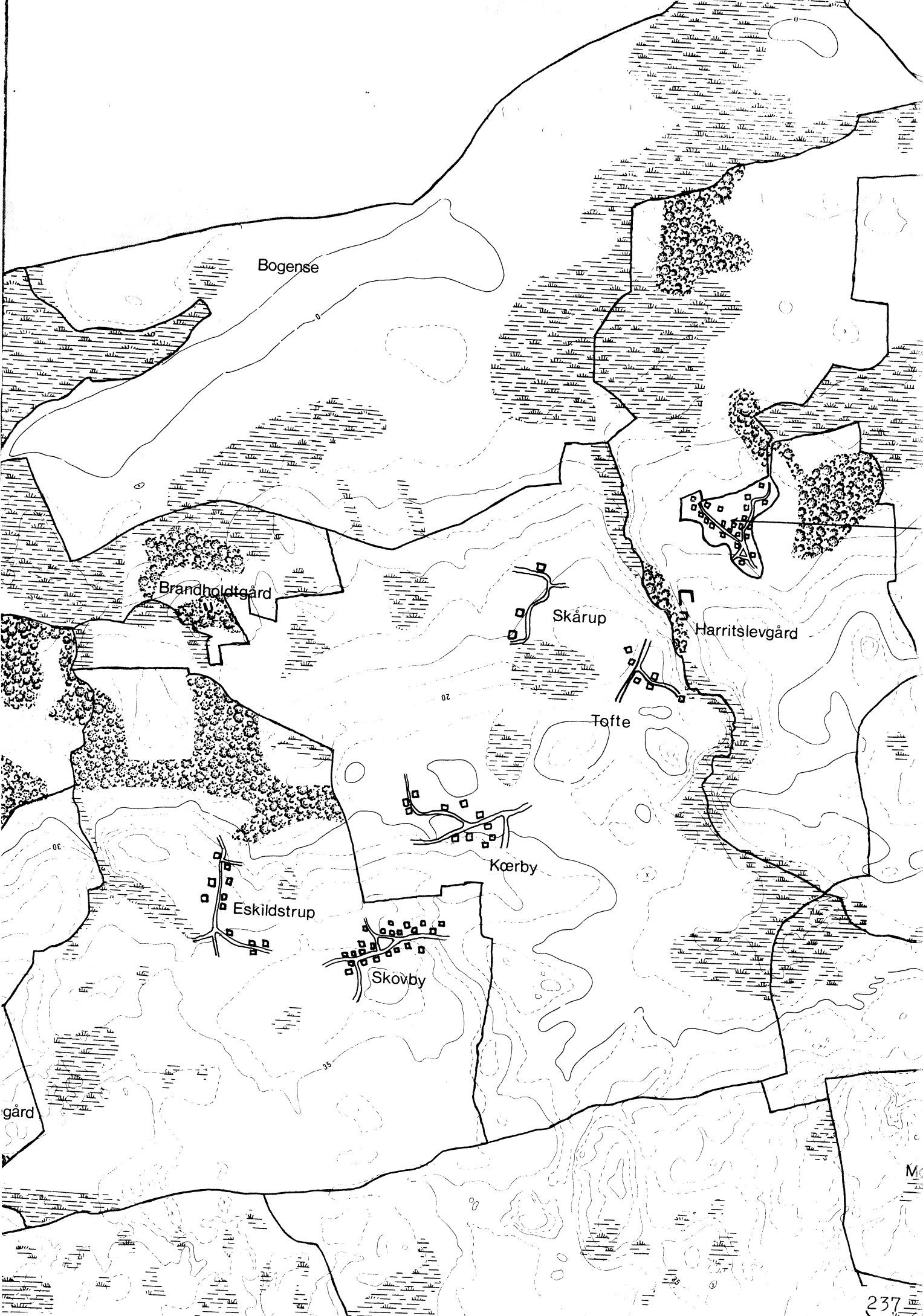
Kørby

Eskildstrup

Skovby

gård

M

TOFTE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Navn: Tofte	Navnetype: toft
----------------	--------------------

Bemærkninger:

Tofte er nævnet første gang o. 1300 i formen Toffte Skouff. Navnet kommer af toft, glda. toft, som betyder "det af fællesskabet undtagne, til bebyggelse med mere beregnede areal, der tilkom hver gård-ejer i en by".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Vikingetid/middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejfor-teby. (!)

Bebyggelsen ligger meget spredt langs den S-N gående bygade med næsten 800 m fra N til S. Forten i den sydlige halvdel på 70x160 m, hvor 6 af gårdene ligger. Mod N 4 og V 3 gårde (Skårup) der synes at være udflyttet fra Tofte.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovoriering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Langsbyen ligger ned mod Møllebæk.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 4 huse længst mod S.

ved udskiftningen
 efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3 dyrkningsfællesskab med Kærby og Skårup

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med ekstra marg. afvandingsløb mod Ø.

jordbund: Moræneler og ferskvandssand med ferskvandstørv og smeltevands-sand.

naturlig afgrænsning: Reguleret mod Kærby og Skårup.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Gårdene ligger på deres oprindelige tomter og der er ikke kommet huse til. Forten er idag delvis bebygget og ellers reduceret til en vej.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Vangeskel bevaret som ejerlavsgrense mellem Skårup/Tofte og Kærby. Desuden er en væsentlig del af udskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Enkelte mindre skovpartier bevaret. Ressourceområdet præget af ringe bebygelse udenfor landsbytomten.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skoby
----------	-------------------	---------------------	----------------

STATISTIK

Areal: Skårup og Tofte: 343 ha, heraf opdyrket 1688: 62%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	67	53	46	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	13	11	10	10	10	11
Huse:			2		3		
Huse m/ jord:				1		4	3
Huse u/ jord:				1			6
I alt:	12	13	13	12	13	14	20

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	2	8	1	6,1
(60) 1688	5	4	1	5,2
1844	8	2		3,9
1903	7	4		3,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	60	67	97
Børn:	28	29	35
I alt:	88	96	132

1) 1610: 1 gård.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
-----------------	-------------------	---------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2		5	1	4	1
1844		1			10	3		
1903	11	9						

Udviklingsbeskrivelse:

Tofte opmåltes o. 1800 under et med udflytterbebyggelsen Skårup (oprindelig skov-torp, jfr. omtalen o. 1300 Tofte Skov), og Toftes nordlige bydel flyder da også næsten over i Skårup. Den markerede opdeling af Tofte i to bydele giver sig iøvrigt udtryk i, at den sydlige halvdel i 15-1600 tallet bærer det selvstændige navn Hagebølle, (i Trap: Danmark opfattet som en nedlagt landsby!). Tofte-Skårup ejerlav var o. 1800 på 343 ha, hvoraf i 1682 var opdyrket 62%. Dette tal er dog ikke helt pålideligt på grund af skelreguleringer på sogneplan i 1700-tallet (se under Eskildstrup). Tofte takserede i 1688 til 53 tdr. htk. og tilsvarende til 46 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 trevangsbrug og dyrkningsfællesskab med Skårup og Kærby. Tofte blokudskiftedes i 1794, men ingen gårde er flyttet ud. Tofte havde i senmiddelalderen meget sammensatte besiddelsesforhold. I 1400-tallets begyndelse omtales 2 gårde til Esben Thordsen og 2 gårde til jomfru Grete Finkesdatter. Omkring 1500 ejede Ivernæs (Wedellsborg) 3 gårde, hvoraf de 2 ved et skifte i 1520 fulgte Enggård (Gyldensteen). Dallund besad år 1500 andre 3 gårde, medens Bogense kirke besad 2 gårde. De resterende 5 gårde (4 selvejergårde og 1 ugedagsbol) lå til kronen og afhændedes sammen med Harritslevgård i 1560 (og 1584). Med i salget fulgte også herligheden til de 2 kirkegårde. Situationen var stort set uændret i 1664 (hvor de to kirkegårde er regnet som krongods, skønt herligheden fulgte Harritslevgård); men i løbet af 1700-tallet lykkedes det for Harritslevgård at samle hele byen. I 1783 ejede hovedgården 9 gårde, medens den tiende tilhørte Elvedgård. I 1844 var Harritslevgård stort set enebesidder, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903. Antallet af gårde flader fra 12 til 10 inden 1664 (den ene gård i 1664 er på kun 43 tdr. htk og den er regnet for hartkornshus i 1688) og stabiliserer sig herefter på dette niveau. Antallet af huse i byen ekspanderer kun langsomt i det 19. årh., ligesom befolkningsvæksten ligger under det normale. Gårdene var i 1688 forholdsvis små (5,2 tdr. htk.) Inden 1783 blev byens gårde imidlertid egaliseret under et med Harritslevgårds bønder i Skårup, Kærby, Skovby og Eskildstrup på et niveau o. 7,0 tdr. htk. for at nå dette blev der taget jord fra Skovby, Eskildstrup og Skårup, som det forklares i 1783 jordebogen.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Bogense	Sogn: Skovby
----------	-------------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille adelby af vikingetids navnetypen -tofte er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Bytomten er uregelmæssig vejforteby, men i en langstrakt og todelt form langs Møllebækken. Den sydlige bydel bar i 1500-1600-tallet det selvstændige navn Hagebølle. Tofte indgik i dyrkningsfællesskab med udflytterbyen Skårup og med Kærby. Ejerlavsgrensene reguleredes i 1700-tallet.
- 2) Udviklingstype. Byen samledes i 1700-tallet under nabohovedgården Harritslevgård og byens gårde egaliseredes undet et med godsets gårde i nabolandsbyerne. Overgangen til selveje skete sent og fulgtes af ekspansion i beskedent omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en videre udvikling efter gængse mønstre.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, idet dog forten er ødelagt af et vejkennembrud.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del vangeskel og mange udskiftningshegn, samt mindre skovpartier.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Harrits

3 km

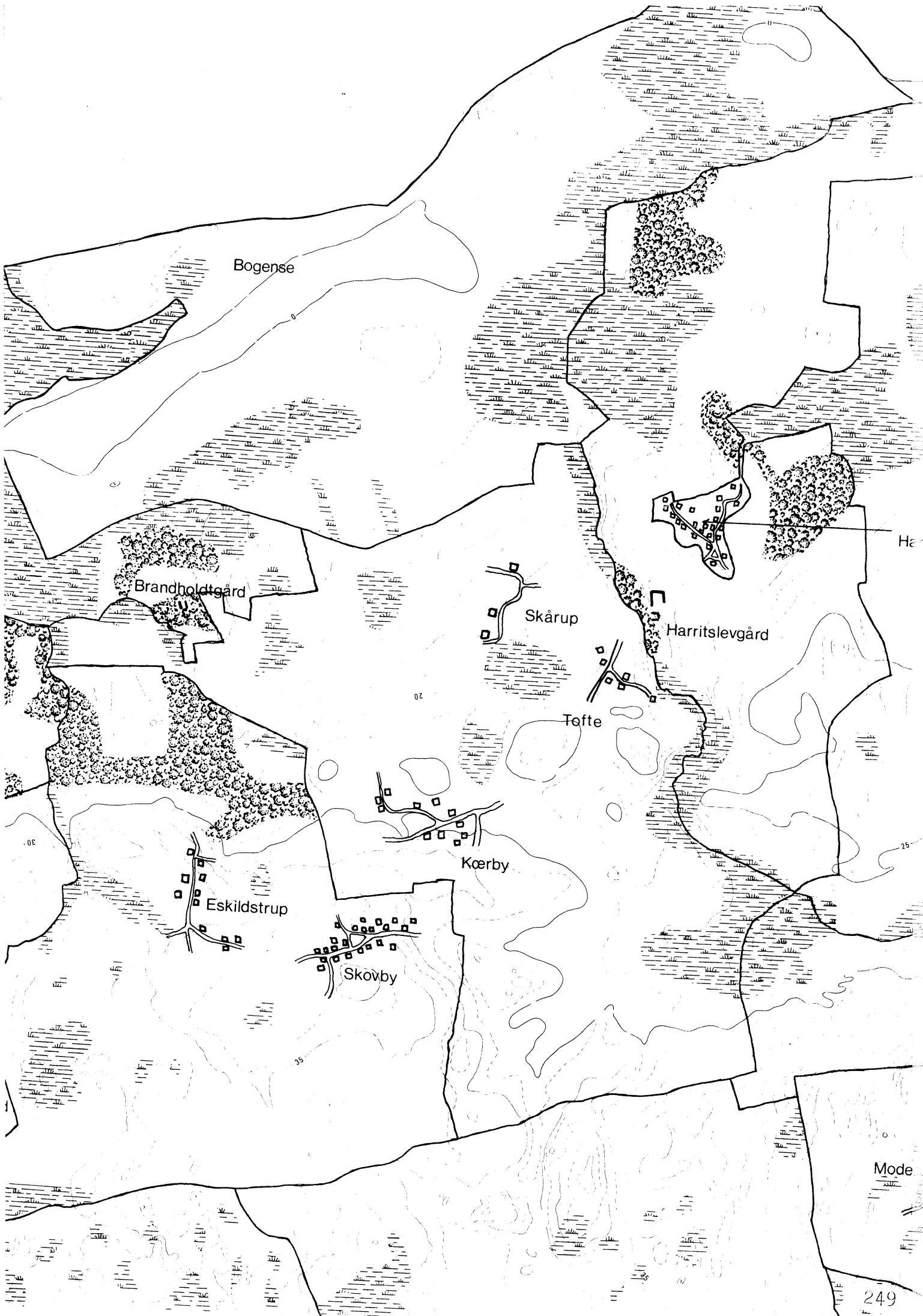
Lindegård

Trsf

Tofte

Skovhave

Globoj

Bogense

Brandholdtgård

Skårup

Harritslevgård

Tøfte

Kørby

Eskildstrup

Skovby

Mode

